

Torsdagen den  
6 april 1978

## Torsdagen den 6 april

Kl. 13.00

---

*Fyllnadsval till  
utskott*

### § 1 Fyllnadsval till utskott

TALMANNEN:

Som ny suppleant i näringsutskottet efter Rolf Wirtén har folkpartiets partigrupp anmält Bertil Dahlén.

Talmannen förklarade därefter vald till

*suppleant i näringsutskottet*

Bertil Dahlén (fp)

*Fyllnadsval till  
riksdagens förvalt-  
ningsstyrelse*

*Om betalningsan-  
svaret för repara-  
tion av vissa hjälp-  
medel åt handi-  
kappade*

### § 2 Fyllnadsval till riksdagens förvaltningsstyrelse

TALMANNEN: Som ny suppleant i förvaltningsstyrelsen efter Gabriel Romanus har folkpartiets partigrupp anmält Karl-Erik Strömberg.

Talmannen förklarade därefter vald för återstoden av riksdagens innevarande valperiod till

*suppleant i riksdagens förvaltningsstyrelse*

Karl-Erik Strömberg (fp)

§ 3 Justerades protokollen för den 29 mars.

### § 4 Om betalningsansvaret för reparation av vissa hjälpmedel åt handikappade

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBE erhöll ordet för att besvara *Anna-Greta Skantz* (s) den 8 mars anmälda fråga, 1977/78:339, och anförde:

Herr talman! Anna-Greta Skantz har frågat mig vem som enligt min uppfattning skall betala reparation av hjälpmedel som tillhandahålls åt handikappade med stöd av statligt bostadsanpassningsbidrag.

Enligt 3 § kungörelsen (1973:327) om bostadsanpassningsbidrag utgår sådant bidrag för åtgärd inom och i anslutning till bostadslägenhet som behövs för att en handikappad skall kunna utnyttja lägenheten på ett ändamålsenligt sätt.

Bostadsstyrelsen har i sina anvisningar till kungörelsen delat in anpassningsåtgärderna i tre grupper: sådana som gör den gängse utrustningen i

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Om betalnings-  
svaret för repara-  
tion av vissa hjälp-  
medel åt handi-  
kappade*

bostaden användbar för den handikappade, sådana som avser omdisponering av befintligt bostadsutrymme och extra bostadsyta och sådana som avser sådan extra utrustning eller anordning som inte brukar finnas i eller i anslutning till vanliga bostäder.

Flertalet av de åtgärder som kan komma in fråga innebär en anpassning inom ramen för den utformning och inredning som förekommer i moderna bostäder. Det är därför naturligt att underhåll och reparationer av anordningar av denna karaktär finansieras på samma sätt som övrigt underhåll och reparationer i bostäder.

Vissa utrustningsdetaljer, som kan finansieras med bostadsanpassningsbidrag, är dock så speciella och i vissa fall också så tekniskt komplicerade att underhåll och reparationer av dem måste skötas i särskild ordning. Kostnaderna kan då inte tas ut som driftkostnad för bostaden. F. n. får den handikappade själv stå för sådana kostnader. Saknar han ekonomiska möjligheter till detta är det kommunens uppgift enligt socialhjälpslagen (1956:2, ändrad senast 1977:196) att täcka dem.

Enligt vad jag har erfårit har framställningar riktats till bostadsstyrelsen om att bostadsanpassningsbidrag skall kunna utgå för reparationer av hjälpmedel, som en gång har installerats med stöd av sådant bidrag. Styrelsen har beslutat att utreda förutsättningarna härför och komma med förslag till regeringen i frågan.

Som svar på Anna-Greta Skantz fråga vill jag säga att jag anser att det är rimligt att staten ersätter kostnader för reparationer av hjälpmedel som har tillhandahållits med stöd av bostadsanpassningsbidrag på samma sätt som nu sker när det är fråga om arbetstekniska hjälpmedel. Det bör dock endast gälla sådana kostnader som inte är att hänföra till normala driftkostnader för bostaden. Av administrativa skäl kan det finnas anledning att begränsa ersättningen till kostnader av större omfattning.

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Friggebo för svaret.

Det är glädjande att statsrådet så klart och entydigt ger sin uppfattning till känna, och jag hoppas att denna positiva syn också delas av övriga statsråd i regeringen.

Statsrådet uttalade i svaret bl. a. att det är rimligt att staten i vissa fall ersätter kostnader för reparation av hjälpmedel som har tillhandahållits med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Jag vill nu fråga statsrådet: Från vilken tidpunkt kan man räkna med att denna förändring träder i kraft?

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBØ:

Herr talman! Jag vill bara först erinra om att regeringen står bakom de frågesvar som ges i riksdagen. Det gäller alltså även i det här ärendet, där jag företräder regeringen. Jag kan inte ge något besked om den efterfrågade tidpunkten, men jag hoppas att bostadsstyrelsen skall kunna lägga fram förslag i så god tid att vi kan ta in denna fråga i det normala budgetarbetet.

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Det är tillfredsställande att statsrådet Friggebo här deklarerar att hela regeringen står bakom det svar som har lämnats. Det innebär att jag kan hysa en förhoppning om att vi snart kommer att få ett förslag. Jag var dock inte riktigt nöjd med det sist lämnade beskedet, och därför skulle jag vilja ställa ytterligare en fråga: Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att påskynda beslut i denna fråga?

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Utredningsarbetet pågår, och vi avvaktar ett förslag. Den rimliga ordningen för att införa sådana här nya bestämmelser är att det sker inom ramen för det normala budgetarbetet.

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Det kan förefalla som om jag är litet tjugig på denna punkt, men detta är en fråga som betyder väldigt mycket för de handikappade. Det finns flera exempel på hur de fått svara för dryga kostnader.

Låt mig ta ett exempel, som gäller reparation av en utvändig hiss, nödvändig för att en handikappad skall komma in i sin bostad. Reparationen kostade 700 kr., och den utgiften fick den handikappade själv svara för. Om hissen hade gått helt sönder, hade länsbostadsnämnden kunnat diskutera en eventuell ny installation. Detta exempel och många andra gör att jag vill uttrycka den förhoppningen att vi mycket snart skall få ett förslag i denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 5 Om rätten till ersättning för vård på privat sjukvårdsinrättning

Socialministern RUNE GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara *Rune Torwalds* (c) den 29 mars anmälda fråga, 1977/78:366, till statsrådet Ingegerd Troedsson, och anförde:

Herr talman! Rune Torwald har frågat statsrådet Troedsson dels om ersättningsreglerna för vård på privata sjukvårdsinrättningar nyligen har ändrats, dels om nuvarande regler kan anses godtagbara ur patientens synpunkt samt – om inte – om någon översyn av dessa bestämmelser övervägs.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Vid slutet vård på sjukhus som drivs av offentlig sjukvårdshuvudman svarar huvudmannen för den helt avgörande delen av vårdkostnaden. Den enhetliga vårdavgift som tas ut vid dessa sjukhus ersätts från sjukförsäkringen. Detsamma gäller vid vård på vissa andra sjukhus, som är upptagna i en av riks försäkringsverket upprättad förteckning. För att en sjukvårdsin-

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Om rätten till  
ersättning för vård  
på privat sjukvårds-  
inrättning*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Om rätten till  
ersättning för vård  
på privat sjukvårds-  
inrättning*

rättning skall bli uppförd på förteckningen krävs normalt att det allmänna har insyn i verksamheten genom att patienter till sjukhuset genom vårdavtal eller på annat sätt anvisas av offentlig sjukvårdshuvudman. Som exempel på enskilda sjukvårdsinrättningar som tagits upp i förteckningen kan nämnas Göteborgs sjukhem och Ersta sjukhus i Stockholm. Ett fåtal privata sjukvårdsinrättningar, såsom t. ex. Carlanderska sjukhemmet i Göteborg och Sophiahemmet i Stockholm, finns inte upptagna i denna förteckning och står således utanför försäkringssystemet.

De senare årens utveckling av ersättningsreglerna inom öppen sjukvård har inneburit att den försäkrade nu vanligen betalar endast patientavgiften, medan återstoden av arvodet enligt fastställd taxa betalas av försäkringskassan direkt till vårdgivaren. Den privatläkarreform som genomfördes år 1975 innebär att privatpraktiserande läkare som är anslutna till sjukförsäkringen är skyldiga att tillämpa de arvodesbelopp som finns fastställda i läkarvårdstaxan. Patienten betalar därvid en avgift på f. n. 30–40 kr. per besök. Läkaren får sedan försäkringsersättning enligt taxan med varierande belopp beroende på de åtgärder som vidtagits. Det stora flertalet av landets privatpraktiserande läkare har anslutit sig till försäkringen.

Syftet med sjukförsäkringens ersättningsregler är i första hand att göra en god sjukvård ekonomiskt tillgänglig för alla vårdbehövande. Turordningen i de kösituationer som tyvärr uppkommer inom vissa vårdområden skall enligt min mening avgöras av vårdbehovet, inte av den vårdökandes betalningsförmåga.

Vissa vårdgivare har av olika orsaker valt att ställa sig utanför såväl vårdavtal med de offentliga sjukvårdshuvudmännen som sjukförsäkringens ersättningssystem, med resultat att deras patienter själva får betala de vårdkostnader som uppkommer. Så länge dessa vårdgivare svarar för endast en liten marginell del av sjukvården i landet anser jag inte att det finns anledning att ändra på gällande regler. Det är emellertid angeläget att den som söker vård hos en sådan läkare eller vårdinstitution som står utanför sjukförsäkringens ersättningsregler får upplysning av vårdgivaren om de avgifter som kommer att tas ut för vården och att någon ersättning inte kommer att utgå från sjukförsäkringen.

Jag vill avslutningsvis framhålla att ersättningsreglerna inom sjukförsäkringen ses över löpande. Någon särskild översyn av de här berörda reglerna är inte aktuell f. n.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag har givetvis ingenting att erinra emot det svar som har lämnats, och jag tackar därför statsrådet för det. Jag delar naturligtvis socialministerns uppfattning att den allmänna sjukvården i princip skall svara för att patienterna får den behandling de behöver och att pengar inte skall ge förtur. Denna fråga är naturligtvis av ganska marginell art när det gäller sjukvården sett i stort. Men för den sjuke som drabbas ser situationen litet annorlunda ut.

I detta fall var det en patient som länge haft besvär av gallsten. Hon

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Om rätten till  
ersättning för vård  
på privat sjukvårds-  
inrättning*

uppsökte en privatpraktiserande läkare, som föranstaltade om röntgenundersökning, varvid det visade sig att patienten hade en infekterad gallgång som man var nödsakad att åtgärda. Läkaren tillrådde emellertid att vederbörande skulle låta göra operationen på Carlanderska sjukhemmet, eftersom det annars skulle bli kanske ett halvt års väntetid, vilket kunde innebära ökade besvär. Vid operationen avlägsnades fyra stora gallstenar.

Nu var det också så att en väninna till patienten hade genomgått motsvarande operation på Carlanderska sjukhemmet tidigare och då fått ut ungefär halva kostnaden av försäkringskassan. Jag har därför frågat om det har inträtt några ändringar. Det har jag inte fått svar på. Det kanske inte egentligen är statsrådets sak att undersöka det.

Carlanderska sjukhemmet drivs av en stiftelse med vissa bestämmelser om hur sjukvården skall bedrivas. Man är alltså bunden av en stiftelseurkund. Men på sjukhemmet finns en hel avdelning som upplåtits och tidigare använts av sjukvården i Göteborg men som av någon anledning i dag inte utnyttjas – av vilken anledning vet jag inte. Tydligt är det detta förhållande som gör att en patient som vårdas på sjukhemmet numera inte får någon som helst ersättning för sina kostnader från sjukkassan.

Jag skall inte driva denna fråga längre, utan jag bara hoppas, och delar statsrådets uppfattning, herr talman, att informationen till aktuella patienter blir bättre i fortsättningen, så att även den remitterande läkaren kan tala om vilka ekonomiska konsekvenser det innebär att acceptera att bli behandlad som privatpatient på ett visst sjukhus.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Det har sannolikt förelegat ett avtal mellan sjukvårdshuvudmannen i Göteborg och detta sjukhem. Det är något som jag inte känner till. Men jag har fått upplysningar från försäkringskassan i Göteborg och från Carlanderska sjukhemmet. Det verkar helt osannolikt att ersättning har utbetalats från försäkringskassan på det sätt som Rune Torwald anger. Kan det föreligga något missförstånd härvidlag?

Före 1975 års privatläkarreform gällde en annan taxekonstruktion, som innebar att patienten fick ersättning med tre fjärdedelar av ett i taxeförteckningen angivet belopp. Om en galloperation gjorts före den 1 januari 1975, kan alltså en liten del, men mycket mindre än hälften, av läkararvodet ha ersatts från sjukförsäkringen. I något fall har också den aktuella sjukvårdshuvudmannen, Göteborgs kommun, ersatt en del av kostnaderna.

Det här visar ju att om vederbörande hade legat på kommunens sjukhus och fått sin gallstensoperation utförd där och sjukvårdshuvudmannen – landstingskommunen i det här fallet – hade haft lika stora kostnader som sjukhemmet, hade via landstingskatten av de 3 800 kr. betalats de 3 600 kr. som det här är fråga om. Försäkringskassan hade alltså då ersatt vårdavgiften, vilken f.n. är satt till 30 kr. per dag. Sex dagar  $\times$  30 kr. = 180 kr. Exemplet visar vilka kostnader var och en skulle behöva betala för sin sjukvård, om vi inte kunde ta den stora delen av kostnaderna via landstingskatten.

Torsdagen den  
6 april 1978

*Om förbättrad  
undervisning för  
finskspråkiga elever*

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Det finns väl inte mycket att tillägga till detta. Jag är tacksam för de kompletteringar som statsrådet här har gjort. Nu hade emellertid inte pengarna för Göteborgs vidkommande kommit via landstingsskatten, eftersom dessa kostnader betalas via kommunalskatten, men det är ju i och för sig ovidkommande i detta sammanhang.

Det är nog riktigt som statsrådet säger, att den här "första" operationen företogs innan reglerna ändrades. Jag känner själv vederbörande patient och vet att den gjordes före 1975 och att patienten uppbar halva sjukhuskostnaden. Då kan man ju förstå att hennes väninna sedan ansåg att ungefär motsvarande situation skulle uppkomma för henne själv, varför hon inte gjorde någon närmare undersökning om sina egna kostnader i det aktuella fallet, vilket var beklagligt.

Vi kan väl nu inte komma längre, men jag hoppas att vederbörande läkare och andra i fortsättningen lämnar bättre information än vad som skett i detta fall, så att patienterna får klart för sig vilka ekonomiska konsekvenser som är förenade med ett accepterande av en operation på Carlanderska sjukhemmet.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 6 Om förbättrad undervisning för finskspråkiga elever

Statsrådet BRITT MOGÅRD erhöll ordet för att besvara *Frida Berglunds* (s) den 17 mars anmälda fråga, 1977/78:359, och anförde:

Herr talman! Frida Berglund har frågat mig om jag vill redovisa dels vilka åtgärder som planeras för en förbättrad undervisning av de finskspråkiga eleverna, dels vilka medel som skall ställas till förfogande för sådan verksamhet och dels när åtgärderna skall sättas i gång.

Arbetet med att förbättra undervisningen för våra invandrarelever i skolväsendet kan inte avstanna i och med att hemspråksreformen är genomförd. Inom skolöverstyrelsen (SÖ) har man inlett ett arbete med att utvärdera de åtaganden som gjorts och samtidigt lägga grunden till kommande insatser för undervisningen av invandrarbarn. Skolförhållandena för invandrarbarn från de nordiska länderna och våra ursprungliga minoriteter i landet, t. ex. den finska, har därvid ett särskilt intresse.

I ett tal i Haparanda den 13 mars i år nämnde jag som exempel på tänkbara särskilda insatser för invandrarbarn från våra nordiska grannländer stöd till läromedelsutveckling och fortbildningsinsatser för lärare. Uttalandet skall uppfattas som ett uttryck för en viljeinriktning för arbetet och tar upp områden inom vilka särskilda åtgärder är möjliga och lämpliga. Arbetet kräver omfattande och ingående kontakter med de länder varifrån vi mottar våra invandrare.

Jag vill i sammanhanget crinra om att regeringen på grundval av riksdagens beslut i anslutning till propositionen 1976/77:76 om utbildning av förskollä-

rare och fritidspedagoger m. m. har uppdragit åt universitets- och högskole-  
ämvetet (UHÄ) och SÖ att i samråd undersöka och inkomma med förslag till  
särskilda insatser för att tillgodose behovet av lärarutbildning för undervis-  
ning av den finskspråkiga minoriteten i Norrbotten.

Av vad jag under hand inhämtat framgår att UHÄ och SÖ under våren  
kommer att redovisa detta uppdrag. Härigenom erhålls underlag för en  
prövning av en del av de fortbildningsinsatser jag tidigare nämnde. Dessa och  
övriga åtgärder kommer att på sedvanligt sätt behandlas i regeringens  
budgetarbete inför budgetåret 1979/80.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Mogård för svaret. Anledningen till  
frågan är att Britt Mogårds tal har väckt förväntningar i Norrbotten om att  
regeringen planerar omedelbara insatser utöver dem som redan har beslu-  
tats.

Att döma av svaret i dag är så emellertid inte fallet. Britt Mogård tog i sitt tal  
upp två exempel på åtgärder som regeringen planerar, nämligen dels stöd till  
utveckling och produktion av finska läromedel, dels särskilda fortbildnings-  
insatser för finskspråkiga klass- och hemspråkslärare.

Nu säger Britt Mogård att uttalandet skall uppfattas som "en viljeinriktning  
för arbetet och tar upp områden inom vilka särskilda åtgärder är möjliga och  
lämpliga". Jag håller med om att åtgärderna är både möjliga och lämpliga,  
men jag vill lägga till att de också är nödvändiga. Jag får erinra fru Mogård om  
att anslaget, stöd för produktion av läromedel, har urholkats under hennes  
mandatperiod samtidigt som ambitionsnivån har höjts, exempelvis för  
läromedel för samer.

Låt mig citera ur budgetpropositionen: "Jag har räknat med ett lägre belopp  
i pris- och löneomräkning än vad statens institut för läromedelsinformation  
har gjort -- --. Vidare är jag inte beredd att medge någon kompensation för  
höjningen av mervärdeskatten." Vad gäller fortbildningsinsatser för klasslä-  
rare och hemspråkslärare finns det inga nya åtaganden i budgetpropositionen.  
Så var det alltså med viljeinriktningen.

Av svaret framgår inte vilka konkreta planer regeringen enligt Haparan-  
datalet har, utan fru Mogård redovisar uttalandet i propositionen om  
utbildning av förskollärare och fritidspedagoger, där behovet av lärarutbild-  
ning för undervisning av den finskspråkiga minoriteten i Norrbotten berörs.  
Vi är speciellt intresserade av detta i Norrbotten, vilket också framgick av  
länskolnämndens framställan. Fru Mogård! Var det inte så, att det  
uttalandet faktiskt syftade på grundutbildning och inte på fortbildning av  
lärare?

Av svaret framgår inte på något vis att det blir någon ökad satsning på  
finskspråkiga elever. Av den ökade satsningen, som fru Mogård så storstilat  
talade om i Haparanda och som väckte så stora förväntningar, blev det endast  
en sänkt ambitionsnivå. Det beklagar jag. För att använda fru Mogårds eget  
uttryckssätt vill jag därför karakterisera det som "fagert tal".

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Om förbättrad  
undervisning för  
finskspråkiga elever*

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Om förbättrad  
undervisning för  
finskspråkiga elever*

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Jag har alldeles klart för mig att jag med mitt tal i Haparanda har väckt förväntningar, och de förväntningarna skall givetvis också infrias, dock inte omedelbart. Det kan knappast komma som någon överraskning för Frida Berglund att det talet rimligen inte kunde röra omedelbara åtgärder, eftersom det var i mars, och budgetpropositionen, som Frida Berglund vet, läggs i januari. Vi måste återkomma till riksdagen i denna fråga, och det vet väl Frida Berglund också.

Vi har enligt regeringens upplattning förpliktelser mot våra nordiska grannländer beträffande invandrarbarnen, inte minst mot bakgrund av att vi har en gemensam nordisk arbetsmarknad och att vi inte skall räkna med att flyttningsrörelserna alltid går enbart i en riktning. Det goda samarbete vi har t. ex. med Finland i finsk-svenska utbildningsrådet är en garanti för att de åtgärder vi så småningom lägger förslag om har förankring inte bara hos oss utan också i våra grannländer.

Jag tycker det är viktigt att vi inte ensidigt beslutar om vad vi anser vara bra för invandrarbarnen, utan att vi gemensamt med de länder vi tar emot invandrarbarn från diskuterar oss fram till vad som är lämpligt och rimligt.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Det kom inte som en överraskning för mig att det inte fanns någonting i budgetpropositionen om de ökade satsningarna. Men jag har fått många förfrågningar, inte minst mot bakgrunden av att man i lokalpressen skrev: "Skolan satsar mer på finskspråkiga elever."

Det är självklart att när de ansvariga på skolområdet läser att regeringen planerar särskilda insatser för de finskspråkiga eleverna så tyder man det som ökade satsningar.

Jag håller med fru Mogård om att det är viktigt att de förändringar och förbättringar som vi gör beträffande invandrarbarnens undervisning sker i samråd med invandrarbarnens hemländer. Men jag kan inte underlåta att säga att när fru Mogård var i Haparanda borde hon ha gjort klart att det rörde sig om åtgärder som skulle komma i framtiden för att inte i onödan oroa dem som dagligen brottas med problemen att få resurserna att räcka till.

Det är inte alls så att jag inte är medveten om att regeringen måste komma hit till riksdagen med sina förslag och att vi måste behandla ärendena i denna kammare, men eftersom frågor ställs till mig om vilka nya åtgärder som är aktuella, förutom de som redovisades i januari, och jag inte kunnat ge något besked ställde jag frågan till statsrådet Mogård. Jag konstaterar att det inte är aktuellt med några nya åtgärder utan att situationen är precis densamma som i januari.

Statsrådet BRITT MOGÅRD:

Herr talman! Menar Frida Berglund verkligen att jag bara får uttala mig i budgetpropositionen och sedan skall upprepa vad jag sagt i den tills nästa budgetproposition läggs? Jag tror faktiskt inte att Frida Berglund menar det.

Jag måste kunna få tala om vad vi planerar i departementet. Det är naturligtvis inte med i den budgetproposition som lades i januari utan kommer i nästa. Har jag därmed väckt förväntningar, eller har jag oroat? Jag tror att jag väckt förväntningar, och de skall infrias.

Frida Berglund har som riksdagsman ett informationsansvar och skall inte stå som ett frågetecken, för Frida Berglund vet mycket väl hur vi hanterat frågorna i regering och riksdag.

---

*Om domänverkets  
leveranspriser på  
virke*

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Det är för att kunna uppfylla mitt informationsansvar som jag ställt den här frågan för att få klart för mig vilka resurser det gäller, vilka planer som föreligger och vid vilken tidpunkt åtgärderna kommer att sättas i gång. Jag har fått besked på en punkt – att man på sedvanligt sätt kommer att behandla ärendet i budgetarbetet inför år 1979/80. Hade fru Mogård när hon besökte Haparanda sagt att det gällde åtgärder som regeringen kommer att behandla i budgetpropositionerna 1979/80 eller 1981/82 tror jag inte att någon hamnat i den situation som en del har hamnat i nu.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 7 Om domänverkets leveranspriser på virke

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Börje Hörnlunds* (c) den 28 mars anmälda fråga, 1977/78:362, och anförde:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat mig om jag anser det riktigt att ett statligt verk vägrar sänka sina priser på virke i ett läge när alla goda krafter måste ta sitt ansvar för att åstadkomma en ökad export i syfte att bibehålla och helst utöka sysselsättningen inom industrin och vilka åtgärder jag kan vidta.

Enligt vad jag inhämtat har domänverket gjort en anpassning av sina virkespriser till de ändrade förhållandena på virkesmarknaden. Verkets pris på massaved har sänkts i ungefär samma utsträckning som övriga skogsägare gått med på. I fråga om sågtimret har verket enligt uppgift fört en annan prispolitik. Sågverkens betalningsförmåga varierar nämligen från företag till företag och även från norr till söder. I södra Sverige har verket gått med på vissa prissänkningar.

Domänverket har meddelat att dess virkesrörelse i Norrlands inland går med förlust vid de virkespriser som nu godtagits.

Jag vill i övrigt erinra om de av 1968 års riksdag (prop. 1968:103, JoU 1968:32, rskr 1968:269) fastställda grunderna för domänverkets förvaltning av statens skogar, vilka fortfarande gäller. Dessa grunder innebär att domänverkets verksamhet skall ha en strikt ekonomisk inriktning. Det ankommer helt på domänverket att bestämma sin prissättning. Jag har ingen formell möjlighet att vidta några åtgärder härvidlag.

Torsdagen den  
6 april 1978

*Om utredningen  
angående förbud  
mot kapitalexport  
till Sydafrika*

BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! För några månader sedan pågick en stor debatt. Framstående partiledare och mycket framstående fackföreningsföreträdare diskuterade skogsindustrins lönsamhet och virkespriserna. Nu har de privata skogsägarna träffat en prisuppgörelse och därvidlag kraftigt sänkt sina priser trots att kostnaderna naturligtvis stiger för dem liksom för domänverket. I min fråga har jag tagit upp domänverkets prispolitik till debatt. Skogsbrukets besvärliga lönsamhetsproblem är väl kända och kvarstår. Vad det gäller nu är att hålla ut.

Jag har sagt i den här frågan att olika parter i dag visar stark återhållsamhet för att vi skall återvinna ett gott kostnadsläge i det här riket. Parterna på arbetsmarknaden har visat ansvar, likaså skogsägarna. Vad jag menar är att domänverket bör visa samma ansvar. Statsrådet säger nu att det är i Norrland som domänverket inte har ändrat sin prispolitik från föregående år och att det gäller sågtimret. Jag vet, med de kunskaper jag har på området, att många sågar gör ordentliga förluster även i de här landsdelarna, och domänverket är en mycket stor skogsägare i de fyra norra länen. Sågarna där betyder väldigt mycket för sysselsättningen, framför allt i glesbygden, och dessa län har de högsta arbetslöshetssiffrorna. Alltså är det viktigt att sysselsättningen på sågverken inte går ned. Domänverket har att visa ett socialt ansvar, men som jag ser det agerar man litet grand tvärtom nu. Man har visat ansvar i vissa bygder men icke i de bygder där de nya jobben bäst behövs.

Av svaret framgår också att domänverket skulle göra en förlust i Norrlands inland. Jag vet, också av erfarenhet, att med marginalkalkyler kan man visa nära nog vad som helst. Men det här rimmar dåligt med småskogsbrukets villkor. De små skogsbruken skulle enligt tidigare debatter göra mycket stora vinster, och det är litet förvånande att de statliga verken med stora sammanhållna ytor inte kan visa lönsamhet medan det uppsplittrade småskogsbruket skulle visa det. Låt mig säga avslutningsvis att jag inte upplever det vara någon vidare bra policy för ett statligt verk att särbehandla norrländska sågar.

Jag ber att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

## **§ 8 Om utredningen angående förbud mot kapitalexport till Sydafrika**

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Olle Wästbergs* i Stockholm (fp) den 28 mars anmälda fråga, 1977/78:364, och anförde:

Herr talman! Olle Wästberg i Stockholm har frågat mig när utredningen om kapitalexportförbud till Sydafrika beräknas lägga fram sitt förslag.

Efter riksdagens beslut den 4 juni 1977 fastställde regeringen den 7 juli direktiven för Sydafrikakommittén, som utreder frågan om förbudsåtgärder

med avseende på kapitalexport till Sydafrika och Namibia i samband med svenska investeringar där, samt utsåg ledamöter i kommittén. Kommittén har arbetat sedan början av september månad.

Enligt direktiven skall utredningen bedrivas skyndsamt. Det har dock under arbetets gång visat sig att kommittén behövt något längre tid än man från början hade beräknat. Enligt uppgift finns det anledning räkna med att kommittén skall kunna komma med sitt betänkande före sommaren.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill tacka handelsministern för svaret.

Förtrycket i Sydafrika är på flera sätt unikt.

Sedan Hitlerrikets fall tillämpas ingenstans rasismen med sådan fanatism och skoningslös effektivitet som i Sydafrika.

Sydafrika är också unikt därför att svenska företag där tvingas administrera ett förhatligt rasåtskillnadssystem.

Också i svenska företag är fackföreningar förbjudna. Också i svenska företag finns skilda omklädnadsrum för svarta och vita. Också i svenska företag kan en svart aldrig vara förman för en vit. Också i svenska företag finns skilda matsalar för svarta och vita. Också i svenska företag är det förbjudet för svarta och vita att arbeta skuldra vid skuldra.

Och här har företagen inget val. Skall de vara i Sydafrika måste de hjälpa regimen att administrera rasförtrycket.

Det var mot den bakgrunden förra vårriksdagen beställde en utredning med uppdrag att utarbeta lagförslag om förbud mot kapitalexport. Riksdagen gjorde klart att utredningen skulle arbeta skyndsamt – vilket också handelsministern noterat – och att den skulle resultera i en proposition.

För folkpartiets del uttalade 1975 års landsmöte "att svenska ekonomiska förbindelser med Sydafrika utgör ett stöd till det orättfärdiga sydafrikanska samhällssystemet" och att svenska företag borde "avveckla sina intressen i och förbindelser med Sydafrika".

Detta är folkpartiets uppfattning. Riksdagen gick på en något mer begränsad linje.

Innebörden av vårriksdagens beslut är klar. Det långvariga motståndet mot isolerade svenska sanktioner mot Sydafrika har brutits. Riksdagen har tagit politisk ställning för ett kapitalexportförbud. Vad utredningen skall göra är att utarbeta lagförslaget som förverkligar beslutet.

Mot den bakgrunden är det beklagligt att utredningen inte, som från början var avsikten, kunnat arbeta så snabbt att en proposition kunnat komma redan denna vår. Jag förutsätter nu att det handelsministern redovisat om utredningens tidsplan innebär att en proposition kan framläggas tidigt under hösten så att ett kapitalexportförbud eller ännu hellre ett investeringsförbud kan träda i kraft den 1 januari 1979. Jag vill därför fråga handelsministern om han för sin del vill utfästa sig att verka för ett riksdagsbeslut under höstrikdagen.

---

*Om utredningen  
angående förbud  
mot kapitalexport  
till Sydafrika*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Om utredningen  
angående förbud  
mot kapitalexport  
till Sydafrika*

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! 1975 uttalade faktiskt riksdagen – vilket man kanske borde vara medveten om – att om Sverige vidtog ensidiga aktioner så skulle detta dels försvaga FN genom att det demonstrerade FN:s oförmåga, dels snarast hjälpa Sydafrika genom att man därigenom skulle visa att det uppenbarligen inte fanns någon opinion för åtgärder från andra än ett enstaka land.

Riksdagens senaste beslut innebar att riksdagen beställde en utredning som skulle omfatta de juridiska, folkrättsliga och utrikespolitiska aspekterna på ett sådant ensidigt åtagande samt bedömningar av de politiska, ekonomiska och psykologiska effekterna av en dylik åtgärd. Mot bakgrund av detta borde utredningen också utarbeta ett förslag avseende förbud mot kapitalexport.

Utredningen fick alltså till uppgift att göra två saker: dels en kartläggning av alla dessa olika konsekvenser, dels ett förslag till hur ett förbud skulle vara utformat, om man skall ha något förbud.

Utredningen har alltså av regeringen fått i uppdrag att arbeta skyndsamt. Jag föreställer mig att den också har arbetat skyndsamt. Man har ännu inte lagt fram något förslag men har uppenbarligen goda förutsättningar att göra det inom en kort tid. Det fortsatta arbetet får bedrivas mot bakgrund av vad som där föreslås.

När utredningen har presenterat sitt betänkande och efter de olika överväganden som är normala i sådana sammanhang har jag för min del uppenbarligen ett intresse av att framlägga en proposition för riksdagen så fort det går.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Mellan 1975 och 1977 skedde en omsvängning i riksdagens hållning till enskilda svenska aktioner. År 1975 var man fortfarande emot enskilda svenska aktioner, även om utrikesutskottet klart uttalade att man ansåg att företagen på egen hand borde avstå från engagemang i Sydafrika. År 1977 tog riksdagen politisk ställning för ett enskilt svenskt kapitalexportförbud. Det gavs också klart besked om att utredningen skall utarbeta lagförslag avseende förbud mot kapitalexport. Utredningen är därför i huvudsak av teknisk natur.

Ytterligare tidsutdräkt gagnar naturligtvis ingen. Riksdagen har fattat principbeslutet. De företag som verkar i Sydafrika har mest att vinna på ett snabbt besked om framtiden. Det är självfallet sant att både riksdagen och regeringen har lastat på utredningen uppgifter som kan tolkas mycket vidlyftigt, men med tanke på att det politiska beslutet är fattat är det nu främst fråga om viljan att snabbt få fram ett förslag.

Jag tolkar handelsministerns svar på min fråga som ett ja, nämligen en utfästelse att han skall göra vad som står i hans makt för att vi under höstriksdagen skall få en proposition om ett förbud. Det blir då möjligt att förbudet kan träda i kraft den 1 januari 1979.

Överläggningen var härmed slutad.

## § 9 Om skyldigheten att i förväg anmäla planerade prishöjningar

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Kjell-Olof Feldts* (s) den 30 mars anmälda fråga, 1977/78:370, och anförde:

Herr talman! Kjell-Olof Feldt har frågat mig om jag avser att föreslå riksdagen att tiden för skyldighet att i förväg anmäla planerade prishöjningar förlängs.

Med stöd av allmänna prisregleringslagen kan regeringen – när lagen är i kraft – föreskriva att den som vill höja priset på viss vara eller tjänst inte får göra det förrän viss tid efter att prishöjningen och skälen för den har anmälts till statens pris- och kartellnämnd (SPK). Tiden får enligt lagen bestämmas till högst en månad. Det krävs alltså en lagändring för att förlänga tiden utöver denna månad.

Jag vill erinra om att en särskild utredning, prisregleringskommittén, har till uppgift att utvärdera den förda prispolitiken. Den kan också komma med förslag till eventuella förbättringar av det nuvarande systemet. Det krävs starka skäl för att nu föreslå lagstiftningsåtgärder som föregriper det pågående utredningsarbetet. Jag kan inte finna att några sådana skäl f. n. föreligger. Jag vill också påpeka att den aktuella lagbestämmelsen kom till så sent som år 1973.

Svaret på Kjell-Olof Feldts fråga är alltså nej.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Jag vill tacka handelsministern för svaret. Det blev alltså nej. Motivet är att han inte anser att det finns tillräckligt starka skäl att nu föregripa ett pågående utredningsarbete. Jag anser att det finns sådana skäl, och jag skall motivera det.

Den borgerliga regeringen har nu i 18 månader sagt nej till alla våra krav på direkt ingripande mot prishöjningar. Nu gör man ett ingripande men väljer då en metod som aldrig tidigare har prövats här i landet, nämligen en allmän anmälningsplikt. Om den skall fungera som spärr mot prishöjningar krävs det dels att statens pris- och kartellnämnd – SPK – inom 30 dagar hinner granska kostnader, marginaler och övriga motiv som anförs i varje enskilt fall och under dessa 30 dagar hinner till regeringen anmäla att höjningen bör förhindras genom prisstopp, dels att regeringen också i princip inom 30 dagar hinner fatta beslut om prisstopp.

Detta går kanske om anmälningsplikten gäller 100 eller t. o. m. 1 000 varor. Men går det att rent praktiskt klara av det när anmälningsplikten gäller 200 000 varor och ett nästan oändligt antal tjänster? Det räcker med att 1 % av dessa varor och tjänster anmäls till SPK för planerad prishöjning för att myndigheten inte skall ha någon som helst chans att realbehandla ansökningarna. Risker är helt enkelt uppenbar att det här blir en administrativ bråte, där SPK, hur energiskt man än arbetar, bara kan behandla en bråkdel av anmälningarna.

Det här inser SPK. Det här inser näringslivet, men handelsministern anser

---

*Om skyldigheten  
att i förväg anmäla  
planerade prishöj-  
ningar*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Om skyldigheten  
att i förväg anmäla  
planerade prishöj-  
ningar*

tydligt att det skall gå när han inte på någon punkt vill förlänga den tid som SPK har på sig.

Varför den här halsstarrigheten, herr Burenstam Linder? Är det så bråttom med att få prishöjningar genomförda att inte företagen kan få vänta i t. ex. 60 dagar? Om det nu ligger något allvar bakom det här starkt uppreklamerade beslutet om allmän anmälningsplikt, då vill jag be att handelsministern här garanterar att SPK inom 30 dagar på ett tillfredsställande sätt hinner behandla alla anmälningar som kommer in och dessutom att herr Burenstam Linder också garanterar att regeringen kommer att använda prisstoppet inom den här tidsrymden för att stoppa planerade prishöjningar om SPK så begär. Då väcker den här åtgärden någon respekt och det förtar intrycket av att det är fråga om ett litet politiskt jippo.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Den här åtgärden liksom genomförandet av t. ex. ett allmänt prisstopp vore ett politiskt jippo om det inte vore så att det har vidtagits och sker saker i samhället som innebär att förutsättningar finns för en lugnare prisutveckling, exempelvis det ansvarsmedvetna avtal som slutits på arbetsmarknaden, vissa nya inslag i skattepolitiken och åtgärder för att försöka få fart på ekonomin igen, så att man på det sättet kan få en bättre produktivitet utveckling än hittills. Det är det grundläggande för att försöka hantera det mycket allvarliga problem som inflationen utgör. För att bryta förväntningar som liksom kan fortsätta att spåda på en inflation även när dessa reella faktorer ändras på det sätt jag pekat på, för att bryta dessa förväntningar, för att ha möjlighet att ingripa och kontrollera att det inte sker någon extra "snurr" som skulle kunna ge fart åt inflationen har regeringen vidtagit dessa åtgärder.

Kjell-Olof Feldt säger då att detta är helt omöjligt att tillämpa.

Låt mig till att börja med konstatera att själva möjligheten att göra detta ingrepp grundar sig på en proposition som, herr talman, är framlagd av ingen mindre än Kjell-Olof Feldt. Där stipuleras att gränsen för den anmälningstid som skall vara är 30 dagar. Det vore konstigt om Kjell-Olof Feldt som departementschef tyckte att det här var en total orimlighet att använda hans eget förslag.

Han kan möjligen invända att han inte hade tänkt sig att han skulle införa total anmälningsskyldighet. I så fall hade herr Feldt ett ringa förutseende, herr talman, eftersom ju detta lika väl som prisstoppsåtgärder skulle kunna göras generellt på det sätt som blivit gjort. Jag skulle vilja påstå att de olika administrativa problem som nu uppstår säkerligen är kännbara men absolut inte värre än de skulle vara vid ett allmänt prisstopp.

Låt mig tillägga, herr talman, att enligt den bild jag får när jag talar med SPK anser man där att detta system kommer att fungera under den tid som det kommer att vara i kraft.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Det är intressant att konstatera att handelsministern egentligen anser att det här beslutet inte behövs. Han talar om att bryta förväntningar. Det gör man inte genom att skapa en administrativ omgång, en massa pappersvändande som företagen tar föga på allvar. Jag råder handelsministern att läsa tidningen Fri Köpenskap, där man konstaterar precis vad jag sade, nämligen att det rimligen inte kommer att fungera i praktiken. Det kunde enligt tidningen inte vara allvar med att införa en allmän anmälningsplikt.

Under de närmaste 30 dagarna, dvs. från den 6 april till den 6 maj, är det 19 arbetsdagar. Låt oss anta att anmälningar för bara 1 % av de 200 000–300 000 varor och tjänster som det här gäller under denna tid strömmar in till regeringen – det skulle inte innebära någon allmän rush på prisfronten, för normalt rör det sig om 10 000-tals varor varje månad. Hur skall då myndigheten kunna hantera en sådan inkommande anmälningsström?

Jag tror mig veta, herr Burenstam Linder, att SPK faktiskt har framfört önskemål om att få tiden förlängd. Ett sådant önskemål framfördes på min tid, då en proposition var förberedd om att ändra lagstiftningen på den här punkten, icke med tanke på en allmän anmälningsplikt utan med tanke på att det beträffande exempelvis bilar och andra kapitalvaror hade visat sig mycket svårt att klara ärendena på 30 dagar.

Om avsikten är att det här systemet skall fungera så att regeringen åtminstone i något enstaka fall kan ingripa med prisstopp och därmed markera att det ligger allvar bakom bestämmelserna, då förstår jag inte varför den enkla insats jag föreslår inte kan göras. Jag är säker på att riksdagen är beredd att snabbbehandla ett sådant enkelt lagförslag för att ge prismyndigheten rimliga arbetsförhållanden.

Jag tolkar emellertid herr Burenstam Linders inlägg som en garanti för att systemet kommer att fungera, att SPK kommer att fullgöra sin anmälnings-skyldighet och att regeringen kommer att på basis av detta införa prisstopp där detta är möjligt. Men varför inte också vidta åtgärder så att både departement och myndighet kan uppfylla de förväntningar som anmälningsplikten har skapat bland allmänheten?

**Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:**

Herr talman! Det avgörande i det här sammanhanget kommer naturligtvis till sist att bli prisutvecklingen. Den utgör den stora och avgörande frågan här, och inte så mycket frågan om man skall ha 30 eller 60 dagar eller om man – som jag nu har föreslagit – skall använda ett sådant här system. Det systemet är f. ö. övrigt föreslaget i en proposition som Kjell-Olof Feldt själv har lagt fram. Nu kritiserar han systemet alldeles förskräckligt och diskuterar om den metod han då föreslog är bättre än den han föreslår i dag.

När det gäller den grundläggande frågan får vi således avvakta och se vad som kommer att hända. Vi har från regeringens sida gjort gällande att det f. n. är en viss uppbromsning i prisstegringstakten. Den omgång med anmälnings-skyldighet som är genomförd är ju inte tänkt som något självändamål. Om

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Om skyldigheten  
att i förväg anmäla  
planerade prishöj-  
ningar*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Om skyldigheten  
att i förväg anmäla  
planerade prishöj-  
ningar*

det framkommer informationer som visar att oacceptabla prisstegringar planeras, så har regeringen metoder att ingripa mot dessa, och det är också tanken bakom den här åtgärden

Man behöver inte, Kjell-Olof Feldt, kontrollera varje anmälan som kommer in. Det är, som herr Feldt själv påpekade för ett par år sedan, i stället så att man kan komma väldigt långt genom att enbart bevaka prisutvecklingen för de marknadsledande företagen.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Det besked jag får och det besked medborgarna får är tydligen följande: Vi får se vad som händer.

Huruvida systemet med anmälningsplikten fungerar eller inte, det har det ansvariga statsrådet ingen aning om. Det får framtiden utvisa. Men om detta leder till våldsamma prishöjningar, okontrollerad prisutveckling eller vad vi nu skall kalla det, vad tänker handelsministern göra då? Skall han då återigen skylla på utredningar som inte har lagt fram sina förslag?

Herr talman! Jag är allmänt oroad över denna sangviniska hållning hos den person som har utsetts att ha ansvaret för prisövervakning och priskontroll i landet. Tänker han hantera lagstiftning och ansvariga myndigheter på det här sättet, och vet han inte om det system han satt i funktion kommer att fungera utan bara säger att vi får vänta och se? Om så är fallet bör han åtminstone redovisa vad han tänker göra om det blir så som man ute i näringslivet och, såvitt jag förstår, också inom SPK tydligen inte är främmande för, nämligen att det här kan bli ohyggligt svårt att klara. Vad gör han då?

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Det förefaller mig som om Kjell-Olof Feldt trodde att det avgörande i kampen mot prisstegringarna är om man har 30 eller 60 dagars förvägsanmälningskyldighet. Det är det enda hans förslag tar upp. Endast i det avseendet är han beredd att göra någonting. Att han i den ekonomiska politiken är beredd att trava på varandra alla möjliga pålagor i form av löneskatter och annat och därigenom höja kostnaderna vill han bortse från. Allt klarar sig bara vi får 60 dagars förvägsanmälningskyldighet i stället för 30.

När jag för en stund sedan sade att vi får se vad som händer gjorde jag det mot den bakgrunden att jag menar att det faktiskt finns bastanta åtgärder som måste insättas och har insatts för att man skall kunna få en lugnare prisutveckling än den hittillsvarande.

Detta är kompletterande ingrepp. Jag har konsulterat SPK, innan vi började tillämpa detta system, och jag har talat med företrädare för SPK efteråt. Självklart hyser man en viss oro över arbetsbelastningen, men jag har inte mött den ståndpunkten att systemet inte skulle vara funktionsdugligt. Redan nu, herr talman, hanterar SPK en ganska omfattande volym av förhandsanmälningar, som ofta kontrolleras samtidigt som man måste kontrollera allt som händer i fråga om prisutvecklingen i andra avseenden, alltså när det inte gäller förhandsanmälningar. Redan nu kontrollerar SPK ungefär lika mycket

som man kommer att få ägna sig åt, men detta system ger en bättre förvarning.

**Nr 111**

Torsdagen den  
6 april 1978

**KJELL-OLOF FELDT (s):**

Herr talman! Herr Burenstam Linder vet mycket väl vad vårt krav är när det gäller priskontrollen. Det är ett allmänt prisstopp i detta läge. Men om regeringen nu äntligen har kommit sig för med att göra någonting är det fullt legitimt för en medlem av oppositionen att fråga: Tror regeringen själv att detta kommer att fungera?

*Om skyldigheten  
att i förväg anmäla  
planerade prishöj-  
ningar*

Ett sätt att öka sannolikheten för att en anmälningsplikt skall fungera är att man ger den prisövervakande myndigheten rimlig tid att hantera ett sådant här omfattande system. Nu får vi veta att SPK redan har väldigt mycket att göra, och att lägga på SPK litet till kan väl inte skapa större problem. Det påminner om den urgamla historien om mannen som lastade sin åsna med det ena strået efter det andra. Herr Burenstam Linder radar nu upp 200 000–300 000 sådana strån framför våra prisövervakare.

Jag återkommer till frågan: Vad gör regeringen om detta system inte fungerar?

**Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:**

Herr talman! Kjell-Olof Feldt frågar om systemet fungerar. Frågan består av två delar. Den ena är: Kommer de samlade åtgärder som nu vidtas för att få ned inflationstakten att ge resultat? Mitt svar på den frågan är att det får vi se, men det synes som om man kan hysa goda förhoppningar om en lugnare prisutveckling. Det är den stora frågan.

Den lilla frågan gäller den kompletterande åtgärd som är vidtagen genom denna prisövervakningsskyldighet. Där ställde Kjell-Olof Feldt spørsmålet: Fungerar detta system administrativt? Mitt svar på den frågan är ja. Det är konstigt att höra Kjell-Olof Feldt gräla på detta system, som grundar sig på hans egen proposition. Han har också haft tillfälle att motionera om ändringar i detta system.

Om SPK under en 30-dagarsperiod inte hinner arbeta av balansen när det gäller inkommande ansökningar, hinner SPK inte heller arbeta av balansen under en 60-dagarsperiod. Då kommer ju nya anmälningar om tänkta prisstegringar in. Kjell-Olof Feldts tanke i detta fall är mycket grumlig.

**KJELL-OLOF FELDT (s):**

Herr talman! Låt oss verkligen hoppas att regeringen börjar få bukt med inflationen. Där har ni ett långt syndaregister att arbeta av, innan människorna är beredda att ge er absolution.

Om man ger en myndighet 60 dagar att arbeta på i stället för 30, borde myndigheten hinna med att göra dubbelt så mycket. Det är en väsentlig skillnad.

Herr Burenstam Linder åberopade min proposition och sade att det är väldigt konstigt att jag angriper ett förslag som jag själv lagt fram. Men det är så här enkelt. När jag lade fram den propositionen, utgick jag från att

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

lagstiftningen skulle tillämpas med en smula förnuft och inte användas såsom politiskt skådebröd. Ju längre jag lyssnar på handelsministern, desto mer övertygad blir jag emellertid om att han har den avsikten. Regeringen vill skapa ett intryck av handlingskraft, därtill nödd och tvungen av löneavtalets konstruktion, så att inte avtalsparterna omedelbart skall kunna konstatera att regeringen struntar i lägets allvar.

Men jag skall vänta. Jag skall vänta också med mina omdömen. Jag har inte utdömt den åtgärd som vidtagits. Jag har bara sagt att det är så enkelt att göra åtgärden mera effektiv. Det kostar ingenting att säga: Låt oss ta 60 dagar i stället för 30 och ge systemet en rimlig chans att fungera.

Jag återkommer till att så bråttom är det trots allt inte för företagen att hinna genomföra prishöjningar att de inte kan vänta i 60 dagar. Ge något sakskäl för att 60 dagar inte skulle kunna vara användbara? Herr Burenstam Linder har givit oss beskedet att vi får se hur det går. Själv vet han inte vad han skall göra om det inte går som han hoppas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades  
Proposition  
1977/78:166 till trafikutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades  
Motioner  
1977/78:1868–1870 till skatteutskottet  
1977/78:1871 och 1872 till näringsutskottet

§ 12 Föredrogs och bordlades åter  
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1977/78:22 och 28–30

**§ 13 Handelsstålsindustrin, m. m.**

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:45 med anledning av propositionen 1977/78:87 om statligt engagemang inom handelsstålsindustrin, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1977/78:87 (industridepartementet) hade föreslagits att riksdagen skulle

1. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att på villkor som angivits i propositionen utfärda skuldebrev till

a) Statsföretag AB på högst 356 000 000 kr.,

b) ett nytt handelsstålsbolag på högst 350 000 000 kr.,

2. medge att staten utfäste sig att säkerställa Statsföretag AB:s möjligheter att fullgöra sina förpliktelser enligt konsortialavtal mellan parterna i ett nytt handelsstålsbolag,

3. till Bidrag till Statsföretag AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 531 300 000 kr.,

4. till Teckning av aktier i Statsföretag AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 350 000 000 kr.,

5. till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för rekonstruktionsändamål på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 700 000 000 kr.,

6. till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för investeringsändamål på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 200 000 000 kr.,

7. till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för rekonstruktionsändamål för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 200 000 000 kr.,

8. till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för investeringsändamål för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 700 000 000 kr.,

9. till Betalning av ränta och amortering på statens skulder till Statsföretag AB och ett nytt handelsstålsbolag för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 104 000 000 kr.,

10. bemyndiga regeringen att helt eller delvis eftergiva lån för rekonstruktionsändamål till ett nytt handelsstålsbolag.

Förslagen i propositionen hade lagts fram mot bakgrund av bl. a. ett konsortialavtal som hade ingåtts mellan Gränges AB, Norrbottens Järnverk AB (NJA), Statsföretag AB och Stora Kopparbergs Bergslags AB om tillskapandet av ett gemensamt aktiebolag, Svenskt Stål AB (SSAB). Aktiekapitalet i detta bolag skulle inledningsvis komma att ägas i proportionerna Gränges 25 %, Statsföretag 50 % och Stora Kopparberg 25 %. I SSAB avsågs ingå stål- och gruvrörelserna i Gränges, NJA och Stora Kopparberg samt Gränges järnvägsrörelse (TGOJ). Förslagen i propositionen innebar att staten under budgetåren 1977/78 och 1978/79 lämnade lån av sammanlagt 1 800 milj. kr. till det nya handelsstålsbolaget. Vidare föreslogs att staten lämnade ett bidrag av 531,3 milj. kr. till Statsföretag AB och att staten tecknade aktier med 350 milj. kr. i Statsföretag. Av bidraget var 181,3 milj. kr. avsedda för att täcka återstående kostnader för Stålverk 80-projektet. Återstående 350 milj. kr. av bidraget och aktieteckningen med 350 milj. kr. avsåg att möjliggöra för Statsföretag att teckna aktier för 700 milj. kr. i det nya handelsstålsbolaget. Det föreslogs vidare att staten lämnade skuldebrev till Statsföretag och det nya handelsstålsbolaget på högst 356 milj. kr. resp. högst 350 milj. kr. för att möjliggöra förvärvet av järnvägsrörelsen m. m. Till amorteringar och räntor på dessa lån under budgetåret 1978/79 föreslogs ett anslag av högst 104 milj. kr.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1977/78:1733 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk), vari hemställts att riksdagen anmodade regeringen att utveckla stålindustrin i enlighet med följande riktlinjer:

1. den svenska stålindustrin skulle förstärkas i sin helhet,
2. sysselsättningen skulle tryggas och utökas genom utarbetandet av ett program för långtgående förädling inom stålindustrin,
3. Stålverk 80-projektet skulle återupptas i sitt ursprungliga omfång och kompletteras med valsverk och andra åtgärder för förädling av stålämnen,
4. med tekniska högskolan i Luleå och Metallurgiska forskningsstationen som grundval skulle upprättas ett forsknings- och utvecklingscentrum för hela den samlade stålindustrin,
5. åtgärder för att begränsa importen av stål skulle vidtas,

1977/78:1734 av Kjell-Olof Feldt m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära att riksdagen förelades ett samlat näringspolitiskt program för handelsstålsindustrin med klara regionalpolitiska målsättningar, där hänsyn togs till de nuvarande stål- och gruvorterna,
2. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att omförhandla avtalet om Svenskt Stål AB (SSAB),
3. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att till SSAB överföra den kraftproduktion inom Stora Kopparberg och Gränges som krävdes för ståltillverkningen,

1977/78:1739 av Bengt Gustavsson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av en utveckling av metallurgin inom Svenskt Stål AB (SSAB) och om strukturförändringarnas verkningar för sysselsättningen samt av det därmed förknippade behovet av regionalpolitiska åtgärder,

1977/78:1740 av Olle Göransson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära att en investerings- och strukturplan för samtliga handelsstålsindustrier redovisades för riksdagen,
2. hos regeringen begära en plan för hur de regionalpolitiska målen skulle uppnås när det gällde stål- och gruvorterna i Västmanland,

1977/78:1741 av Lars-Ove Hagberg (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag att järnverket i Horndal skulle ingå i Svenskt Stål AB (SSAB) och fortsätta sin verksamhet samt utgöra en garanti för sysselsättningen i Horndal,

1977/78:1742 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen

angående konsortialavtalet om bildandet av Svenskt Stål AB,

2. hos regeringen begära att en investerings- och strukturplan för handelsstålsindustrin och de därtill hörande gruvorna redovisades för riksdagen,

4. hos regeringen begära en plan för hur de regionalpolitiska målen skulle uppnås när det gällde stål- och gruvorerna,

5. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet av en fast och långsiktig energipolitik som tryggade stålindustrins energiförsörjning,

1977/78:1743 av Sten-Ove Sundström m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen uttalar att Svenskt Stål AB borde åläggas att utarbeta en utvecklingsplan för att förverkliga riksdagsbeslutet om 2 300 nya arbetstillfällen till Luleå,

1977/78:1744 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. anhålla hos regeringen om skyndsamt förslag till ett helt statligt handelsstålsbolag – SSAB – där utöver NJA, Domnarvets järnverk och Oxelösunds järnverk även de övriga handelsstålsverken ingick,

2. uttala sig för följande riktlinjer för detta helstatliga handelsstålsbolag, nämligen

a) att kraftförsörjningen inom de av sammanslagningen berörda bolagen – Gränges och Stora Kopparberg – i sin helhet skulle övergå i SSAB,

b) att berörda anläggningar i form av järnverk, gruvor, kraftförsörjning m.m. skulle övertas av staten utan ersättning till de nuvarande ägarna,

c) att SSAB ålades att inte genomföra några sysselsättningsminskningar eller nedläggningar av några driftsenheter förrän nya jobb var ordnade,

d) att de extra kostnader SSAB förorsakades under en övergångstid skulle ersättas av de nuvarande privata stålbolagen,

e) att produktionen i SSAB skulle inriktas på förädling, nya produkter och ny teknik och att planer skulle utarbetas för en produktion med högt driven förädling inom gruv-, stål-, verkstads- och manufakturingsindustrin, i syfte att öka sysselsättningen,

f) att SSAB borde ges extra kapitaltillskott för att inrätta en central utvecklings- och forskningsverksamhet för ökad förädling,

g) att de anställda inom SSAB i bolagsstyrelsen genom veto skulle kunna förhindra beslut som stred mot lönearbetarnas intressen,

h) att de finansieringsmedel som föreslagits i propositionen 1977/78:87 skulle ställas till SSAB:s förfogande, med den inriktning som föreslagits i motionen, och att nödvändigt kapitaltillskott för att förverkliga inriktningen skulle tillskjutas SSAB på begäran från bolaget,

3. uttala sig för följande riktlinjer för sysselsättning och regionalpolitik inom SSAB och handelsstålspolitiken:

a) NJA borde utvecklas genom förädling och därmed manufakturering och verkstadsindustrier, så att NJA blev en drivkraft i Norrbottens utveckling och sysselsättning,

b) Domnarvets järnverk skulle behålla metallurgin samtidigt som sats-

ningar gjordes på ökad förädling, så att järnverket därmed ökade sysselsättningsmöjligheterna för bygden och omkringliggande områden,

c) gruvorna i Mellansverige skulle behållas och om kapacitetsminskningar skedde genom ökad förädling skulle förädlingsindustrier lokaliseras till berörda gruvorter, så att sysselsättningstillfällena på gruvorterna inte minskade,

d) Oxelösunds järnverk skulle öka förädlingen och därmed på sikt öka sysselsättningen för hela regionen,

e) de övriga handelsstålverken skulle utvecklas och även öka antalet sysselsatta, och ingen nedläggning skulle ske av nu befintliga handelsstålverk.

4. anhålla hos regeringen om förslag, som innebar att hela specialstålsindustrin övergick i SSAB,

5. anhålla hos regeringen om förslag, innebärande att det nu Grängesägda järnvägsbolaget TGOJ övertogs av statens järnvägar utan ersättning till nuvarande ägare, samt

1977/78:1745 av Anna Wohlin-Andersson (c) och Per-Olof Strindberg (m), vari hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande dels vikten och möjligheterna av att stödja även de mindre, skrotbaserade handelsstålverken, dels formerna för SSAB:s verksamhet i förhållande till handelsstålsindustrin i övrigt.

Utskottet hemställde

1. beträffande förstatligande av all stålindustri jämte riktlinjer för verksamheten inom en förstatligad stålindustri att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1977/78:1733,

b) avslå motionen 1977/78:1744 yrkandena 1, 2 och 4,

2. beträffande överförande av Gränges AB:s järnvägsrörelse (TGOJ) till statens järnvägar att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1744 yrkandet 5,

3. beträffande finansiell medverkan av staten vid bildandet av ett nytt handelsstålsbolag att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:87 momenten 1–10 skulle

a) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att på villkor som angivits i propositionen utfärda skuldebrev till

dels Statsföretag AB på högst 356 000 000 kr.,

dels ett nytt handelsstålsbolag på högst 350 000 000 kr.,

b) medge att staten utfäste sig att säkerställa Statsföretag AB:s möjligheter att fullgöra sina förpliktelser enligt konsortialavtal mellan parterna i ett nytt handelsstålsbolag,

c) till Bidrag till Statsföretag AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 531 300 000 kr.,

d) till Teckning av aktier i Statsföretag AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 350 000 000 kr.,

e) till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för rekonstruktionsändamål på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 700 000 000 kr.,

f) till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för investeringsändamål på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 200 000 000 kr.,

g) till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för rekonstruktionsändamål för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 200 000 000 kr.,

h) till Lån till ett nytt handelsstålsbolag för investeringsändamål för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 700 000 000 kr.,

i) till Betalning av ränta och amortering på statens skulder till Statsföretag AB och ett nytt handelsstålsbolag för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 104 000 000 kr.,

j) bemyndiga regeringen att helt eller delvis eftergiva lån för rekonstruktionsändamål till ett nytt handelsstålsbolag,

4. beträffande villkoren i den överenskommelse som låg till grund för ett nytt handelsstålsbolag att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1734 yrkandena 2 och 3 och motionen 1977/78:1742 yrkandet 1,

5. beträffande en struktur- och investeringsplan för handelsstålsindustrin, m. m. att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1977/78:1744 yrkandet 3,

b) med anledning av dels vad som anförts i propositionen 1977/78:87 i ifrågavarande del (s. 45 f.), dels motionen 1977/78:1745 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1977/78:1734 yrkandet 1 i ifrågavarande del, motionen 1977/78:1739 i ifrågavarande del, motionen 1977/78:1740 yrkandet 1, motionen 1977/78:1742 yrkandena 2 och 4 och motionen 1977/78:1743 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om strukturfrågor inom handelsstålsindustrin,

6. beträffande handelsstålsindustrin i vissa regioner eller på vissa orter att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1977/78:1734 yrkandet 1 i ifrågavarande del,

b) motionen 1977/78:1739 i ifrågavarande del,

c) motionen 1977/78:1740 yrkandet 2 i ifrågavarande del,

d) motionen 1977/78:1741,

e) motionen 1977/78:1745 i ifrågavarande del,

7. beträffande sambandet mellan de mellansvenska handelsstålverken och den därtill knutna gruvindustrin att riksdagen med anledning av vad som anförts i propositionen 1977/78:87 i ifrågavarande del (s. 44 f.) som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. beträffande forsknings- och utvecklingsarbete att riksdagen med anledning av vad som anförts i propositionen 1977/78:87 i ifrågavarande del (s. 46 f.) som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande energipolitik att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1742 yrkandet 5.

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

Följande tre reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Ivar Högström, Lennart Pettersson, Sivert Andersson och Runc Johansson i Ljungby (samtliga s):

1. beträffande villkoren i den överenskommelse som låg till grund för ett nytt handelsstålsbolag, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1734 yrkandena 2 och 3 och motionen 1977/78:1742 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

2. beträffande en struktur- och investeringsplan för handelsstålsindustrin, m. m., vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1977/78:1744 yrkandet 3,

b) med bifall till motionen 1977/78:1734 yrkandet 1 i ifrågavarande del, motionen 1977/78:1739 i ifrågavarande del, motionen 1977/78:1740 yrkandet 1, motionen 1977/78:1742 yrkandena 2 och 4 och motionen 1977/78:1743 och med anledning av motionen 1977/78:1745 i ifrågavarande del hos regeringen begära att dels en struktur- och investeringsplan för handelsstålsindustrin och de därtill hörande gruvorna, dels en plan för hur de regionalpolitiska målen skulle uppnås när det gällde stål- och gruvorterna redovisades för riksdagen,

3. beträffande energipolitik, vari reservanterna ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1742 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! De branschpolitiska frågorna väcker allt större och större intresse, allteftersom sysselsättningsproblemen sprider sig till allt fler områden. Riksdagen har för några månader sedan behandlat specialstålsindustrins problem och förutsättningar. I dag gäller det handelsstålet.

Åtgärder för att stärka den svenska stålindustrins konkurrenskraft har sedan flera år framstått som alltmer nödvändiga. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte på sin tid flera utredningar på det här området, utredningar som till en del ligger till grund för den proposition som vi nu behandlar. Att de tre stora inom svenskt handelsstål – Domnarvets Jernverk i Borlänge, NJA i Luleå och Oxelösunds Järnverk i Oxelösund – måste finna vägar för samverkan och samarbete i stället för konkurrens har synts mycket viktigt. Propositionen som vi just nu behandlar föreslår också att de stålverken gemensamt bildar ett helt nytt stålföretag, Svenskt Stål AB eller SSAB som vi i dagligt tal kallar det, vilket övertar de tre tidigare företagens verksamhet.

Vi reservanter, dvs. socialdemokraterna i utskottet, har ingenting att invända mot detta. Åtgärden är riktig för att stärka företagens konkurrens-

kraft och framtida utveckling.

Fusionen är också viktig för att möjliggöra den planering och samordning som måste ske om svensk stålindustri skall kunna överleva och även för framtiden ge sysselsättning åt många tusen anställda. Vad vi vänder oss emot är sättet för samordningen och sammanslagningen, och vi är emot vissa av de principer som propositionen bygger på.

Jag skall här försöka redogöra för de punkter där vi hyser en annan uppfattning än propositionsförfattaren och för våra förslag som återfinns i reservationerna, förslag som vi anser vara mycket lyckosammare för svensk stålindustri än de förslag majoriteten företräder.

Beträffande propositionen som helhet kan man inte undgå att reagera mot den pessimism och den bristande tilltro till framtiden som präglar framställningen. Där talas mest om bekymmer och övermäktig konkurrens. Där talas om neddragningar och inskränkningar, men framtidstron och kampviljan får en mera blygsam plats. Sorgmodiga prognosmakares dystra spådomar tror man blint på, men mera optimistiska förutsägelser avfärdas som otillförlitliga eller som önsketänkande.

Man vet så visst hur eländigt det kommer att bli ännu under större delen av 1980-talet. Möjligheten för svensk stålindustri att öka sin konkurrenskraft genom investeringar, rationaliseringar och bättre teknik tillmäts ingen betydelse. Det förhållandet att Sverige de senaste åren stadigt ökat sin import av handelsstål samtidigt som den totala förbrukningen minskat säger dem tydligen heller ingenting.

Vi importerar i dag ca 55 % av det stål som vi förbrukar. När det gäller tunnplåt är importen 70 %, och av s. k. vitplåt, dvs. för hushållsmaskiner av olika slag, importerar vi i princip 100 %.

Den pessimistiska grundsyn som präglar propositionen finner vi mycket allvarlig. Det kan bli någonting av en självuppfyllande profetia. Realism är en bra sak, men blanda inte ihop realism med handelsförflamande pessimism.

Behovet av en samordnad planering är en av orsakerna till fusionen mellan de tre stålbolagen, men propositionen behandlar näringsfrågorna mycket summariskt och oengagerat. Får bara industrin ett antal miljoner och en styrelse av experter anses det tydligen nog.

En strukturgrupp som består av representanter för de olika grupperna anställda i företaget har tillsatts, och ledningen finns också representerad där. Den gruppen skall framlägga förslag till en struktur för bolaget till industriministern, och sedan skall tydligen det hela rulla.

Detta finner vi orimligt. Vi vill att strukturutredningens viktiga förslag skall föreläggas riksdagen för diskussion och beslut.

Det finns utöver de tre nämnda företagen ett antal mindre handelsstålverk som också har bekymmer. Hur deras problem skall lösas sägs ingenting om. Där har man tillsatt en särskild utredning. Medan SSAB:s utredning skall vara klar redan under de närmaste veckorna, torde de mindre stålverkens struktur inte bli klar förrän långt senare. Men en samordning mellan SSAB och de mindre handelsstålverken måste till, och problemen måste lösas i samverkan.

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

Likaså är det nödvändigt att de stora stålbolagens problem löses i nära samverkan med gruvindustrin och dess angelägna planering.

Jag vill här påpeka att utskottet endast på en punkt har funnit anledning göra en kommentar till det pågående strukturarbetet. Det gäller just sambandet mellan särskilt de mellansvenska handelsstålverken och gruvindustrin. Utskottet uttalar enhälligt att en utgångspunkt för handelsstålverken bör vara att så långt som möjligt basera sin verksamhet på inhemsk malm och inhemskt skrot, detta för att hjälpa upp sviktande gruvor.

Allt detta gör att ett mycket fastare grepp och en mycket större målmedvetenhet måste till för planering av vår gruv- och stålindustris gemensamma problem än vad den här propositionen visar.

I den socialdemokratiska partimotionen 1742, liksom i flera andra motioner, 1734, 1739, 1740 och 1743, krävs i princip ett samlat näringspolitiskt program för handelsstålindustrin, med klara regionalpolitiska målsättningar, där hänsyn tas till de nuvarande stål- och gruvorterna, och att ett sådant program skall föreläggas riksdagen.

Vi reseranter finner detta motionsyrkande mycket berättigat och stöder det i vår reservation.

Beträffande Lulå påminner vi om att samtliga partier bundit sig för att skaffa 2 300 nya jobb dit. Även de borgerliga partier som gick emot Stålverk 80:s slutgiltiga planering utlovade minst detta antal nya jobb. Hittills har man endast åstadkommit en minskning av sysselsättningen vid NJA med ca 1 000 anställda.

Vi reseranter vill att riksdagen skall uttala att den står fast vid sitt tidigare beslut, men det vill inte majoriteten vara med om. Gamla löftesbrott blir som nya, skulle man kunna säga.

För att planeringen skall kunna omfatta en utveckling av en svensk stålindustri som ger trygghet för de anställda och för de kommuner som berörs, fordras tydligen mer av framtidstro och av medveten planering än vad propositionen förordar. Men har regeringen varit njugg och pessimistisk när det gäller planerna för framtiden för svensk stålindustri, så har man varit så mycket generösare och gladlyntare när det gäller att tillgodose privatintressena i de två privata bolag som ingår i SSAB.

Värderingen av de tre bolagen har varit en invecklad procedur enligt handlingarna, men det kan enkelt uttryckas så, att man åsatt vart och ett av dessa tre stålföretag, som under de senaste åren gått med mycket stora förluster, ett värde av 700 miljoner. Den förlustbringande järnvägsrörelsen TGOJ, som också ingår i uppgörelsen, har åsatts ett värde som vida överstiger det bokförda värdet. Detta är så mycket märkligare som det är staten ensam som tar alla finansiella risker när det gäller den rekonstruktion och förbättring som nu måste ske. Men de privata bolagen skall vara med och som aktieägare få utdelning från SSAB, när de statliga insatserna ger resultat.

Skulle de privata intressenterna önska lämna SSAB efter en viss tid, så är de garanterade att bli inlösta med ett belopp som inte kommer att understiga 500 miljoner. Detta är en värdeöverföring från staten till enskilda som vi finner orimlig. Vi reseranter framhåller därför att om 1979 års val leder till en

socialdemokratisk regering, så kommer den att påkalla omförhandlingar med de privata intressena för att få en ändring till stånd. Annan värdefull apportegendom, t. ex. kraftproduktion, borde ha ingått i uppgörelsen om det nya stålföretaget SSAB. På grund av nödvändigheten av att det nya bolaget snarast kommer till stånd och får börja sin verksamhet och sin planering vill vi dock inte nu yrka avslag på uppgörelsen, men vi avser alltså att återkomma i denna fråga.

Lika märklig som den ekonomiska uppgörelsen är fördelningen av inflytande i det nya företaget. Enligt propositionen blir aktieägandet 50–50 mellan staten och de privata intressena – detta trots att staten bidrar med flermiljardbelopp till rekonstruktionen. Men miljarderna ger inget ökat inflytande för staten. Det naturliga hade varit att en del av det stora s. k. rekonstruktionslånet till SSAB på sammanlagt 1 800 miljoner i stället hade utgått som aktieägartillskott med ökat aktieägarinflytande för staten som följd, så som de fackliga representanterna krävt. Då hade aktiefördelningen blivit ca 70–30 till statens fördel. Men detta har statens förhandlare inte åstadkommit.

Man kan undra över anledningen till denna generositet mot privatintressena utan att kunna finna någon rationell och vettig anledning. Möjligen kan det ha varit en hjärtesak för industriministern att inte åstadkomma ett nytt statligt företag eller ett statsdominerat företag. Det skulle inte hans ideologi tåla vid! Skulle så vara fallet – vilket väl kan förmodas, även om jag inte kan tränga in i industriministerns själsliv – så är det all anledning för industriministern att snarast byta ideologi. Det förnuftigaste och bästa för samhällsintressena i detta fall hade varit att staten skulle ha haft inflytande i proportion till kapitalinsatsen. Staten får ju ändå betala fiolerna i det här sammanhanget.

I den socialdemokratiska partimotionen 1742 yrkas att riksdagen skall uttala sig för att en fast och långsiktig energipolitik måste till för att trygga stålindustrins energiförsörjning och att 1975 års energibeslut därför måste fullföljas. Vi instämmer i detta yrkande i reservationen 3. Stål- och gruvindustrin tillhör de branscher som är särskilt energikrävande och därför ytterst beroende av den energipolitik som förs. Skall vi kunna bibehålla och bygga ut vår gruv- och stålindustri måste vi tillse att vi får fram erforderliga energiresurser. Nya reduktionsprocesser är under utveckling för framställning av järn ur malm. Direktreduktion på billigare och snabbare sätt än nu men med användning av stora insatser av elektrisk energi drivs redan i fullstor skala på annat håll i världen och torde bli tillgänglig även för vårt land för de vanliga stålverken inom några år.

Den energipolitik som nu förs och som mest innebär förvirring och obeslutsamhet blir i längden förödande. Det går inte att säga att vi f. n. har mindre behov av energi än vad som beräknats och att vi därför kan klara framtiden genom enbart sparande. Självfallet måste den låga utnyttjandegraden i dag inom svensk industri också påverka energiförbrukningen. Men det kan väl ändå inte vara meningen att man skall planera för en sådan framtida situation, även om man i den proposition som vi nu behandlar är

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

mycket pessimistisk beträffande stålindustrins framtid och inte ser så många ljusglimtar.

När man begrundar de här problemen får man nästan lust att travestera normandernas gamla kyrkobön under vikingarnas härjningar och säga: För denna regeringens energipolitik, bevara oss milde Herre Gud!

Vi reservanter anser de här förhållandena vara ytterst illavarslande. 60 000–70 000 människor är för sin utkomst direkt beroende av malmbrytning och arbete i stålverken, bortsett från alla sekundäreffekter. Vi politiker har skyldighet att tillse att alla möjligheter för ett bibehållande och en ökning av sysselsättningen tillvaratas. Det kravet har väljarna rätt att ställa på oss. De människor som hotas av arbetslöshet och de kommuner som kämpar med övermäktiga svårigheter på grund av industrinedläggningar har nog ringa förståelse för att några toppolitiker skall kunna leka med vår energipolitik och andra förutsättningar för arbete och trygghet för alla invånare i vårt land. Det är inte stiliga utredningar eller lysande filosofier eller ens djupsinniga debatter i denna kammare som är viktiga för vårt land. Nej, det viktiga är att trygga utkomst och framtid för de många tusen människorna på våra stål- och gruvorter.

Herr talman! Mot bakgrund av vad jag här har anfört yrkar jag bifall till reservationerna 1–3 i näringsutskottets betänkande.

I detta anförande instämde Sven Mellqvist (s).

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Ett förverkligande av förslagen i propositionen 87 och i det betänkande som nu ligger på bordet innebär ju för Norrbotten, Bergslagen och Södermanland svåra konsekvenser nu och i framtiden. Det är början på en väg som innebär en strukturomvandling av stålindustrin till döds. Över 4 000 jobb skall bort i SSAB, och några nya arbeten tillkommer inte på de berörda orterna. Det är inte bara sysselsättningen i de berörda stålverken och gruvorna som kommer att drabbas utan även den omkringliggande servicen och direkt eller indirekt beroende industrier. Järnverken i Luleå, Domnarvet och Oxelösund, som är drivkraften vid industrialiseringen i sina resp. regioner, tillhör nu tillsammans med SSAB en förgången tid. De får i en snar framtid symbolisera en gigantisk kapitalförstörelse.

De flesta mellansvenska gruvor som tillhör SSAB går nu en säker död till mötes. Gruvsamhällena möter gruvdöden och får i historien plats som tysta, tomma och öde monument över kapitalismens rovdrift på malm och människor. Vad som nu sker är någonting ologiskt, omänskligt och framför allt oekonomiskt. Närmare 4 miljarder kronor satsas av staten på SSAB. Mer än 4 000 arbetstillfällen försvinner direkt och flera tusen indirekt. Hela orter kommer att dömas ut.

SSAB är egentligen ett typexempel på borgerlig politik. Det är naturligt för en sådan politik att ställa arbetarna i skottgluggen. Det är de som får betala när storfinansen vill rädda sitt skinn och sitt kapital. Storfinansen får också fortsätta att bestämma.

Är då detta en svartmålning? Nej, definitivt inte. Det är dagens verklighet, och de drabbade kan inte finna någon tröst i att det kanske är värre i andra länder. Här gäller det hela bygdens och regioners existens och framtid. Det gäller ungdomens möjlighet att i framtiden få ett arbete på de här orterna. Naturlig avgång är i dag ungdomens fiende nummer ett. Erfarenheterna från tidigare strukturomvandlingar förskräcker – det kan räcka med att peka på Ådalen samt teko- och varvskriserna.

Oppositionen mot handelsstålsutredningen och mot propositionen är stark inom de tre bruken och i gruvorna. Den 20 mars i år uttalade Järnbruksklubben vid Domnarvet:

”Vi arbetare i Domnarvets järnverk skall ha våra arbeten kvar. Vi är solidariska med våra Kamrater i Luleå, Oxelösund och i gruvorna, och kämpar även för att de skall ha sina arbeten kvar. Därför kan vi inte godkänna den Borgerliga Regeringens, Statsförstag, Stora Kopparberg och Gränges stålpolitik, som syftar till att minska antalet anställda inom SSAB med minst 4 000.”

Också vid den demonstration och den uppvaktning som stålverksarbetarna vid Domnarvet genomförde i går här i och utanför riksdagen ställdes krav, av följande innebörd:

att den företagsekonomiska lönsamheten skall ge vika för sysselsättningen och samhällsekonomin,

att svensk stålindustri skall producera minst 4 milj. ton per år och att produktionen inriktas på att täcka det svenska behovet av stål och att importen måste begränsas,

att alla tre stålverken inom SSAB skall ha en råstålstillverkning,

att satsning på vidareförädling och utveckling av produktionen sker på alla tre stålverken och

att inga arbetstillfällen får försvinna från SSAB.

Alla dessa krav återfinns i vpk:s partimotion 1744. Kampen för att rädda jobben förs därför att stålproduktionen i de kapitalistiska länderna är i kris när det gäller stålproduktionen och på en hel rad andra områden. Det internationella stålkapitalet håller på att slå ut det svenska. En starkt bidragande orsak härtill är det svenska stålkapitalets spekulation i efterkrigstidens stålbrist. Förnyelse, utveckling och förädling har grovt eftersatts. Verksamheten har bedrivits på kvantitet och gått ut på att göra kortsiktiga vinster. Därför har svenskt stål i dag också svårt att hävda sig på hemmamarknaden, där importen redan är långt över 50 %.

Anledningen till att det politiskt blivit så att storfinsans kunnat härja på detta sätt är att vi har en borgerlig regering, som helt ställer upp på storfinsans villkor. Vi hade en socialdemokratisk regering, som trots varningar från Metallindustriarbetareförbundet inte vidtog några åtgärder och först 1976 i april tillsatte en handelsstålsutredning – då för att utreda de företagsekonomiska konsekvenserna av krisen.

Därför står svensk stålindustri i dag vid en skiljeväg: antingen har man att satsa på en samhällsekonomisk politik med nytänkande, förädling och nya produkter eller att gå in för en strikt företagsekonomisk politik med minskad

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

produktionsvolym, stordrift, centralisering, utslagning av orter och minskning av antalet produkter.

I propositionen 87 och i utskottsbetänkandet förordas den senare vägen – en kapitalistisk struktumvandling. En sådan politik har redan lagts fast för specialstålsindustrin, och nu är det tydliga handelsstålsindustrins tur. Storfinsansintressena i handelsstålsindustrin – Gränges och Stora Kopparberg – har tillsammans med staten kommit överens om en stålpolitik där de skall hållas skadeslösa. Storfinsansen finner det lämpligt att gå samman med staten när dess verksamhet går dåligt. Överenskommelsen om ett nytt stålbolag – SSAB – förutsätter att staten betalar hela affären och dessutom att sammanläggningen syftar till att minska sysselsättningen och att verksamheten skall bli lönsam. NJA skall då i huvudsak bli endast råstålsproducent, Domnarvets järnverk skall bli av med sin metallurgi och satsa på tunnplåt – därmed faller gruvorna i västra Bergslagen – och Oxelösund skall enbart ta hand om grovplåten. Ingen expansion och inget nytänkande på någon ort.

Vänsterpartiet kommunisterna är därför kritiskt till propositionen, till utskottets förslag och till det avtal som ligger till grund för propositionen. Vår kritik kan sammanfattas i följande sex huvudpunkter.

Att för det första endast de tre största handelsstålverken ingår i SSAB medan de mindre ställs utanför är inte den samordning, planering och utveckling som borde vara den logiska för svensk handelsstålsindustri.

För det andra räddar storfinsansintressena – Stora Kopparberg och Gränges – sitt nedkörda kapital genom att få det högt värderat vid överlåtelsen av förlustanläggningar till SSAB. De har, trots att de bidrar med förlustanläggningar, halva ägandet och ett avgörande inflytande i företaget. Man undanhåller den vinstrika kraftförsörjningen och behåller naturligtvis den för egen räkning.

För det tredje skall SSAB strukturrationaliseras. Det blir kapacitetsminskningar, sysselsättningsminskningar, koncentration av produktionen, företagsekonomiska aspekter går före de samhällsekonomiska, man skall uppnå lönsamhet inom fem år.

Det finns ingen samordning mellan stålpolitiken och övrig industripolitik, verkstadsindustri och andra branscher som behöver stål. I det sammanhanget kommer också forsknings- och utvecklingsarbetet att fortgå i gamla spår.

För det fjärde skall över 4 000 arbetstillfällen bort. Anställningsstopp, naturlig avgång och förtidspensioneringar skall minska arbetsstyrkan. Samtidigt skall staten – skattebetalarna – få stå för kostnaderna för s. k. övertalig personal vid SSAB. De privata bolagen skall slippa undan. I Luleå, Domnarvet, Oxelösund och dessa orters omgivning kommer då att uppstå stora sysselsättningssvårigheter, likaså på gruvorterna och särskilt där man kommer att lägga ned produktionen.

För det femte har de anställda inget avgörande inflytande i SSAB. De är i stället tilldelade huvudansvaret för strukturrationaliseringarna och förändringarna.

För det sjätte sker förändringarna i handelsstålsproduktionen utan att några förändringar görs i svensk handelspolitik. Den kapitalistiska frihandeln

hotar att slå ut hela den svenska stålindustrin.

Avtalet mellan parterna om Svenskt Stål AB – som ligger till grund för propositionen – har tillkommit helt ovanför huvudena på arbetarna. I avtalet sägs enligt propositionen, s. 25:

”Bolaget skall enligt konsortieavtalet med iakttagande av det ansvar gentemot aktieägare, anställda och samhälle, som enligt lag och god sed åvilar bolaget, bedriva rörelse efter affärsmässiga och företagsekonomiska principer.” Detta är SSAB.

Arbetarnas och aktieägarnas intressen kan inte tillgodoses samtidigt. Likaså är det långt ifrån samklang mellan samhällsintressen och företagsekonomiska intressen. Därför kommer också aktieägarna att driva igenom sina företagsekonomiska intressen och fortsätta att styra utvecklingen.

Avtalet mellan storfinansen och staten har i sin tur grundat sig på handelsstålsutredningen. Det var, som jag tidigare nämnde, förre industriministern Rune Johansson som tillsatte Lars Nabseth för att utifrån företagsekonomiska utgångspunkter utreda handelsstålet. Det var Nabseth som i sin utredning föreslog de omfattande strukturomvandlingar som nu skall påbörjas. Handelsstålsutredningen har nu tydligen helt accepterats i propositionen, i utskottet och av reservanterna – av de senare med vissa små förbehåll. Men den kapitalistiska strukturomvandlingen, den skall accepteras.

Fusionen har skett utan att de anställda haft något inflytande. Visserligen var representanter med vid slutförhandlingarna och fick lämna något slags reservation. Men de direkt berörda har inte haft ett dugg att säga till om. MBL-förhandlingarna har återigen visat att man den vägen inte kommer någonstans. Lagen om medbestämmande visade på nytt vilket fiasko den är.

Det är utifrån denna position som fackföreningen, på storfinansens och statens villkor, erbjuder att medverka till en förändring inom en given ram och inriktning. För det skall ske en koncentration av produktionen. Sysselsättningen skall minskas med över 4 000 arbetstillfällen. Viss produktion kommer att försvinna.

I klartext erbjuds arbetarna att själva lägga repet om sin hals och dra åt det.

Hela det här avtalet och förslaget ställer naturligtvis fackföreningarna inom SSAB-området i ett dilemma. Hur länge kan man vara med strukturgrupperna utan att göra sig medskyldig till handelsstålets skrotning? Frågan är om det inte redan i dag vore skäl för fackföreningarna att ta bort fingrarna från det ruttna spel om jobben som pågår enligt de rapporter om stämningar som har kommit från strukturgrupperna, där man tydligen helt och hållet skall genomföra handelsstålsutredningens förslag.

Att låta fackföreningarna vara med i strukturarbetet med på förhand givna ramar och villkor är också ett bekvämt sätt för storfinans, regering och stat att undandra sig ansvaret för arbetslöshet. Men om staten och storfinansen nu hoppas på att fackföreningarna och därmed arbetarna öppet skall börja slåss inbördes om arbetstillfällena, hoppas jag att de förväntningarna slår fel. Då

finns det dock bara ett sätt för fackföreningarna att komma ifrån det här, nämligen sammanhållning i gemensam politik mot storfinans, stat och regering. Därför måste klassarbetspolitiken lämnas därhän.

Det är hög tid att kräva en ny stålpolitik som ger jobb på alla stålorter, en politik som sätter de samhällsekonomiska intressena före företagsekonomisk lönsamhet, en politik som står i direkt strid med kapitalismens struktur- och rationaliseringspolitik. Det krävs en politik som tar upp kampen på varje stålort – och det *nu!* Den kampen måste också huvudsakligen föras utanför strukturgrupper och bolagsstyrelser.

*Om* det nu blir en öppen dragkamp om jobben, och *om* det inte sker en mobilisering av alla stålarbetare på de här tre orterna för en gemensam stålpolitik. *då* kommer naturligtvis domen att falla tung över den fackföreningsledning på hög nivå som beredvilligt har ställt upp när det har gällt utvecklingsgrupper, strukturgrupper och avtal.

Erfarenheterna hittills har visat hur viktigt det i ett sådant läge är med en facklig politik som inte går hand i hand med storfinansens intressen, en politik som inte begränsas till medbestämmande utan som sätter den fackliga aktiviteten och kampviljan i centrum. Erfarenheterna visar också att det skulle innebära ett reellt inflytande för de anställda om man fick vetorätt för deras organisationer i fråga om viktiga beslut för t. ex. ett bolag som SSAB.

Det är alltså inte med någon kapitalistisk strukturomvandling man löser struktur- och sysselsättningsproblemen i vårt land. Vpk anser därför att det behövs en ny och framtidsinriktad stålpolitik, som utgår från helt andra utgångspunkter.

Den första utgångspunkten är att framtida svensk stålindustri inte kan knytas till i huvudsak stora kvantiteter och bygga på stordrift. Endast en allmänt hög förädlingsgrad, nya produkter och ny teknik erbjuder en väg ut ur krisen. Stålpolitiken är inte någon snäv branschfråga, den måste förenas med en helhetssyn på hela industripolitiken.

Därför kräver vi också att hela gruv-, stål- och verkstadsindustrin samordnas och att forskning och utveckling skall gälla hela den malmbaserade produktionen. Förädligen måste drivas hårt framåt, och inom SSAB borde det upprättas ett centrum för forskning och utveckling av hela den produktionen. Utvecklingen måste gå hand i hand med en industripolitik som satsar på förädling inom landet, och det förutsätter då en expansion av verksamheter som behöver stål, t. ex. byggnadsindustrin.

Därför måste man göra upp konkreta program för ökad förädling, där verkstadsindustri och annan industri som berörs av stål ingår. Konkreta program måste utarbetas för uppbyggnad av förädlingsindustrier i landet. Detta nödvändiggör då naturligtvis att kapitalexporten stoppas och att förädlingen och färdigställandet äger rum i vårt land.

Det krävs också en helt ny inriktning av handelspolitiken som skall omintetgöra de negativa effekter som frihandeln innebär i dag. En ny handelspolitik bör därför utgå från direkta avtal mellan länder, och dessutom måste Sverige göra ansträngningar för att söka sig nya marknader och öka

handeln med de socialistiska länderna och de s. k. u-länderna.

Den andra utgångspunkten för en ny stålpolitik är att industri-, sysselsättnings- och regionalpolitiken måste utgå från samhällsekonomiska intressen. Strukturomvandlingen får inte innebära ökad utslagning och färre arbetstillfällena. De många mindre bruksorterna får inte offras. Statligt engagemang får inte innebära att man håller privatkapitalet under armarna.

Därför har vi i motionen föreslagit att riksdagen fastställer klara sysselsättnings- och regionalpolitiska mål:

1. NJA bör utvecklas med förädling och därmed manufakturering och verkstadsindustrier i dess omgivning så att NJA blir en drivkraft i Norrbottens utveckling och sysselsättning.

2. Domnarvets Jernverk skall behålla metallurgin samtidigt som satsningar görs på ökad förädling och järnverket därmed ökar sysselsättningsmöjligheterna för bygden och omkringliggande områden.

3. Gruvorna i Mellansverige behålls, och om kapacitetsminskningar av råstål eventuellt sker genom ökad förädling skall förädlingsindustrier lokaliseras till berörda gruvorter, så att det inte blir sysselsättningsminskningar.

4. Oxelösunds Jernverk skall öka förädlingen och därmed på sikt öka sysselsättningen för hela regionen.

5. De övriga handelsstålverken skall utvecklas och även öka antalet sysselsatta, och ingen nedläggning skall ske av nu befintliga handelsstålverk.

Jag tycker det är klart uttalade regionalpolitiska mål. Ingvar Svanberg sade nyss att i den socialdemokratiska motionen 1742 fanns klart utsagda regionalpolitiska mål, men där hemställer man faktiskt om att regeringen skall föreslå målen. Jag letar förgäves efter garantier för de här orterna i motionen. Vore det inte skäl, Ingvar Svanberg, att titta på yrkandena innan vi går till omröstning?

Den tredje utgångspunkten för en ny stålpolitik måste vara att de arbetande inte har samma intressen i stålpolitiken som storfinanserna. Därför måste också en stålpolitik vara helt självständig i förhållande till storfinanserna.

Från dessa utgångspunkter och för att förverkliga stålpolitikens inriktning med hänsyn till samhällsekonomiska grunder samt sysselsättnings- och regionalpolitik måste naturligtvis hela stålsektorn förstatligas. Vi har sagt att i en första etapp kan man förstatliga handelsstålverken.

Det är endast staten som kan ta samhällsekonomiskt ansvar och göra bedömningarna. Staten kommer naturligtvis inte att göra det självmant – vi har erfarenheter från Statsföretag. Men det kravet måste finnas med i industripolitiken.

I dagens situation inom stålindustrin med s. k. förlustanläggningar finns det ingen anledning att ge storfinanserna ett enda öre när de går upp i ett sådant här företag, och inte heller när avtalet med SSAB innebär att storfinanserna – Stora Kopparberg och Gränges – på fördelaktiga villkor kan köpa sig ut.

Det vore dessutom helt naturligt att kraftförsörjningen, som är direkt knuten till stålrelserna, ingick i SSAB. Att så inte är fallet visar bara på den inriktning som propositionen och de som gjorde avtalet har. Storfinansens

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

kapital skall räddas, och det med skattepengar.

Utifrån de här tre utgångspunkterna skulle svensk stålindustri kunna ha en framtid. Men konsekvensen av SSAB-avtalet och regeringens proposition blir en snäv investeringsram, hårda lönsamhetskrav, en mycket liten satsning på nytänkande, med slutresultatet att flera tusen människor mister jobben. Frågan överlämnas till företaget självt att klara av. De olika orterna ställs mot varandra. Vi vet redan att dragkampen om jobben pågår. Strukturgruppen räknar fraktpriser, tonpriser och malmpriser om vartannat – allt från företagsekonomiska grunder, för om fem år skall företaget vara lönsamt. SSAB 82, alltså strukturutredningen, är och förblir en företagsekonomisk utredning som kommer att ta bort flera jobb. Endast riksdagen kan här nu i tid ändra på detta genom att fastlägga samhällsekonomiska utgångspunkter för vad som skall hända i svensk handelsstålsindustri, vilket också anförs i motionen 1744.

I detta cyniska spel om jobben kommer med nuvarande inriktning flera gruvorter att försvinna. Något sådant kan naturligtvis inte godkännas. Likaså blir det svåra betingelser för de mindre handelsstålverken, som ställts utanför SSAB.

NJA, DJ och Oxelösunds Järnverk skulle ju slås samman för att man skulle få en samordning, men den kan ju inte bli effektiv så länge en del handelsstålverk står utanför. Vad jag kan se är det enbart kortsiktiga intressen som gjort att man inte samordnar hela handelsstålsindustrin.

Ett typexempel är järnverket i Horndal. Man kan fundera över varför det skall läggas ned nu, i den här situationen. Medan regeringen satsar 4 miljarder på handelsstålsindustrin beslutar finansintressena i Boxholm om nedläggning av järnverket i Horndal. Detta trots att regeringen tillsatt Arne Geijer att utreda de mindre handelsstålverkens framtid. Medan pengar satsas på handelsstålet, regeringen utreder och industriministern talar om socialt ansvar lägger kapitalintressena ned en hel bygd. Det visar bara att kapitalintressena inte är att lita på när det gäller jobben. Det är bara de kalla pengarna som räknas.

I motionen 1741 har jag föreslagit att järnverket i Horndal skall ingå i SSAB och att sysselsättningen skall bibehållas i Horndal. Motionen har avstyrkts av utskottet. I utskottets yttrande i samband med avstyrkandet av denna motion och andra motioner säger utskottet att man inte finner det lämpligt att riksdagen uttalar sig till förmån för den ena eller andra lösningen innan SSAB och de andra handelsstålverken har analyserat olika strukturfrågor.

Vad som krävs i det här läget mot bakgrund av detta yttrande är att man vidtar åtgärder omedelbart. Med anledning av den motion som jag har väckt vill jag ställa följande yrkande till riksdagen.

Jag yrkar att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1741 hos regeringen begär förslag om åtgärder för att förhindra nedläggningen av järnverket i Horndal tills utredning och beslut föreligger om de mindre handelsstålverkens framtid och om att inlemma de mindre handelsstålverken i ett helt samordnat handelsstålsbolag med staten som ägare och att riksdagen därvid uttalar att åtgärderna skall vara av sådant slag att ingen

nedläggning av Horndalsverken eller minskning av dess verksamhet får ske förrän ersättningsindustrier ordnats i sådan utsträckning att full ersättning för de hotade arbetstillfällena anskaffats.

Yrkandet är helt i linje med de krav som gruppen Rädda Horndal i lördags ställde om att åtgärder nu måste vidtas. Där fanns då riksdagsmän från alla riksdagspartier som lovade guld och gröna skogar och att man verkligen skulle göra någonting.

De förslag som vpk ställt i motionen 1744 avstyrks av utskottet. Jag skall bara ta upp några frågor och uttrycka en del funderingar över varför utskottet avstyrkt motionerna och vad som ligger bakom avstyrkandena. Det framgår klart att minst 4 000 arbetstillfällen försvinner. Då måste jag fråga utskottet: Finns det f. n. 4 000 för många jobb i de här orterna, eller hur skall det bli? Var skall de ungdomar och andra som blir över få jobb? Hur skall det bli med regionerna? Hur skall det bli med t. ex. de 36 000 människor som skulle beröras, om den malmbaserade metallurgin i Domnarvet lades ned?

Jag vill också rikta en fråga till näringsutskottets centerpartister, som i valrörelserna år efter år så vackert talat om decentralisering. Jag har sagt det förut och vill upprepa det nu, att den här regeringen är den mest centraliserade regeringen vad gäller industripolitik. Hur rimmar handelsstålsutredningens förslag och SSAB-avtalet med ert tal om decentralisering, när flera gruvorter kommer att dö ut och få svårigheter, när flera industrier i de omkringliggande områdena till de tre stora handelsstålverken kommer att få svårigheter? Man skulle också vilja ställa en annan fråga. Strukturomvandling är ett vackert ord. Vad menar utskottet med det? Alla strukturomvandlingar hittills har skett på det sättet att man satt in massor med kapital och förlorat arbetstillfällen. Då skulle jag vilja fråga: Vad har utskottet för recept för att samordna åtgärderna? Var skall de nya jobben finnas?

Tydligen finns inget att hämta hos den borgerliga utskottsmajoriteten. Jag har då gått till reservationerna för att finna ett stöd. Det sägs i agitationen om industripolitiken att 1979 skall vi lösa de här problemen. Då tror man: Nu finns det verkligen stöd i reservationerna för en sådan politik, nu dras riktlinjerna upp för stålpolitiken! Men man finner att inte heller de socialdemokratiska ledamöterna nämner någonting om de 4 000 jobben. De är tydligen nöjda med det som kan betraktas som AMS-insatser som skall göras för övertalig personal. Och varför vänder man sig inte emot den strikt företagsekonomiska lönsamheten?

Den andra frågan, som kan ha ett väldigt stort intresse, är: Tycker man att arbetarna i SSAB nu har ett bra inflytande? Är det bra att den linjen har drivits att man vill slåss mot varandra? Var någonstans har arbetarrörelsens största parti stöttat fackföreningarna i den här kampen för att rädda jobben? Socialdemokraterna kanske också kan vara litet självkritiska när det gäller MBL.

När man talar om Stora Kopparberg och Grängesberg i reservationen uppkommer andra frågor. Det talas om förlustföretag, och storfinanserna har kört stålindustrin i botten. De har inga pengar. Staten får satsa alla pengar. Då frågar man sig om de över huvud taget skall vara med i ett stålbolag. Är det

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindus-  
trin, m. m.*

socialdemokraternas mening att vi skall dras med storfinansens och de avtal den tecknar eller skall vi från hela arbetarrörelsens och fackföreningsrörelsens sida skippa storfinansintressena i bl. a. stålindustrin?

En till fråga som också kan vara intressant i ett längre perspektiv är denna: Skall vi konkurrera på nuvarande villkor? Ingenting sägs direkt om handelspolitiken, om kapitalexporten, om huruvida vi skall ha förädlingsindustrier i vårt land. Skall vi bara bygga stålindustri? Skall vi ha verkstadsindustri omkring den? Var skall vi bygga? Svaren på de här frågorna saknas i stort sett i de socialdemokratiska reservationerna.

Så till kampen om metallurgin i Domnarvet, som har fått stå i centrum för den här debatten. Om 1 500 människor förlorar jobben kommer naturligtvis den frågan att stå i centrum. Det har varit en stor rörelse kring arbetarnas krav att få behålla jobben. Det har gjorts stora namninsamlingar, och under kampens gång har vi fått besök av f. d. statsråd. Arbetarna har krävt: Metallurgin kvar! Svaret från de f. d. statsråden, framför allt herrar Feldt och Sträng, har blivit: Nu skall vi ha en utredning om metallurgin. Men i det här läget, när utredningarna tydligen går ut på att man t.o.m. skall pruta ännu längre än Nabseths minimikrav, hur ställer sig då de f. d. statsråden? Räcker det då med krav på en ny utredning om metallurgin? Det gäller dagsläget! Det är nu vi mobiliserar våra krafter mot den borgerliga politiken. Kan vi då fortsätta att trösta arbetarna med att vi skall göra en ny utredning? Det var inte alls många år sedan vi i debatten om handelsstålsindustrin diskuterade Stålverk 80. Det var ett projekt som byggde på att man skulle göra råstålsämnen. De kan kastas ut på den internationella marknaden – en marknad där vi i dag vet att de internationella monopolen styr sig till lågprisländerna och att priserna kommer att sänkas ännu mer. Det visade sig att det inte gick att förverkliga Stålverk 80 i den utformningen. Vi förordade från första stund att råstålsämnena inte skulle skickas i väg på den internationella marknaden utan vidareförädlas i vårt land och att detta skulle kombineras med verkstadsindustri och manufakturering.

Man kan med ett enkelt räkneexempel visa vad det här skulle ge för jobb, alltså vilken industripolitik som var gångbar för bara något år sedan. 2 300 jobb skulle Stålverk 80 ge. Satsningen skulle vara mellan 5 och 10 miljarder. Varje jobb skulle alltså kosta 2–2,5 milj. kr.

1975 var verkstadsindustrins investeringar ungefär 200 000 kr. per jobb. Det skulle betyda att det gick ungefär 11 jobb i verkstadsindustrin på ett Stålverk 80-jobb. Räkna man upp investeringarna i verkstadsindustrin till en halv miljon skulle det ändå bli 5 verkstadsjobb på ett Stålverk 80-jobb.

Dessutom vet man att energiförbrukningen är 10–15 gånger större i stålindustrin än i verkstadsindustrin. Det visar vad det skulle kosta att på detta sätt rädda sysselsättningen.

De här siffrorna belyser vad för slags svensk stålindustri det var fråga om. Om den skall vara konkurrenskraftig på sin hemmamarknad och utomlands kan man inte satsa på stordriftsdelarna utan då måste man satsa på förädlingsbitarna.

I år är det 100 år sedan Domnarvets Jernverk startade sin verksamhet. Det

firas nu genom att järnverket ingår i SSAB. Stora delar av verket hotas av nedläggning. Den bygd som ligger kring verket hotas alltså av stora sysselsättningssvårigheter. Aktieägarna i Stora Kopparberg firar 100-årsjubileet med ökade aktiekurser nu när de blivit av med stålet. Riksdagen är i dag också i färd med att besluta stänga flera gruvor, hänvisa NJA till råstålsproduktion, Domnarvets Jernverk till tunnplåtsproduktion och Oxelösund till grovplåtsproduktion. Flera tusen jobb skall försvinna.

En sådan politik kan, menar vi, aldrig godkännas. I motion 1744 kräver vi en helt ny stålpolitik med en hög förädlingsgrad. Den skall ge sysselsättning till varje bruksort och -region. De privata företagen skall inte kunna sko sig på skattebetalarnas pengar. Det måste finnas regionalpolitiska mål. Man måste utgå från en samhällsekonomisk politik där alla har jobb.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motion 1744 och det särskilda yrkande som har utdelats.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det kanske inte är så fruktbart att bemöta Lars-Ove Hagbergs fina och granna anförande. Det går att måla väldigt vackert om man inte tar hänsyn till den situation man befinner sig i. Man önskar att det vore så och så, och när det inte räcker till säger man: Nu kommer det att bli så här och så här. Det ni beslutar i dag betyder det och det. – Det mesta är hämtat från helt andra ting än verkligheten.

Sådana här övningar i att önsketänkande kan man naturligtvis ägna sig åt om man befinner sig i den situationen att man aldrig någonsin behöver ta ansvar för att förverkliga sina vackra drömmar utan kan leva efter maximen: Så jag målar donna Bianca, ty så roar mig att måla.

För oss är detta inte något av nöjesliv. Vi håller inte vackra tal för nöjes skull. Vi vill försöka göra vad som är möjligt i den bistra värld vi befinner oss i. Därmed nog sagt om det.

Men Lars-Ove Hagberg sade någonting som jag tycker han skulle hålla sig för god för. Han sade att jag hade sagt att i motion 1742 finns de regionalpolitiska målen. Det har jag inte sagt. Jag har sagt att vi begär att en utredning om en organisation med klart definierade regionalpolitiska målsättningar skall framläggas för riksdagen. Det är onödigt att vi håller på och tjarar om det.

Vidare frågade han: Är 4 000 människor för mycket? Tror ni inte på framtiden? Osv. Riksdagen beslutar inte att 4 000 människor skall avskedas – vi säger klart att strukturgruppen skall arbeta och att dess resultat skall föreläggas riksdagen. Vi skall försöka finna vägar så att det inte behöver bli några avskedanden, men vi vill inte tävla med herr Hagberg i att stå här och lova och lova – han får gärna vara ensam om att uttrycka sig på det sättet i den frågan precis som han gör när han skildrar Stålverk 80. Jag skall inte tävla med honom i fantasier – där är han mig väldigt överlägsen.

Om Stålverk 80 säger han att det var någonting som aldrig kunde gå. Det finns tydligen ingen människa i detta land som förstår svensk stålindustri utom Lars-Ove Hagberg. Och den som inte följer hans mening är antingen illvillig eller okunnig.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar för de rosor som herr Svanberg gav mig.

Jag kanske har fantasi, och om det fanns fantasi också på annat håll såg det måhända litet annorlunda ut. Men tyvärr är det i denna bittra värld enklare att följa den internationella kapitalismens utveckling, och det betyder tydligen förlust av jobb. För vad är det egentligen fråga om? Vad är det Ingvar Svanberg och reservanterna gör? Jo, de ger SSAB en ram och säger: "Gör någonting av detta!" Med handelsstålsutredningen som grund överlämnar ni ansvaret åt SSAB.

Av de rapporter som finns från strukturgruppen framgår det klart att det kommer att bli stora sysselsättningsvårigheter. Om socialdemokratin blundar för dem måste jag verkligen beklaga – då måste jag säga som de uppvakande sade i går: Förstår politikerna vad som håller på att hända?

Jag trodde att socialdemokratin hade klart uttalade regionalpolitiska mål, och nog borde väl de kunna fastställas av riksdagen i dag. Jag har redogjort för dem. Att SSAB skulle ha som målsättning att NJA ökar manufakturering och verkstadsindustrier och bli en drivkraft i Norrbottens utveckling skulle vi väl kunna vara överens om? Det behövs väl ingen utredning för det. Likaså borde vi kunna vara överens om att Domnarvets Jernverk skall behålla sin malmbaserade metallurgi, att man skall göra satsningar på förädling och ha kvar sysselsättningen, att gruvorna, Oxelösunds Järnverk och de övriga handelsstålverken också skall ha sysselsättningen kvar. Är socialdemokraterna mot detta? Den frågan måste man ställa sig när socialdemokraterna går emot förslaget i vår motion om ett uttalande om riktlinjerna för sysselsättningen inom SSAB.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg säger att nu beslutar vi att så och så många människor skall sägas upp, vi överlämnar åt SSAB att helt avgöra detta. Märk väl att strukturgruppen skall lägga förslag om hur strukturen skall se ut. I det arbetet ingår bl. a. att den skall pröva alla de möjligheter som Lars-Ove Hagberg talar om. Ingen människa har sagt hur det skall bli med gruvorna, med Domnarvet, hur det skall bli med vidareförädlingen i Luleå osv. – allt detta skall ingå i strukturgruppens arbete.

Skillnaden mellan oss och de borgerliga är att vi säger att strukturgruppen skall rapportera till riksdagen som därefter får möjlighet att diskutera förslaget och ta ställning till om det är vettigt, medan de borgerliga säger att utredningen skall överlämnas till industriministern, och sedan är det han som tar ställning. Det är en väsentlig skillnad.

När strukturgruppen har lagt fram sitt förslag får vi diskutera det, och är det inte bra får vi begära ett ännu bättre förslag. Jag vet inte vilken annan väg man

kan gå. Vi kan inte i dag säga att "nu skall det vara så här och så här".

Jag är inte kompetent att säga att alla de saker skall finnas som herr Hagberg här står och talar om. Jag tycker att man skall pröva vidareförädling så långt som möjligt vid ökad produktion. Jag tror på en expansion inom svensk stålindustri, men att här i dag besluta att industrin nu skall expandera så eller så överlåter jag åt dem som bara kan fantisera och inte bryr sig om verkligheten.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Man kan acceptera dagens verklighet. Om man vill kan man låta den fortsätta i gamla hjulspår. Då accepterar man strukturförvandlingen.

Ingvar Svanberg kan väl ändå inte förneka att SSAB nu får ett medelstillskott och att man med detta skall försöka göra någonting utifrån företags-ekonomiska synpunkter. Det står ju i avtalet mellan parterna. Då frågar man sig om socialdemokraterna är nöjda med att kräva nästan AMS-bidrag för dessa jobb. Här minskar jobben och var kommer de nya? Det är ju detta det handlar om här. Då talar man om vidareförädling. Ja, men det fordrar i alla fall vissa konsekvenser. Verkligheten är ju ändå i vårt land att verkstadsindustrin och vidareförädlingen flyttar alltmer utomlands. Våra största verkstadsföretag etablerar sig ännu mera utomlands. Vi flyttar t. o. m. forskning och utveckling utomlands. Drar inte herr Svanberg några konsekvenser av detta?

Vad skall förläggas här om man rationaliserar stålindustrin? Då måste man väl ändå ställa krav på att stålindustrin kombineras med en hel industripolitik. Det är här som man ser fattigdomen och tydligen på något sätt är rädd för att ställa upp riktlinjer för sysselsättningen inom SSAB. Jag kan inte förstå att vi inte är överens om att det skall vara full sysselsättning på dessa orter. Varför kan man då inte tillstyrka de krav som vi har i motionen utan avfärdar dem och begär att regeringen lägger fram dessa mål, då man egentligen borde vara överens om dem? Jag tycker att detta faktiskt är att svika dem som i dag drabbas.

Jag vet inte om uppgifterna är riktiga om att i Domnarvet och Oxelösund 1 500 jobb kommer att försvinna. Vad skall dessa få för jobb? I den buskdebatt som förs ute i landet säger man att vi får tröst av en socialdemokratisk politiker som säger: vänta till 1979 så löser detta sig. Kanske man nu skulle kunna få ett besked om vad som kommer att hända om det skulle gå så att socialdemokratin kommer i regeringsställning. Kommer jobben då tillbaka, vidtar man dessa åtgärder då och kommer det att bli fråga om en vidareförädling?

Förste vice talmannen anmälde att Ingvar Svanberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Därefter tillkännagav förste vice talmannen att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindus-  
trin, m. m.*

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! Under den kraftiga och smärtsamma strukturomvandling som vårt lands tunga basnäringar undergår sedan mitten på 1970-talet har stålbranschen blivit särskilt hårt drabbad. Den ovanligt långa konjunkturbedgången i förening med nyss nämnda strukturomvandling har ytterligare ökat svårigheterna och lagt sten på bördan. När det gäller den del av vårt lands stålproduktion som representeras av handelsstålet och som detta betänkande nr 45 från näringsutskottet behandlar ger några få siffror ett skrämmande vittnesbörd om utvecklingen. Sälunda ökade råstålsproduktionen i Sverige under efterkrigstiden ända fram till år 1974. Från 1960 avtog emellertid ökningstakten. Under 1975 sjönk produktionen med 6 %. Minskningen har fortsatt under åren 1976 och 1977.

Utvecklingen för handelsstålet har varit i stort sett densamma. När det gäller EG och den övriga västvärlden har bilden delvis varit en annan. Stålproduktionen inom EG minskades under 1977 med 20 % och inom västvärlden i övrigt med hela 15 %. Därefter har produktionen inom det området ökat.

Den kalla verkligheten bakom dessa siffror är alltså att efterfrågan på stål i det närmaste upphört i Sverige under senare år. Trots detta har importen ökat i samma takt som under 1960-talet, dvs. i genomsnitt med drygt 5 % per år. Den svenska stålindustrin har alltså förlorat stora andelar av sin hemmamarknad, vilket är en utomordentligt allvarlig utveckling och företeelse.

Herr talman! Propositionen 1977/78:87 som behandlas i detta betänkande har föranlett en rad motioner. Jag behandlar först vpk:s och apk:s motioner, vilka å ena sidan föreslår att såväl handelsståls- som specialstålsindustrin skall förstatligas, men å andra sidan inte kräver något formellt avslag på de i propositionen framförda förslagen.

Ett enhälligt utskott konstaterar att man icke kan dela de värderingar som framkommer i de båda kommunistmotionerna rörande lösningen på handelsstålsindustrins strukturfrågor. Utskottet gör samma principiella och kortfattade konstaterande som i betänkandet om specialstålsindustrin för några månader sedan under hösten 1977. Den gången fastslog utskottet att ett förstatligande av specialstålsindustrin inte var nödvändigt för att tillgodose samhällets intressen. Utskottet gör nu samma konstaterande beträffande handelsstålsindustrin och avvisar alltså de båda kommunistmotionerna.

När det gäller själva huvudförslaget i propositionen, nämligen bildandet av SSAB – Svenskt Stål AB – stöds detta förslag klart och entydigt av den socialdemokratiska partimotionen 1742. På den centrala punkten kan således en glädjande stor samstämmighet i uppfattningarna noteras. Kritik framförs emellertid från socialdemokratiskt håll på en del andra punkter. Kritiken gäller innehållet i den ekonomiska uppgörelse som ligger till grund för propositionen. Man kräver dessutom att regeringen skall redovisa dels en investerings- och strukturplan för handelsstålsindustrin och de tillhörande gruvorna, dels en plan för hur de regionalpolitiska målen skall uppnås när det gäller gruvorterna. Slutligen hänger man på – vilket är något förbluffande i det här sammanhanget – ett krav på att 1975 års energipolitiska beslut skall

fullföljas.

Herr talman! Om man med kravet rörande det energipolitiska beslutet avser att dagens handelsstålsdebatt skall föregripa höstens stora energipolitiska beslut, grundat på energikommissionens utredningar och regeringens kommande förslag i riksdagen beträffande 1980-talets energipolitik, då är man med förlov sagt ute på en mycket tunn is. Det här kravet i det här sammanhanget verkar inte handla om något annat än ett ganska naivt spel för galleriet.

Kritiken av den ekonomiska uppgörelsen med de berörda stålverken går bl. a. ut på att sunda affärsprinciper eftersatts och att regeringen inte nöjaktigt bevakat statens intressen. Härtill kan man kort och gott säga att denna utomordentligt svåra och komplicerade uppgörelse tillkom efter långa och påfrestande förhandlingar. För människor som inte varit med om att förhandla i svåra sammanhang är det alltid lätt att i efterhand visa sin betydande efterklokhet och kritisera och ondgöra sig över vissa avsnitt i den slutliga uppgörelsen.

I detta fall gäller det en uppgörelse där slut- och huvudprodukten, dvs. bildandet av SSAB, utan reservationer godtagits. Mönstret i det här sammanhanget är välkänt och välbekant inte minst för de ansvariga för de stora avtalsuppgörelserna på arbetsmarknaden. De har gång efter annan erfarit hur det är när snusförnuftiga och efterkloka personer i efterhand kritiserar vissa avsnitt i en uppgörelse, avsnitt som varit en av förutsättningarna för de stora övervägandena.

Utskottsmajoriteten har tagit del av de värderingar och avgöranden som har lett industridepartementets företrädare vid förhandlingarna och avvisar, med tillgång till de fakta som dessa lämnat, den kritik som framförs i motionen. Statens intressen har enligt utskottsmajoriteten inte eftersatts eller misshandlats.

Min kollega i näringsutskottet Anders Wijkman kommer senare att utveckla och mera i detalj analysera de gjorda ekonomiska värderingarna och de faktorer som till slut ledde till uppgörelsen mellan de inblandade stålverken och staten. Jag vill emellertid citera utskottsmajoritetens slutomdöme beträffande den socialdemokratiska kritiken:

”Överenskommelsen, vilken bl. a. kommer till uttryck i konsortialavtalet, är ett förhandlingsresultat. Ett sådant kan givetvis alltid diskuteras. Det ter sig emellertid ofruktbart att, som sker i motionerna 1977/78:1734 och 1977/78:1742, angripa enskildheter i avtalet utan att samtidigt yrka på avslag på den proposition som bygger på överenskommelsen och på så sätt söka tvinga fram en omförhandling. Uttalandena om en omförhandling sedan avtalet har trätt i kraft förefaller snarast vara uttryck för en demonstrationspolitik utan reellt innehåll.”

Det finns anledning att understryka detta ännu en gång.

När det gäller kravet på en detaljerad struktur- och investeringsplan för Svenskt Stål AB, krav som framförts i motionerna 1742, 1734, 1739, 1740 och 1743, finns anledning att betona att enligt propositionen en utredning har initierats inom företaget i syfte att klarlägga och fastställa SSAB:s framtida

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

produktionsinriktning. Denna utredning benämns SSAB-82 och pågår f. n. Resultatet beräknas föreligga redan om några veckor.

Enligt preliminära prognoser om bolagets ekonomiska utveckling siktar man till en investeringsvolym på 2,8 miljarder kronor under de närmaste fem åren. Behovet av statliga lån under bolagets uppbyggnadsperiod beräknas till 3,5 miljarder kronor, varvid enligt propositionen 1,8 miljarder måste ställas till förfogande i form av ett rekonstruktionslån med villkorlig återbetalning och 1,3 miljarder för finansiering av investeringarna.

I fråga om kravet på regional- och arbetsmarknadspolitiska insatser redovisar propositionen olika åtgärder och initiativ. Av särskild vikt är den roll som på detta område tillägnats länsstyrelserna. Sålunda har dessa gjort en regional utvärdering av konsekvenserna av omvandlingen inom stål- och gruvindustrierna och även redovisat vissa förslag till åtgärder. Arbetet bör enligt industriministern bedrivas på länsnivå och styras av verksamhet på central nivå. För att dessa åtgärder skall kunna vidareutvecklas och konkretiseras har regeringen uppdragit åt berörda länsstyrelser att bilda samverkansgrupper. I syfte att göra snabba beslut möjliga har också etableringsdelegationen inom industridepartementet förstärkts, vilket är nog så viktigt i sammanhanget.

Samtidigt fastslår utskottsmajoriteten att ett mycket intensivt utredningsarbete f. n. pågår inom SSAB rörande företagets framtida struktur i olika avseenden. Resultatet av dessa utredningar inom SSAB beräknas, som jag nyss nämnde, föreligga inom kort. Bara några veckor återstår. Parallellt härmed pågår diskussioner mellan de mindre handelsstålverken om strukturfrågor. Utskottet bedömer det såsom ytterst väsentligt att pågående utredningsarbete och diskussioner kan resultera i en sådan strukturomvandling inom svensk handelsstålsindustri som ger goda förutsättningar för verksamheten såväl inom SSAB som vid de mindre handelsstålverken. Jag vill särskilt understryka det sista.

Inte heller det socialdemokratiska yrkandet om att regeringen samtidigt med denna struktur- och investeringsplan skall redovisa en plan för hur de regionalpolitiska målen skall uppnås vill utskottsmajoriteten tillstyrka. De åtgärder som regeringen hittills har vidtagit för att komma till rätta med problemen i samband med omstruktureringen av handelsstålsindustrin och de mellansvenska gruvindustrierna anser utskottsmajoriteten vara tillräckliga, i varje fall f. n. Utskottsmajoriteten utgår från att regeringen – utan att riksdagen behöver särskilt uttala sig i frågan – tar de initiativ och förslår de åtgärder som situationen i en framtid kan kräva. Det måste ju vara en ganska självklar uppgift för regeringen.

Omsorgen om de mindre handelsstålverken är ju, herr talman, gemensam för samtliga i utskottet. Utskottet vill klart betona att åtgärder som SSAB vidtar som ett led i strukturomvandlingen inte får utformas så att de på något negativt sätt påverkar de mindre verken. Det statliga engagemanget i SSAB får alltså inte medföra att några mindre handelsstålverk slås ut och att man bara flyttar problemen från en ort till en annan.

Det pågår diskussioner mellan de mindre handelsstålverken om olika

strukturfrågor, och det finns i det sammanhanget anledning att särskilt understryka utskottets slutledning, nämligen att om de diskussionerna visar att statliga insatser behövs för att underlätta sådana strukturförändringar som är nödvändiga på längre sikt, så måste statsmakterna vara beredda att ställa medel till förfogande. Det innebär alltså att utskottet tillstyrker motionen 1745.

När det gäller de mellansvenska handelsstålverken och de gruvindustrier som har samband med dessa verk instämmer jag i vad Ingvar Svanberg tryckte på, att en utgångspunkt vid övervägandena av strukturfrågorna måste vara att så långt som möjligt låta de mellansvenska handelsstålverken vara baserade på inhemsk malm, på inhemskt skrot eller på ämnen som tillverkas inom landet. Det är också angeläget att man, som industriministern anför i sammanhanget, utvecklar nya metoder för stålframställning som är bättre anpassade för tillverkning i mindre anläggningar. Det här är ett mycket viktigt område som vi har varit inne på i näringsutskottet i olika omgångar tidigare, inte minst under behandlingen av Stålverk 80-projektet för något eller ett par år sedan.

Slutligen, herr talman, har vi återigen kravet om att 1975 års energibeslut på något sätt skulle bli föremål för riksdagens ställningstagande i handelsståls-sammanhang. Jag har sagt tidigare att det var ett naivt spel för galleriet att föra fram det förslaget. Jag vill tillägga att jag tycker att det är ett befängt krav, därför att det hör inte hemma i den här debatten. Det hör inte hemma i dagens diskussion. Det kommer en mycket vittomfattande proposition till höstriksdagen som grundas på en av de största och viktigaste remissomgångar som förekommit i det här landet, remissen av energikommissionens betänkande. Det är ett närmast gigantiskt remissmaterial som skall komma in och som måste bilda underlag för överväganden inom regeringen. Hur i Herrans namn skall man då i dag i en handelsstålsdebatt kunna föregripa ett sådant beslut och träffa det avgörande som socialdemokraterna vill göra? Kravet måste avvisas.

Ingvar Svanberg slutade med att vädja till vår Herre om hans intresse för centerns eller snarare regeringens energipolitik genom att citera ett normandiskt talesätt om våra förfäder vikingarna. Vi har ingenting emot att vår Herre blir inblandad i sammanhanget och visar sitt intresse för regeringens energipolitik. När det gäller socialdemokraternas energipolitik, herr talman, så tror jag att det är en annan potentat som har stått fadder och givit idéer, en potentat som brukar framställas med bockfot.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, dvs. avslag på samtliga motioner utom den nyss omnämnda nr 1745.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är litet svårt att replikera herr Sjönell. Han brukar bli så förbittrad efteråt och säga att jag varit elak mot honom om jag använder en tiondel av de ironiska ord som han själv använder mot andra. Det är tydligen förbehållet honom att vara elak. Men jag kan ändå inte låta bli att peka på vissa saker som han har sagt.

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

Han talar om energibeslutet. Vi skall inte nu ha något större bråk om det. Man skall inte föregripa ett stort energibeslut som kommer i höst. En enkel man som är ute och lyssnar på människorna finner att de flesta frågar: Kommer det någonsin en sådan proposition? Vi kan väl bara kort och gott ställa den frågan.

Sedan säger herr Sjönell: Här kommer snusförnuftiga och naiva människor och vill göra efterhandskritik på dessa beslut, som har fattats av dem som är vana från löne marknaden och från stora affärer att fatta stora beslut! Jag är djupt imponerad av Bengt Sjönelles vana vid att fatta avgörande beslut. Det måste väl gälla hela världens ekonomi!

Men vi anser att vi kan kritisera den uppgörelsen, för den är inte så märkvärdigt invecklad som den ser ut. Men den är märkvärdigt ensidigt hopkommen till fördel för de privata. Det är den saken det gäller. Snusförnuftigheten får väl stå för herr Sjönelles räkning. Men när han talar om de stora beslut han är van att fatta vill jag bara påminna honom om den gamla fina fabeln om hur det gick med paddan som blåste upp sig mer och mer. Till slut sprack hon. Akta er för det, herr Sjönell!

Om utredningen och strukturplanen säger han att det avgör regeringen. Ja, vad far gör är alltid rätt. Det här gör regeringen så bra så det behöver naturligtvis inte riksdagen lägga sig i – så lät det nästan från herr Sjönell.

När herr Sjönell säger att länsstyrelsen skall upprätta de regionala planerna, då börjar jag nästan förstå Lars-Ove Hagbergs tvekan inför de regionalpolitiska besluten. Stålverken måste knytas till dem som är ansvariga för vad som händer och inte läggas på en eller annan länsstyrelse.

**LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:**

Herr talman! Statliga insatser behövs till hälften, åtminstone i handelsstålsindustrin. Det är ju också vad som nu föreslås. Men jag förstår att borgerligheten inte vill att staten skall ha samhällsekonomiska intressen. Det har ju visat sig under de här åren att man försvarar storfinansen. Man ställer upp på de avtal den gör, och då vill man naturligtvis understödja den. Man har alltså ingen egentlig argumentation annat än att man skall låta storfinansen vara kvar i stålindustrin.

Utskottets tystnad är egentligen rätt talande. När vi ställer frågor om hur det skall gå hänvisar man till resultat inom en strukturgrupp hos SSAB. Men man har ju själv beslutat en ram och givit en inriktning. Får jag tolka det så att utskottet och Bengt Sjönell är – förlåt uttrycket – blåögda och inte ser konsekvenserna och vad som håller på att ske?

Det är i så fall verkligt beklagligt. Denna strukturomvandling kommer att få stora konsekvenser. Näringsutskottet skall förbereda förslagen till den övergripande industripolitiken i den här kammaren. Vad har utskottet tänkt sig? Har Bengt Sjönell några tankar om hur man skall få ersättning för de jobb som går bort vid denna strukturomvandling? Han har själv biträtt investeringsramarna, och de ger ett konkret resultat.

Jag vill ställa en direkt fråga till utskottet om Horndal. Utskottet avslår motionen om att rädda Horndal men säger att man är beredd att göra insatser

till strukturförändringar på längre sikt, som det står i utskottets betänkande. Jag vill alltså fråga direkt: Betyder nu detta att Horndalsverken räddas, att på längre sikt jobben i Horndal blir kvar, eller vad har utskottet för mening?

**BENGT SJÖNELL** (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl glädjande för kammarens ledamöter att Ingvar Svanberg och jag fortsätter debatten på det sätt som vi gjort i många år – alltså citerar diverse grekiska filosofer samt använder ordspråk o. d. Men jag måste ändå tillstå, herr talman, att när Ingvar Svanberg talade om att han var elak mot mig, så uppfattade jag inte någon sådan elakhet. Det har jag egentligen aldrig gjort, för jag har liksom inte fattat poängen i elakheterna. Det gjorde jag heller inte i dag.

Jag vidhåller vad jag sade i mitt anförande, nämligen att det är befängt att tala om energipolitiken i dessa sammanhang, eftersom vi skall fatta ett stort energibeslut till hösten. Och jag kan försäkra herr Svanberg att det kommer en proposition innan riksdagens arbete i höst är slut.

När det gäller detta med de stora besluten, så förföll Ingvar Svanberg till sin ovana att inte höra på vad man säger. Jag har inte sagt att jag varit inblandad i några stora beslut. Jag har sagt att de som företräder de stora löntagarorganisationerna är vana vid att det kommer snusförnuftiga och efterkloka figurer och anmärker på detaljer i uppgörelserna. Det är en viss skillnad.

För att fortsätta med ordspråken, så vill jag säga att som replik betraktat var Ingvar Svanbergs inlägg inte särskilt lyckat – det var berget som födde en råtta.

Till Lars-Ove Hagberg vill jag säga att vi försvarar inte storfinsanssen, som det alltid sägs. Vi försöker se praktiskt på situationen, och vi är inte blåögda, utan vi ser vilka svåra konsekvenser som strukturomvandlingen inom branschen – inte bara i Sverige utan i världens alla länder, inkl. östländerna – har fått. Dessutom måste vi ju ta hänsyn till den svåra konjunkturnedgången. Vi vill försöka anvisa åtgärder som på sikt och med tillämpning av marknadsekonomins principer kommer att ge företagen ny blomstring och även bereda dem som är hotade av nedläggning nya sysselsättningstillfällen. Men det går inte på en enda gång, och riksdagen, det svenska parlamentet, är framför allt inte något exekutivt organ som går in i företagsledningarna och i detalj anvisar vad de olika företagsledningarna skall göra. Riksdagen anvisar vissa ramar, först och främst när det gäller de ekonomiska förutsättningarna. Det är vad riksdagen kan göra.

Men vi har så olika syn – det gäller två skilda samhällssystem som vpk och mitt parti representerar. Det är därför ganska ofruktbart att vi försöker slå varandra i huvudet med argument som är hämtade från olika system.

**LARS-OVE HAGBERG** (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi lever ju i samma system, såvitt jag förstår. Vi lever i ett kapitalistiskt samhälle, och mina förslag har utgångspunkten där. Vad jag har föreslagit är fortfarande inget nytt samhällssystem utan åtgärder i det här samhällssystemet. Visserligen siktar åtgärderna till att föra oss ut ur den här

krisen och ur det här samhällssystemet, men i dag gäller det en annan inriktning.

Situationen är verkligen beklämmande. Vi kanske inte kan slå varandra med argument, men vi kan i den här debatten säga att utskottets talesmän och borgerligheten står ganska tomhänta inför de arbetare som i dag ställs utan sysselsättning. De ungdomar som på dessa tre gruvorter inte får sysselsättning har ju ingenting att hämta hos den borgerliga politiken – så mycket kan väl framgå i dag.

Och apropå riksdagens uppgifter, så hävdar jag inte heller att riksdagen skall gå in i företagsledningarna och detaljreglera. Däremot kan väl ändå riksdagen ge de riktlinjer som är behövliga för en offensiv industripolitik och inte acceptera strukturförändringar som minskar jobben. Riksdagen skall i stället föreslå medelsanvisningar, så att det blir en annan inriktning.

Bengt Sjonell är ju med och tillstyrker en minskning av handelsstålsindustrin utan att kunna hänvisa till någon annan industrigren som ersätter de berörda jobben. Det är faktum när det gäller borgerlig politik i dag.

BENGT SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. När Lars-Ove Hagberg säger att den borgerliga regeringen inte på något sätt kan erbjuda de arbetslösa ett alternativ och att den borgerliga politiken har havererat, vill jag helt kort erinra om att ingen regering i detta land i historisk tid har satsat så mycket på att garantera en fortsatt sysselsättning som den nuvarande regeringen. Det finns inte heller någon regering som så framgångsrikt har lyckats hålla nere arbetslöshetssiffrorna, vilket även framgår av en internationell jämförelse.

Vi bör nog också, Lars-Ove Hagberg, avvakta litet grand. Många åtgärder som regeringen vidtagit har en relativt snabb verkan, men flera åtgärder har en långsiktig verkan. Låt oss komma igen om något år, så får vi se vad vi kan säga om konsekvenserna av de insatta åtgärderna. Då kan man bedöma hur den här regeringens politik har verkat.

ANDERS WIJKMAN (m):

Herr talman! Först ett par randanmärkningar.

Lars-Ove Hagberg har nu använt nära en timme av debattens första en och en halv timme. Om var och en skulle tala lika länge, tror jag vi finge fatta beslut i övermorgon. F. ö. tror jag inte att debatten tillförs bättre argument bara för att man talar på ett så omständligt sätt. I varje fall upplever inte jag att argumenten blir starkare.

Herr Svanberg kommenterade energipolitiken och reservationen 3. Naturligtvis beklagar jag den osäkerhet som många människor inom energiindustrin i dag känner. Det gäller osäkerhet om framtiden och osäkerhet om hur energipolitiken exakt skall utformas. Men detta är ju, som herr Sjonell sagt, en konsekvens av att vi skall ompröva politiken i höst. Jag tycker att vi skall ta fasta på att flera centerpartister de senaste veckorna har deklarerat att målet är att få fram propositionen till hösten. Enligt min mening är detta någonting utomordentligt bra. Sedan får vi ta en diskussion, Ingvar Svanberg.

Herr talman! Järn- och stålindustrins problem är på intet sätt unika för Sverige. Runt om i Europa brottas sedan många år tillbaka företag inom samma bransch med lönsamhetsproblem. British Steel är ett exempel, och det går att finna många motsvarigheter i t. ex. Frankrike och Tyskland.

Våra problem beror självfallet på en mängd faktorer. Jag vill i första hand nämna tre.

För det första har en lång rad länder, som vi traditionellt betraktat som utvecklingsländer, under 1970-talet satt i gång en verksamhet på detta område och klarar produktionen till betydligt lägre kostnader än vad som är fallet i Sverige.

För det andra har transportkostnaderna radikalt förändrats. Det är i dag på intet sätt avgörande för en köpare av vissa produkter, om han gör inköpen i sitt eget land eller om han går över Atlanten. Skillnaden i avstånd har alltså fått en högst marginell inverkan på den totala kostnaden.

För det tredje har vi naturligtvis den svaga konjunkturen som västekonomierna befunnit sig i ända sedan oljekrisen inträffade. Man måste, herr talman, givetvis ställa frågan, liksom när det gäller t. ex. varven, om vi inom rimlig tid över huvud taget kan bli konkurrenskraftiga inom denna sektor. Frågan är naturligtvis utomordentligt svår att besvara. Handelsstålsföretagen i vårt land har under hela 1970-talet visat en mycket dålig lönsamhet. De år då resultaten har varit positiva har den procentuella avkastningen på kapitalet ändå varit mycket låg, jämförd med avkastningen på annan industriell verksamhet. Branschen har alltså redan i utgångsläget, om och när konjunkturen vänder, en dålig sits.

Vi har i dag också mycket svårt att bedöma hur konjunkturen kommer att se ut de närmaste fyra fem åren, de år som måste betraktas som helt avgörande för det nya bolagets möjligheter att leva vidare och utvecklas.

Även med hänsyn till dessa osäkerhetsfaktorer, tror jag att den satsning som nu görs i Svenskt Stål AB måste betraktas som den enda rimliga. Vi är helt enkelt tvungna att anpassa företagsstrukturen efter marknadsförutsättningarna, och vi måste på sikt acceptera åtgärder på personalsidan som leder till en förbättring av lönsamheten.

Det kan synas cyniskt att här i kammaren uttala något sådant, men det vore å andra sidan helt oansvarigt att inte påbörja en sådan process. Både herr Svanberg och herr Hagberg har kritiserat detta synsätt – herr Svanberg i mildare toner och herr Hagberg i mycket skarpa ordalag.

Herr Svanberg efterlyser optimism. Jag tror att det är tur att den nuvarande regeringen inte är fullt lika optimistisk om utvecklingen på detta område som den gamla. Satsningen på Stålverk 80 har ju på några år visat sig bli något av ett fiasko. I det sammanhanget var man optimistisk men inte realistisk. Det räcker inte, herr talman, att vara optimistisk. Det räcker inte med statliga planer och ambitioner. Det måste finnas en realistisk marknadsanalys också, annars slutar det hela i ständiga subventioner, och det är ingen långsiktigt bra lösning. Det tror jag att vi alla är överens om.

Ytterligare en synpunkt. Jag har redan konstaterat att ett av problemen just nu är att våra företag på detta område utsätts för en ny konkurrens från en rad

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

utvecklingsländer. Jag hade häromdagen möjlighet att studera en rapport från en framtidsstudiegrupp inom OECD:s kansli. Gruppen hade analyserat den framtida utvecklingen för ett flertal branscher inom OECD-området. De utblickar man gjorde gällde de närmaste 20 åren. Osäkerheten är naturligtvis mycket stor, men en sak var man klar över, nämligen att på område efter område kommer utvecklingsländerna att successivt öka sin andel av resp. produktion. När det gäller stålområdet lade jag märke till två siffror. I dag ligger ca 9 % av världens stålproduktion i utvecklingsländerna. I slutet av 1990-talet beräknar man inom denna grupp – det kan naturligtvis slå fel, men det är en beräkning som man gör – att denna andel kommer att vara över 30 %. Detta kommer naturligtvis att innebära en successivt hårdnande konkurrens.

Det är således helt nödvändigt enligt mitt förmenande att basera planeringen i framtiden på marknadsutsikterna. Det är därvid naturligtvis inte enbart strikt företagsekonomiska resonemang som skall vara avgörande. Vi har all anledning att beakta valuta-, beredskaps- och självfallet även sysselsättningsaspekter men – och det är det viktiga, herr Hagberg – det håller inte att allmänt tala om samhällsekonomiska bedömningar, som om varje förlustföretag vore lönsamt rent samhällsekonomiskt. Tror Lars-Ove Hagberg t. ex. att det har varit en vinst för samhället som helhet att stålföretagen år efter år gått med hundratals miljoner kronor i förlust, att vi subventionerat och subventionerar varje utländsk köpare med skattemedel för varje ton han köper? Det är en statisk och på sikt katastrofal politik att värna sysselsättningen genom att ensidigt kräva att inga jobb får försvinna inom en bransch som har stora problem. Det är självklart att vi skall försöka värna sysselsättningen, och vi skall slåss för den, men ingen blir lycklig av att vi tar alltmer av våra knappa resurser för att hålla förlustföretag helt intakta. Vi får då inga pengar kvar till slut att satsa offensivt på områden, där vi verkligen har goda förutsättningar, och vi konserverar därigenom en struktur som har högst osäkra förutsättningar på sikt.

Resultatet, om vi alltså inte företog en strukturförändring på detta område, skulle kunna vara att hela stålhanteringen gick över styr och därmed på sikt samtliga arbetstillfällen inom denna försvann. Vi har inte råd att år efter år med statliga subventioner upprätthålla en så dyr produktion. Detsamma gäller på varvsområdet. Jag tror att detta är ett ofrånkomligt konstaterande, och det är viktigt att göra det här.

Det är, herr talman, glädjande att konstatera att de fackliga organisationerna i allt väsentligt sluter upp omkring grundtankarna bakom den nya bolagsbildningen. Ett stort ansvar vilar nu på företagsledning och fack att tillsammans arbeta fram en sådan struktur och inriktning på företaget att det verkligen blir konkurrenskraftigt, kan ge ett rimligt resultat och därmed på sikt garantera sysselsättningen.

Även socialdemokratin ställer sig, som herr Sjönell sade, bakom det nya företaget. Det är glädjande, eftersom ingen vore betjänt av en politisk strid om de grundläggande principerna på detta område. Men socialdemokraterna har inte kunnat undvika att försöka skära pipor i vassen rent politiskt, och de gör

det framför allt genom att rikta stark kritik mot de principer för värderingarna som har legat till grund för företagets konstruktion. Man har t. o. m. gått så långt att man i reservationen I uttalar att socialdemokratin när man åter – det utgår man tydligt från, och den tron får man naturligtvis ha – kommer till makten skall ta upp förhandlingar med de privata intressenterna, syftande till att förändra såväl fördelningen av aktiekapitalet som den värdering som gjorts. Att detta är ett rent politiskt spel förstår ju var och en. Har en överenskommelse gjorts och riksdagen röstat igenom principerna för denna, kan självfallet ingen regeringsförändring i världen ändra på den saken. Rent juridiskt är sålunda socialdemokraternas reservation inte värd annat än att förpassas till papperskorgen.

Men låt mig bortse från den juridiska sidan och utifrån ekonomiska utgångspunkter granska argumenten när det gäller värderingen. Bakgrunden är då följande. Vid företagskonstruktionen har ett övergripande mål funnits, nämligen att i den här branschen försöka skapa ett företag som har förutsättningar att klara sig på sikt. Därutöver hade regeringen – vilket mycket klart redovisats i olika sammanhang – att beakta det faktum att Grängesbergskoncernen genom flera års kraftiga förluster i bl. a. Oxelösund befann sig i ett mycket ansträngt ekonomiskt läge. Därvid ansågs det – och jag tror att den uppfattningen i grunden även delas av socialdemokraterna – att en utveckling som skulle ha lett till att Grängesbergsbolaget skulle tvingas i likvidation måste uppfattas som mycket allvarlig för vårt land. Gränges har sedan gammalt ett utomordentligt bra rykte utomlands och har dessutom tagit upp mycket stora lån på utlandsmarknaden.

Vid värderingen av de inblandade företagens anläggningar användes två olika konsulter, båda utländska. Vid en strikt värdering av anläggningarnas nyanskaffningsvärden kom man till summor som var mycket höga. Det var fråga om tiotals miljarder. Dessa värden måste naturligtvis betraktas som helt orealistiska när det gällde att fastställa det verkliga värdet. Lika klart var det att det ej framstod som rimligt att – med hänsyn till att samtliga företag sedan några år gjort kraftiga förluster – endast gå på en behård affärsmässig värdering. Ingen människa kan i dag uttala sig om förutsättningarna på sikt.

Väsentligt i sammanhanget var att de utländska konsulterna kom fram till att oavsett värderingsprincip kunde man ändå ungefärligen likställa de tre företagens egendom. Detta underlättade givetvis den fortsatta diskussionen.

Nu, herr talman, kommer jag till det viktiga. Socialdemokraterna påstår nu att den värdering som gjorts, och som slutar på att varje företags egendom åsätts värdet 700 milj. kr., innebär att de privata intressenterna oförtjänt gynnas. Detta har man upprepat i uttalande efter uttalande, och det upprepade man också i sin reservation. Man får ett intryck av att Stora Kopparberg och Grängesberg, och därmed indirekt deras aktieägare, fått en väldig massa pengar i handen i samband med överlåtelsen. Det är inte på det viset.

Vad som i själva verket har hänt är att företagen som betalning erhållit

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

aktier i det nya storbolaget. Vart och ett av företagen har fått aktier till ett nominellt belopp av 500 milj. kr., aktier som värderats till en dagskurs av 700 milj. kr. Någon utdelning på dessa aktier, som herr Hagberg talade om, lär det knappast bli förrän en bit in på 1980-talet – om det över huvud taget blir någon utdelning. Vem kan över huvud taget uttala sig om lönsamheten på sikt? Om det är så att företaget blir lönsamt – vilket vi alla må hoppas och arbeta för – då får också Stora Kopparberg och Grängesberg en viss del av denna lönsamhet. Det är självfallet rimligt. Dessa företag har ju vart och ett överlåtit i stor utsträckning moderna fabriksanläggningar, precis som Norrbottens Järnverk. Om det däremot blir förluster, ja, då är de aktiepapper man erhållit inte mycket värda. Då blir det inga som helst pengar, vare sig till företagen eller till deras aktieägare.

I själva verket är det ju så att både Stora Kopparberg och Grängesberg-bolaget hållit sina företag intakta under de mycket svåra åren 1975–1977. Då gjorde man mycket stora förluster. Jag kan som ett exempel ta att Oxelösund och gruvorna gick med 650 milj. kr. i förlust för Gränges under åren 1976–1977. Samtidigt investerades i Oxelösund drygt 400 milj. kr. De pengarna är bortblåsta, både för koncernen och aktieägarna. Som kompensation har man erhållit aktier i ett företag som vi visserligen hoppas och tror skall gå bra. Men ingen kan garantera att det verkligen kommer att göra det. Jag tycker inte, herr talman, att detta kan betraktas som ett oförtjänt gynnande av företaget eller dess aktieägare.

Kritiken för övervärdering drabbar också TGOJ. Där får man också intrycket att Gränges erhållit hundratals miljoner i kontanter av staten. Men det är också fel. Även här har betalningen skett på ett sätt som jag tycker är fullt rimligt. Gränges har fått en revers på en del av beloppet, som faller ut löpande under 1980-talet. Dessa pengar svarar ganska exakt mot de utländska skulder som Gränges har mot pantsättning i bl. a. järnverket. Dessa skulder har företaget *ej* fört över till SSAB, utan dem står det självt för i fortsättningen. Vidare har man skickat med en pensionsskuld på 147 milj. kr. till SSAB.

Det är klart att Gränges har fått en gynnsammare situation genom att bl. a. slippa pensionsskulden. De uttalanden från socialdemokraterna som vi har hört och som har implicerat att man skulle ha fört över hundratals miljoner i kontanter är alltså helt felaktiga.

Man kan naturligtvis tvista om huruvida den värdering av järnvägen som gjorts är helt korrekt eller inte. Järnvägens resultat har inte varit lysande under de senaste åren. Å andra sidan har jag roat mig med att undersöka vad resultatet skulle ha blivit om TGOJ hade använt samma frakttaxor för sina transporter som SJ använt uppe på malmbanan: i så fall skulle den här järnvägen ha gått alldeles utmärkt. Dessutom hör man komma ihåg att vid värderingen hänsyn också har tagits till ambitionen att klara Grängesbergs-koncernen undan hotet om likvidation.

Herr talman! Jag har relativt ingående velat bemöta den kritik som socialdemokraterna anfört när det gäller värderingen, detta framför allt av två skäl: dels därför att det rent juridiskt leder fram till ett yrkande som är slag i tomma luften, dels därför att den rent sakligt uppvisar stora brister och

åtminstone till en del innehåller tongångar som ligger en bit från sanningen. Man har sålunda i olika uttalanden velat ge sken av att aktieägarna i de här bolagen skulle ha gjort sig stora förtjänster – vi har nästan kunnat få intrycket att företagen erhållit skottkärror fyllda med tusenlappar som likvid. Detta är, som socialdemokraterna själva vet, en felaktig beskrivning, och den blir på intet sätt riktigare genom att den upprepas ofta.

Jag vill sluta med att uttala förhoppningen att vi med beslutet senare i dag om bildandet av detta bolag skall ha medverkat till en vettig omstrukturering i den här branschen. Låt oss också hoppas att bolaget inom kort skall kunna uppvisa positiva resultat och på sikt med egna medel i stor utsträckning kunna expandera och ge bidrag till sysselsättningen samt positivt påverka utvecklingen i landet!

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det här börjar bli litet tjatigt, eftersom ungefär samma saker sägs av alla talarna i litet olika vändningar.

Låt mig säga att jag gärna vill glädja mig tillsammans med Anders Wijkman, som är glad över att centern nu säger att en proposition skall läggas fram om energipolitiken. Jag instämmer i hans glädje över detta, och jag skall gärna hjälpa honom med den. – Detta sagt om energipolitiken.

Men så säger Anders Wijkman någonting om optimism och pessimism, som väl ändå inte håller riktigt, nämligen att det är bra att den nya regeringen inte är lika optimistisk som den gamla var. Jag skall nu inte gå närmare in på den tidigare regeringens åtgärder – två f. d. statsråd har anmält sig och står på talarlistan, så de får väl svara för dessa. Anders Wijkman säger också att det är mycket bättre nu än tidigare. Ja, man kan ju se på olika sätt på resultatet av maktskiftet. Visst har vi fått ett oändligt mycket bättre ekonomiskt resultat i år än vad vi hade under första halvåret 1976! Man kan jämföra på det viset också!

Sedan vet Anders Wijkman att Stålverk 80 blev ett fiasko. Jag är helt övertygad om att stålverk – inte Stålverk 80, för namnen spelar ingen roll längre – med den kapacitet det gällde kommer att byggas. Jag litat på att det om några år kommer att bli resultatet av det som vi diskuterar i dag. Det hade ändå inte funnits någonting att sälja från Stålverk 80 förrän om två år, så det är inte den aktuella situationen det gäller. Mycket framstående industrimän menar att detta lamenterande om hur uselt det kommer att förbli på stålmarknaden för all framtid är missriktat. Men den europeiska stålindustrin måste lära sig att satsa!

Sedan till värderingen! Det är klart att det är ganska meningslöst att hålla på att diskutera vad nyanläggningarna bör kosta eller om värderingen är affärsmässig. Anders Wijkman har här skildrat ungefär hur det gått till när man räknat, men han har inte talat om att man får 700 milj. kr. för vardera av de tre företagen. Alla kostnader som sedan är förbundna med rekonstruktionen i syfte att få företagen moderna, så att de kan drivas rationellt, betalar *staten* – men hälften av bolaget skall fortfarande vara privatägt, och när det i framtiden blir möjligt att få utdelning skall aktieägarna ha det.

Sedan detta med Gränges i likvidation osv. Anders Wijkman menar att det hade varit olyckligt, och det skall jag hålla med honom om – om det hade drivits dithän. Men det var inte det som var alternativet, Anders Wijkman. Skrik inte mer än nödvändigt om hur illa Gränges satt. Man kunde ju ha varit med om att betala dessa kostnader.

Jag vill efter detta bara ta upp att Bengt Sjönell tyckte att Gud hjälpte regeringen med energipolitiken. Om Anders Wijkman skall ha Gud till hjälp här, kommer jag att tänka på den gamla historien om den som kom till gamle ärkebiskopen Nathan Söderblom och sade: Jag har blivit erbjuden att bli statsråd, men jag är tveksam att svära eden – jag tror ju inte på Gud. Då säger ärkebiskopen: Svär du, för Gud tror säkert inte på dig heller. Det är så i den här frågan, Anders Wijkman, jag tror inte att Gud hjälper er.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Anders Wijkman föranledde mig att ta ytterligare några minuter i anspråk i talarstolen. Jag tycker att han skall kliva ned från de höga hästarna och se hur det är här i riksdagen. Vi har fri taletid och jag använder den tid jag behöver. Det behöver inte Anders Wijkman lägga sig i. Ta sakargumenten i stället i den här debatten, så tror jag vi kan komma framåt!

Anders Wijkman beskyller mig för att vara statisk, och detta med samhällsekonomi håller inte; vi kan inte subventionera varje ton. Men det är inte fråga om det. Om samhällsekonomi var subvention vore det galet. Vi kan ta Horndal som ett exempel på samhällsekonomi. Där skall man av strikt företagsekonomiska skäl lägga ned järnverket. Men de andra investeringarna i samhället är många gånger större än den förlust man påstår sig ha. Man måste ha litet andra värderingar än strikt företagsekonomiska. Dessutom är ju inte politik bara att rädda från samhällsekonomiska utgångspunkter. För min del betyder det också att man bygger upp en industri i detta land utifrån arbetarnas behov, och inte storfinansens behov. Med det menar jag att de största verkstadsföretagen i dag tycks ha utlandet som sin hemmamarknad i stället för vårt land. Det är inte med hänsyn till arbetarnas behov man lägger forskning och utveckling alltmer utomlands och gör allt större kapitalexporter.

En liten detalj till avtalet om aktierna. Anders Wijkman påstod att jag hade sagt att Stora Kopparberg skulle få utdelning på de här aktierna. Jag har över huvud taget inte nämnt aktierna i SSAB. Däremot är det ett faktum som Anders Wijkman inte kan komma ifrån, nämligen att när Stora Kopparbergs aktieägare blev av med stålet höjdes aktierna i Stora Kopparberg på börsen. Då kunde man fritt fortsätta att spekulera i skogsindustrin. Där har man vinsterna. Dessutom har Stora Kopparberg och Gränges i avtalet garderat sig ganska väl. I det konsortieavtal som finns skall det vara företagsekonomi, och alla avtal av avgörande betydelse skall göras mellan parterna i samförstånd. Jag är övertygad om att med den kraft som storfinansens har i detta land så kommer man att tvinga fram en företagsekonomisk politik i SSAB där det blir lönsamhet. Men tyvärr – den kommer att gå ut över arbetarna.

ANDERS WIJKMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller med herr Svanberg om att visst skall man vara optimist, visst skall man ha tillförsikt och visst skall man sikta framåt och planera för utveckling och tillväxt i denna bransch som i andra branscher. Men det vi diskuterar här i dag är om de allmänna ambitionerna, den allmänna nivån man har inom Svenskt Stål, är rimligt avvägd eller inte. Det menar vi, men det menar inte herr Svanberg, åtminstone i sitt första inlägg. Det finns i och för sig ingen reservation på den punkten, men herr Svanberg ondgjorde sig under fem sex minuter över den bristande viljan, framtidstron och optimismen. Jag vidhåller att det är väldigt viktigt, eftersom det är fråga om så enormt dyrbara anläggningar och tunga investeringar, att ha en realistisk marknadsanalys i botten när man nu går vidare. Det hjälper inte med allmänt tal om att den europeiska stålindustrin måste lära sig att satsa. Man får ingen marknad bara genom att industrin satsar på utbyggnad. Man måste basera utbyggnaden på en marknadsanalys.

Jag noterar att herr Svanberg håller med mig om att det inte är reda kontanter som Gränges och Stora Kopparberg får utan att det är en samling papper, aktiebrev, som är värderade till 700 milj. kr. Vi vet inte ett dugg om värdet av dem om två tre år. Vi hoppas att det skall gå bra, men vi vet ingenting om det. Och vi vet ingenting om någon utdelning – när det blir någon, om det blir någon och i så fall hur stor.

När det gäller rekonstruktionen ligger det naturligtvis en del i vad herr Svanberg säger. Det är bara det att det var tre parter som gick in. En del av kostnaderna hänför sig ju till avvecklingen av Stålverk 80-planerna. Med dem hade väl inte Gränges och Stora Kopparberg särskilt mycket att göra.

Sedan är det ett faktum att bägge dessa koncerner i dag har utomordentligt ont om pengar. Det hjälper föga att tala om aktiekurser som går upp och ner på börsen, Lars-Ove Hagberg. Det är väl ganska klart att alternativet i bägge fallen hade varit att den allt sämre situationen för resp. stålbolag, om man hade stått kvar i den gamla strukturen, skulle ha gjort att man successivt dragit med sig mera gynnsamma delar av rörelsen, därför att man helt enkelt inte hade haft några som helst möjligheter att satsa pengar.

Jag tror alltså att vi skall vara glada över att man gjort denna rekonstruktion och därmed också gett Stora Kopparberg resp. Gränges möjlighet att se om sitt hus i andra delar av verksamheten. Att gå med hundratals miljoner kronor i förlust i en del av rörelsen är inte befrämjande vare sig för sysselsättning eller för utveckling inom de andra delarna.

Herr Svanberg är ju väldigt bra på att berätta historier – jag är inte lika bra. Och jag måste erkänna att jag inte riktigt begrep det där om hjälpen från Gud. Herr Svanberg kanske kan ta om det.

Sedan till sist om samhällsekonomin. Jag poängterade mycket klart att visst måste vi göra samhällsekonomiska bedömningar, men herr Hagberg krävde ju att icke ett enda jobb skulle dras in inom stålhanteringen. Går man så långt i sina samhällsekonomiska bedömningar och enbart lägger den typen av värderingar i botten, då är man inne på en katastrofkurs.

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-*  
*strin, m. m.*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindus-  
trin, m. m.*

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först om aktiekurserna. Anders Wijkman kan ju inte bestrida att bolagen blev av med den stålörrelse som de själva hade varit med om att dra ned i botten. Sedan kan man profitera på skogen som man har kvar. Dessutom är man kvar i denna stålörrelse med 50 % och ett gott avtal, som säger att man kan påverka stålörrelsen i fortsättningen.

Sedan om samhällsekonomin. Här skiljer vi oss. Vi kan ju inte, som det sades här förut, slå varandra med argument, men det är väl ändå inte en samhällsekonomisk utgångspunkt att låta en krisbransch bara kapa av de arbetande så att de bara skall försvinna ur branschen, utan en samhällsekonomisk utgångspunkt är väl att de arbetande skall ha jobben kvar. Var kommer de nya jobben, om man tar bort de gamla? Det är den formen av strukturomvandling som man måste vända sig mot, där man ställer arbetarna på bar backe, när man minskar arbetstillfällena. Det kan inte vara rimligt med denna strukturomvandling som ständigt och jämt tar bort arbetstillfällena. Man har ingenting annat att komma med. Allra minst i det här läget finns det någonting som säger: Här skall ni få jobb, det kommer säkert jobb till dessa gruvindustriorter.

Det här kan inte Anders Wijkman svara på. Hans företrädare har inte kunnat göra det, och han kan det inte heller.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten alltför mycket. Den börjar att stå mig upp i halsen. Vi har nu grälat en lång stund om en och samma fråga.

Anders Wijkman talar fort och väl. Han är rolig att diskutera med, men jag skall inte gå längre i detta sammanhang utan bara konstatera att han har riktiga siffror när han talar men att han drar de mest horribla slutsatser utifrån de siffrorna.

Sedan förstår jag att Anders Wijkman inte förstår att han behöver både Guds och andra potentaters hjälp, om han skall klara den politik som han nu gör sig till tolk för.

ANDERS WIJKMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl litet väl enkelt, herr Hagberg, att argumentera som ni gjorde och säga: Företaget i fråga har här byggt upp en stålörrelse och sedan varit med om att dra den ned i botten. Det är ingen som med vett och vilja drar ned något i botten eller som har haft den ambitionen. Jag tror att var och en som har jobbat i svensk handelsstålindustri under de senaste tio åren har haft en ambition att överleva och att få lönsamhet, och det har gällt på olika nivåer i företagen. Vad som har hänt är just de strukturförändringar ute i världen som jag har talat om, och dem kan inte herr Hagberg bortse ifrån även om han är kommunist. De påverkar även honom i hans marknadssituation.

Krisbransch, har det sagts. Då får man inte kapa av några jobb, då skall man behålla jobben, sägs det. Jag säger att det är omöjligt att ha en sådan statisk syn på detta, och att man inte kan behålla vartenda jobb. Man måst acceptera

att på sikt strukturera om och att eventuellt en del arbetstillfällen försvinner. Då får vi med arbetsmarknadspolitiska och andra åtgärder försöka klara de jobben på annat sätt! Genom att vi inte fortsätter att under år efter år pumpa in mer och mer pengar, subventioner, för att hålla just den nuvarande strukturen intakt har vi förhoppningsvis pengar över att satsa offensivt på områden där vi verkligen har förutsättningar att lyckas.

Det var f. ö. arbetsmarknadspolitisk debatt här i går, och då berördes en del av de förslag som finns från regeringen och från oppositionen.

Till sist: herr Svanberg säger att jag inte klarar mig vare sig med Guds eller med andra potentaters hjälp när jag skall försvara den här saken. Om jag som herr Svanberg hade hela Stålverk 80 bakom mig – herr Svanberg var en av initiativtagarna och en av dem som mest hejade på för att satsa miljard på miljard där uppe – skulle jag inte vara så enormt tvärsäker på att just det jag, alltså herr Svanberg, predikar här i dag skulle vara det riktiga. Jag skulle vara litet mer ödmjuk. Vi vet väldigt litet om framtiden. Det gäller alltså att ha en marknadsanalys i botten och försiktigt gå framåt så att satsningarna verkligen ger resultat på sikt.

#### RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Det faller onekligen en del korn ur den här debatten som man kan ta vara på. Många har sökt krafter från olika håll och debatten har haft en viss teologisk anstrykning.

Jag lade märke till att även herr Hagberg i sitt första anförande hämtade krafter från annat håll. Han sade att en av möjligheterna för stålindustrin att komma ur krisen var att bedriva handel med socialistländerna. Då vill jag ha en kort förklaring från herr Hagberg just på den punkten. Det är nämligen så att socialistländerna, för att klara sin enorma rustningsindustri, har byggt upp en betydande överkapacitet när det gäller stålsidan, och de är totalt sett exporterande i detta hänseende. Det kan alltså vara intressant att få veta hur vi skall göra affärer med dem. För vi skall väl inte gå ut och köpa stål?

Sedan måste jag också anknyta till vad Ingvar Svanberg sade om Luleå och det som Anders Wijkman påpekade just nu. Jag vill också fråga: Vem var det egentligen som startade löftescirkusen om Luleå, om alla de jobb som skulle vänta när Stålverk 80 var klart och förverkligat? Hur stämmer de nya löftena om de 2 300 nya jobben med det vi diskuterar i dag? Hur skall verksamheten bedrivas inom Svenskt Stål AB för att vi relativt snabbt skall uppnå detta resultat? Jag tror att det är riktigt att vi klarar ut vilka handlingslinjer vi bör följa i detta fall. Jag tror att norrbottningarna, och speciellt Luleåborna, är mycket intresserade av det.

Jag vill konstatera att socialdemokraterna i sina reservationer inte motsatt sig bildandet av Svenskt Stål AB. Mot själva konstruktionen av företaget har de inte haft några invändningar. Tvärtom har företrädare för socialdemokraterna både här i kammaren i dag och vid behandlingen i utskottet sagt att denna operation ligger helt i linje med deras egna intentioner. Den här debatten har alltså klargjort att om socialdemokraterna fortfarande hade varit i regeringsställning, skulle det nya företaget ha sett ut på likartat sätt och haft

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

ungefär samma målsättning.

Då skulle också socialdemokraterna varit i den situationen att de måst förhandla med de berörda företagen och som motparter då i främsta rummet haft Gränges och Stora Kopparberg. En i varje fall formell förhandlingssituation hade då rått med NJA och Statsföretag. Då hade socialdemokraterna också varit i den situationen att de fått redovisa resultatet av ett givande och tagande – så sker ju vid alla förhandlingar. Samma slutmål måste i alla fall ha varit i sikte: att nå en överenskommelse så att den svenska handelsstålsindustrin fått en reell chans att överleva i framtiden.

På en punkt är jag villig att erkänna att det nya företaget Svenskt Stål AB skulle ha haft en något annorlunda framtoning om socialdemokraterna skött förhandlingarna, och det är när det gäller fördelningen av aktiekapital och bindningen till staten. Där drar jag inte er trovärdighet i tvivelsmål. Nu är fördelningen enligt förhandlingsuppgörelsen den, att Statsföretag har 50 % av aktierna, och Gränges och Stora Kopparberg har vardera 25 %, alltså en likafördelning mellan de statliga och de privata intressenterna.

Man kan fråga sig: Hur skulle en annorlunda uppgörelse ha gagnat Svenskt Stål AB, en uppgörelse där Statsföretag haft ett mera dominerande aktieinnehav? Jag vet inte att vi har några erfarenheter av att så varit fallet i andra sammanhang. Nu är fördelningen sådan att staten och de privata intressenterna har ett gemensamt ansvar för bolagets utveckling. Mot den kritik som framförts från reservanternas sida, att staten skulle ha ett för litet inflytande i Svenskt Stål AB i förhållande till den gjorda insatsen, kan man också peka på den sammansättning som styrelsen i det nya företaget föreslås få. I styrelsen föreslås staten ha fem representanter, de privata intressenterna fyra och personalen tre representanter. Styrelsen – det är ju den som har den reella makten i företaget – har alltså en klar övervikt åt samhällssidan.

I linje med det samhällsintresse som SSAB representerar finns möjligheter för företaget, och då också med den föreslagna styrelserepresentationen som bakgrund, att genomdriva beslut som har en klar samhällsekonomisk inriktning. Det står också i avtalet att de privata intressenterna har möjligheter att begära inlösen av aktierna. Det stadgas också hur detta skall ske. Men till stöd för en sådan begäran får inte åberopas beslut som fattats tidigare än två och ett halvt år före utgången av år 1982. Det är en bestämmelse som hindrar en mera kortsiktig spekulation i detta sammanhang. Utskottets majoritet anser att det avtal som föreligger är helt betryggande för samhällsintressenterna. Jag kan inte anse annat än att socialdemokraternas kritik av aktiefördelningen och inflytandet är litet av socialistisk klåfingrighet. Ingvar Svanberg har beskyllt oss i den borgerliga gruppen för att alltför hårt hävda vår ideologiska ståndpunkt när avtalet upprättades. Hans kritik vittnar i så fall också om en ideologisk bindning från han sida. Vi anser att avtalet är betryggande för att hävda samhällsintresset i företaget.

I reservationen angrips också den rent affärsmässiga uppgörelsen i förslaget om samgående. Man anser att de privata företagens apportegendom har värderats för högt och att statens intressen inte har bevakats på ett

tillfredsställande sätt.

Värderingen har utförts av två oberoende utländska konsultföretag. De har haft som utgångspunkt nyanskaffningsvärdet för de anläggningar som övertas av det nya gemensamma företaget. Vad som skiljer i grundsynen mellan den värdering som konsulterna har gjort och som har godtagits av regeringen och den värdering som reservanterna gör är att konsulterna har värderat nyanskaffningsvärdet medan reservanterna vill väga in avkastningsvärdet. Reservanterna pekar särskilt på att Gränges har fått 480 milj. kr. för järnvägsrörelsen och att detta belopp kan anses vara för högt samt att en del vinstgivande grenar som t. ex. kraftrörelsen i Gränges och Stora Kopparberg borde ha ingått i den överlåtna egendomen.

Jag skall inte gå in på detaljerna i uppgörelsen - det har Anders Wijkman redan gjort. Den är naturligtvis mycket komplicerad och bitarna hänger ihop, men jag tycker att det är viktigt att betona främst två synpunkter.

Den första synpunkten är att Gränges och Stora Kopparberg skall fortsätta som fristående företag med ett betydande ansvar för sysselsättningen på de orter där de är lokaliserade. Om dessa båda företag skall kunna överleva i framtiden måste de ha en rimlig ekonomisk grund att stå på efter rekonstruktionen och uppgörelsen i stålbranschen. Med samhällsintresset som bakgrund kan man alltså inte klä av företagen alla de tillgångar som har betydelse för deras möjligheter att överleva.

I det sammanhanget vill jag säga till Lars-Ove Hagberg att skogen i dag minsann inte är någon guldgruva då det gäller att få avkastning på aktier. Skogen har i det närmaste lika stora problem som stålbranschen.

Den andra synpunkten är praktisk, principiell. Resultatet av uppgörelsen har nåtts efter långa och sega förhandlingar. Man kan alltid i en förhandlingsuppgörelse diskutera enskilda punkter som, lösryckta ur sammanhanget, kan te sig underliga. Men det är totalbilden som är det väsentliga, och majoriteten i utskottet anser att den är godtagbar. Mot bakgrunden av att socialdemokraterna godtar propositionen som bygger på överenskommelsen men angriper enskildheterna i avtalet tycker jag att utskottets omdöme i betänkandet är riktigt - detta är demonstrationspolitik. Att man skulle försöka riva upp avtalet och få en omförhandling sedan avtalet trätt i kraft är ju ett hot utan reellt innehåll. Förutom att det skulle ställa statens allmänna förhandlingspolitik i en tivelaktig dager - staten skulle alltså inte stå för ingångna avtal - finns det förmodligen inte juridiska möjligheter att i efterhand häva avtalet.

Till sist vill jag beröra ett par andra punkter i utskottsbetänkandet.

Den första punkten gäller de mindre handelsstålverkens möjligheter till konkurrenskraft och överlevnad. Dessa mindre stålverk har stor betydelse från produktionssynpunkt, och för de orter där de verkar har de mycket stor betydelse från sysselsättningssynpunkt. I propositionen har industriministern uppmärksammat de mindre handelsstålverkens situation. En förutsättning för SSAB:s verksamhet är att de mindre handelsstålverkens intressen inte åsidosättes genom åtgärder från det nya, stora företaget. Svenskt Stål AB har att årligen redovisa sin planering och utveckling till regeringen, och man

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

kan på det sättet följa utvecklingen och de åtgärder som vidtas i företaget. Arne Geijer leder också ett arbete med samråd mellan de mindre verken, som syftar till en produktuppdelning mellan de berörda verken och en gemensam marknadsorganisation.

Sist vill jag också instämma i de synpunkter som framförts i den socialdemokratiska reservationen nämligen att omstruktureringen av den svenska stålbranschen måste ha en långsiktig inriktning emot en ökad kapacitet och en större konkurrenskraft, och att de företagsekonomiska och samhällsekonomiska synpunkterna bör fogas samman så att den svenska stålindustrin kan spela en betydelsefull roll i vår industriella utveckling och i strävan att trygga sysselsättningen även i framtiden. Jag anser också att samma intentioner finns i den nu framlagda propositionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte kommentera herr Ångströms uttalande om affärsuppgörelser och sådana ting. Det har vi diskuterat alldeles tillräckligt här.

Men det var något som herr Ångström sade som jag vill ta upp. Det var egentligen Anders Wijkman som sade att jag som hade trott på Stålverk 80 inte borde säga så mycket. Det var farligt för Anders Wijkman att säga detta men det var helt förödande för herr Ångström. Jag ber att få citera vad herr Ångström sade om Stålverk 80 år 1974:

”Stålverk 80 har fått en mycket bred politisk uppslutning bakom sig och inget parti går emot. Så finns det i dag ett faktamaterial att grunda bedömningarna på som gör att man också på s. k. nykter kaluv vill tillstyrka företaget. Efter att ha läst igenom det material som finns i ärendet är min bedömning att Stålverk 80 är en bra chans för aktiebolaget Sverige att göra en god affär i en typisk lågtillväxtbransch, där vårt land har unika förutsättningar. Vi har råvara, infrastruktur och kunskaper, framför allt är marknadsbedömningarna goda.”

Har man sagt detta tycker jag inte att man skall angripa andra för det hela. Nej, herr Ångström, skillnaden mellan oss två är att vi fortfarande står för de löften vi givit om 2 300 jobb, och jag är övertygad om att SSAB skall kunna klara det i Luleå inom ett antal år. I dag kan man inte klara det.

Jag skulle också kunna citera vad den nuvarande arbetsmarknadsministern sade när han talade i ärendet 1976 i kammaren. Han sade då att man i folkpartiet är helt överens med herr Friberg, som då skötte utredningarna, att det kanske inte behöver stanna vid 2 300 nya jobb. En av hans paktbröder moderaterna sade i sin motion att om det inte gick med Stålverk 80 skulle man på annat sätt skaffa fram minst 2 300 nya jobb. Sedan springer herr Ångström ut och klagar över att vi står kvar vid vår ståndpunkt – det är så förödande. Han som far som skrämdd råtta mellan väggarna här! Ena stunden

är han entusiastisk, nästa är han inte entusiastisk. Han skall minsann inte tala om logik.

Jag tycker att vi skall sluta med talet om att det är så förfärligt ärorikt att ha fått Stålverk 80 att bli ett fiasko genom att stoppa det innan det hann bli färdigt. Det blev fiasko just därigenom. Herr Ångströms förflutna talar inte för att han borde ha använt de uttryck han gjorde.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att de borgerliga ledamöterna i näringsutskottet inte fattade vidden av hur stålindustrin var sammankopplad med andra industrier.

Jag kan inte tolka herr Ångströms uttalande och fråga till mig om handelspolitiken på annat sätt. Jag har sagt att vi borde vidga och förändra vår handelspolitik. Vi borde titta på de socialistiska länderna och den tredje världen. Då frågar han mig om det hjälper oss att exportera stål därför att de exporterar. Svensk stålindustri i sin helhet hänger väl ihop med vår verkstadsindustri och manufakturering, och jag inbillar mig inte att vi skall försöka exportera bara stål utan vi skall även exportera de förädlade produkterna till dessa marknader. Det borde enligt min mening en medlem av näringsutskottet ha tagit med i det här sammanhanget. Men att se på detta så ensidigt kanske är ett tecken på att man är alltför inskränkt. Apropå marknader finns det f. ö. också någonting långt borta i öster som är väldigt åtråvärt för andra länder när det gäller att exportera.

Så några få ord om skogsindustrin. Skillnaden mellan den och stålindustrin i stort är att skogsindustrin befinner sig i en konjunkturkris, medan handelsstålsindustrin befinner sig i en strukturell kris.

RUNE ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom herr Hagberg framförde sitt förslag om ett ökat handelsutbyte i samband med att vi diskuterade stålindustrin tog jag för givet att han avsåg just dessa produkter. Mot den bakgrunden kvarstår vad jag påpekade här, nämligen att de socialistiska länderna har en överkapacitet i detta avseende, och de är inga lämpliga handelspartner till oss.

Vad sedan gäller Stålverk 80 frågade jag vem som startade löftescirkusen, och det gjorde jag med en klar adress till Ingvar Svanberg. Det kan nämligen på många sätt dokumenteras att Ingvar Svanberg var en av dem som initierade denna löftescirkus. Vi andra hade sedan att ta ställning till förslaget på basis av de fakta som redovisades. Dessa fakta visade sig inte ha något reellt innehåll, och det är verkligen att beklaga att det var så. Jag tycker att en av de mest beklämmande upplevelser vi fick vara med om efter regimskiftet var när Ingvar Svanberg ungefär en månad efter valet gick ut i spetsen för en demonstration och krävde att löftena i samband med Stålverk 80 skulle infrias. Det gällde samma löften som han tillsammans med den tidigare socialdemokratiska regeringen redan hade begrävt.

Historieskrivningen i det här avseendet utfaller inte till Ingvar Svanbergs fördel.

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

INGVAR SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Vem var det som startade löftesgivningen när det gäller dessa 2 300 nya jobb? frågade Rune Ångström. Det är en sida av saken, men jag frågar vem det var som anammade dessa löften och gav dem för sitt parti men som nu springer ifrån dem helt och hållet? Vi för vår del vidhåller att vi står för våra löften.

Sedan sade Rune Ångström något som jag tycker att han borde ha låtit bli att säga, för det var en ren och klar lögn. Han sade att jag gick ut i spetsen för en demonstration där man krävde dessa 2 300 jobb, och att jag gjorde det trots att den socialdemokratiska regeringen hade lagt ner Stålverk 80. Men, Rune Ångström, var god och tala om när någonsin den socialdemokratiska regeringen har lagt ner Stålverk 80! Det har egentligen inte gjorts ännu. Den borgerliga regeringen har dragit på det, och först i den proposition vi nu behandlar säger man klart ut att man lägger ner Stålverk 80. Men när har den socialdemokratiska regeringen "begravt" Stålverk 80, Rune Ångström? Tala om det!

Detta ryktessprideri som man här håller på med från borgerligt håll är ju någonting alldeles förfärligt. I borgerliga Norrbottenstidningar framställer man saken så, att det nog inte var den socialdemokratiska regeringen som sade nej till Stålverk 80, utan det var styrelsen för NJA där jag fanns med. Styrelsen för NJA beslöt den 20 oktober 1976, mot bakgrund av vad vi då visste och med en ny regering osv., att fullfölja projektet i tre etapper. Först skulle man göra en ekonomisk rekonstruktion med 1,8 miljard, därefter skulle en utbyggnad av valsverket ske och slutligen en utbyggnad av metallurgin i den storleksordning som utredningen om stålverket talade om själva namnet Stålverk 80 bör väl f. ö. försvinna, eftersom det ju rör sig om en utbyggnad av metallurgin.

Att mot denna bakgrund komma och säga att den socialdemokratiska regeringen har lagt ner projektet tycker jag är ganska förvånande.

RUNE ÅNGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det fattades inte något formellt beslut, Ingvar Svanberg. Man hann inte det innan regeringen tvingades avgå. Men realiteterna var vid den tidpunkten helt klara och den socialdemokratiska regeringen har ansvaret för detta.

Jag vill än en gång påpeka att näringsutskottet, när det 1974 hade att ta ställning till Stålverk 80 och då jag talade för folkpartiet, hade att göra sina bedömningar med hänsyn till föreliggande fakta. Dessa fakta visade sig sedan vara helt felaktiga. De grunder för bedömningarna som vi hade då visade sig sedan inte vara riktiga.

Jag efterlyste hos Ingvar Svanberg programmet för en verksamhet i hägn av SSAB för att åstadkomma en sysselsättningsökning i Norrbotten. Jag har inte fått något svar. Inte heller i reservationen finns något besked. Det är dock den väsentliga frågan: Hur vill ni åstadkomma denna sysselsättningsökning? Är löftescirkusen åter i gång?

Andre vice talmannen anmälde att Ingvar Svanberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Vi har lyckats avverka fem talare på två och en halv timme. Anteckningstiden för inläggen har i regel varit 10 eller 15 minuter. Jag har annonserat mig för 20 minuter, men eftersom den enormt intensiva och energiska replikföringen väl har belyst det mesta, föreställer jag mig att jag kanske kan koncentrera mig så att jag inte behöver utnyttja hela tiden.

Det är sannerligen ingen ny fråga som vi i dag diskuterar. Den svenska järn- och stålindustrins problem har sedan åtskilliga år varit föremål för både facklig och politisk uppmärksamhet. Det är naturligt, eftersom det här är fråga om en i ordets rätta bemärkelse svensk basnäring med sekellånga traditioner och en produktion som har strategisk betydelse för näringslivets utbyggnad och expansion.

Vad som har föranlett en allmän uppmärksamhet är just vetskapen om att vi nu har en så splittrad struktur inom den svenska handelsstålsindustrin. Samtidigt som omvärlden har samlat och koncentrerat sina resurser till stora och slagkraftiga enheter med en omfattande och intensiv produktivitet via en modern maskinutrustning och en rationell produktion har vår splittrade handelsstålsindustri i för stor utsträckning arbetat utan en tillräcklig framtidsplanering.

Medan man i omvärlden kan uppleva handelsstålverk med en årsproduktion på 10 miljoner ton – jag har personligen haft möjligheter att besöka ett par av dem – vilka därmed kunnat ta hem vinster i de långa sertiernas ekonomi, har vår industri inte i något enskilt fall kommit upp till en årsproduktion av 2 miljoner ton och dessutom i fråga om produktionsplanering rört sig med ett ganska mångskiftande och – med avseende på de olika företagen – likartat produktionsprogram.

Av och till har konjunkturerna spelat sin roll i det att den erforderliga samordningen av industrins resurser har fått vänta. Det var dock inte rätt som sades från denna talarstol att hela 1970-talet har kännetecknats av en utpräglad lågkonjunktur inom branschen. Senast 1974 präglades branschen av en ganska intensiv högkonjunktur, där de svenska handelsstålverken gjorde goda vinster. I det läget var det naturligtvis ingenting som sporrade företagen till gemensamma krafttag för att hävda sig nationellt kontra omvärlden.

Den optimism som föddes 1974 under högkonjunkturen dämpades inte påtagligt under 1975. Jag vet att ett av våra större handelsstålverk – ett av de tre som vi här i dag talar om – så sent som 1975 hade långt gående planer på en stark expansion med åtföljande anspråk på en kraftig nyrekrytering av arbetskraft.

Men 1977 hade situationen förändrats, industrins bedömningar för framtiden likaså. De tidigare optimistiska produktionsplanerna följdes av en djup pessimism. Funderingarna på nyrekrytering efterföljdes av deklarationer av slaget permitteringar och avsked av den befintliga arbetskraften, och den

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindus-*  
*trinin, m. m.*

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

senare situationen är väl i allt väsentligt för handen även när man just nu gör en avstämning av handelsstålsindustrins läge.

Jag har med det här bara velat understryka att erfarenhetsmässigt vet vi att efterfrågan på handelsstålsindustrins produkter skiftar i tiden och med konjunkturerna. Jag har haft möjligheter under det senaste halvåret att personligen överlägga med driftsledningarna inom de stora handelsstålsföretagen, och jag kan väl avslöja att ett par av dem är långt ifrån så pessimistiska om 1980-talets utveckling som jag tycker framgått av en del inlägg här i dag.

Men det tarvas en radikal strukturplanering, det tarvas samordning av resurserna och en modernisering av industriapparaten. Vi behöver produktivitetmässigt komma i varje fall i närheten av våra konkurrenter i omvärlden, och jag menar att vi har alla praktiska möjligheter att med gemensamma ansträngningar komma ett långt stycke på vägen dit.

Det så ofta framförda argumentet om svårigheterna för vår handelsstålsindustri att hävda sig internationellt brukar byggas upp med olika jämförelser om arbetslönekostnaderna. Man säger att där är vi i vårt land svårt handikappade. Det håller nu inte streck vid ett närmare studium av den här industrins internationella löneläge. Den direkta arbetskraftskostnaden inom handelsstålverken svarar för 24 % av den totala kostnaden – jag baserar mig nu på den mycket officiella utredning som vi tog del av under föregående år – och utgör således en förhållandevis rimlig del av branschens totala kostnader, exklusive kapitalkostnader.

I de malmbaserade verken är råvarukostnaden 33 % av den totala kostnaden. Energikostnaden ligger på 20 % i de malmbaserade verken och skiljer sig således inte nämnvärt från arbetskraftskostnadens del i produktionsprocessen. Arbetskostnadens relativt underordnade betydelse understryks ytterligare av den i handelsstålsutredningen offentliggjorda redovisningen av lönekostnaderna i de stålproducerande länderna. Där läser vi att det är i USA som järn- och stålarbetarna har de högsta lönerna. Sverige kommer visserligen som nr 2 men skiljer sig inte nämnvärt ut från löneläget i de kontinentala handelsstålverken. Jag tror jag kan säga att med den utveckling man har kunnat utläsa i Japan – det är den stora konkurrenten – är lönerna i de japanska stålverken numera inte på något avgörande sätt lägre än i de europeiska nationerna.

Man kan göra ett undantag för England, där löneläget är exceptionellt lågt, men det spelar nu inte någon nämnvärd roll för näringen och för industrins förutsättningar – jag tror det var Anders Wijkman som berörde hur illa det är ställt för järn- och stålindustrin i England.

Samordningen av handelsstålsindustrin har i propositionen 87 tagit ett beaktansvärt steg mot målet genom tillkomsten av det nya företaget SSAB, Svenskt Stål AB. Tillkomsten härav är resultat av ett långt utredningsarbete, från början – man finner det om man forskar i hävderna – initierat av Metalls kongress 1973, vidarefört vid tillkomsten av stålbranschrådet 1974, för att 1976 manifesteras i den av före industriministern tillsatta utredningen om handelsstålsindustrins framtida utveckling och struktur.

Efter utredningsarbetets fullföljande har en intensiv förhandlingsverksamhet ägt rum under industridepartementets ledning, och i det förhandlingsarbetet har de fackliga organisationerna deltagit via sina representanter. De har haft åtskilligt att anföra emot förhandlingsresultatet, det ber jag att få understryka. Det har inte kommit fram i de tidigare inläggen. Men i ett avseende har de inte protesterat, nämligen mot det önskvärda i att komma fram till det gemensamma stålföretaget. De fackliga organisationerna och de anställda över hela linjen är positivt inställda till SSAB:s tillkomst. Från oppositionens sida ställer vi oss alltså eniga med regeringen om nödvändigheten av att SSAB kom till.

Sammanföringen av de tre stora handelsstålverken i vårt land är, som jag ser det, en praktisk förutsättning för att näringen dels skall kunna arbeta vidare, dels ha goda utsikter att arbeta på ett slagkraftigt och konkurrenskraftigt sätt.

Efter det erkännandet när det gäller SSAB:s tillkomst måste jag dock tillkännage min kritik mot innehållet i den uppgörelse som via konsortialavtal och bolagsbildningsavtal nu serveras oss i propositionen 87. De tre parterna, det statliga NJA och de privatägda Stora Kopparbergs Bergslags AB och Gränges AB, går in i företaget med sina enheter som apportegendom och värderade till samma belopp, 700 milj. kr. var och en. Naturligtvis är denna grova värdering ett enkelt uttryck för ett praktiskt sätt att hantera företagen vid en gemensam bolagsbildning, varför jag inte skall orda mera om detta.

Nu behöver emellertid bolaget en förstärkning av aktiekapitalet från 1 500 miljoner till 2 miljarder. Det blir här staten som via Statsföretag tecknar de nya aktierna, värda 500 miljoner, och tillför reservfonden ytterligare 200 miljoner efter samma modell som vid den ursprungliga insatsen. Aktie- och ägarfördelningen skulle då innebära ett hälftenbruk mellan staten å ena sidan och de privata aktieägarna å andra sidan.

Nu är emellertid situationen den att för de närmaste åren har man realistiskt att se i ögonen stora förluster för det nybildade företaget. Uppgörelsen innebär således att staten går in med rekonstruktionslån på 1 800 miljoner. Detta lån kan under vissa omständigheter avskrivas. Jag är övertygad om att den frågan blir aktuell, varför rekonstruktionslånet i större eller mindre utsträckning kan betraktas som ett rent statsbidrag.

För att möjliggöra för bolaget nödvändiga investeringsprogram lämnar staten vidare ett strukturlån på 1,3 miljarder på generösa villkor. Slutresultatet är således att av de båda parterna, staten å ena sidan och de privata företagen å den andra, gör staten ensidiga åtaganden på en kapitalinsats värderad till 3,1 miljarder som är nödvändig för verksamhetens fortsättning.

Till detta kommer, som det har sagts tidigare i debatten, inlösen med 400 miljoner för järnvägsföretaget TGOJ, i dagsläget ett klart förlustföretag som man befriar Gränges ifrån.

Som förhandlingsprodukt är denna uppgörelse otillfredsställande. Sveriges skattebetalare skall ensamma ta bördan av den finansiella rekonstruktionen,

medan de privata aktieägarna här inte drabbas av några ekonomiska pålagor. Man kan visserligen från de privata aktieägarnas sida hänvisa till att man överlämnat företagen med det substansvärde det innebär. Om emellertid – vilket i själva verket är fallet – dessa företag vid samordningen är klara förlustföretag i avseende på sin järn- och stålhantering, och det för de båda privata företagens övriga verksamhet således kan betraktas såsom en lättnad, en befrielse, att bli av med järn- och stålhanteringen, då blir det ju mer eller mindre en teoretisk diskussion om detta substansvärde egentligen är ett värde, om de privata anläggningarna, som situationen ser ut nu, skall ges ett egentligt reellt innehåll värdemässigt. Anläggningarna har naturligtvis kostat mer än 700 miljoner – det är jag beredd att erkänna. Men i affärsvärlden och i det ekonomiska livet är det ju inte detta som är avgörande, när man köper och säljer företag, utan det är avkastningsvärdet, bedömningen av hurdant det är i dag, hurdant det kan tänkas bli, vilka resurser som kommer att krävas. Detta är hela tiden det primära och dominanta.

En rimlig lösning, som jag vill betrakta som en minimilösning, borde ha inneburit att förslagsvis 1 miljard av rekonstruktionslånet hade fått formen av ett ägartillskott med motsvarande ökning av aktiekapitalet. Därmed skulle ägarfördelningen mellan de båda parterna ha givit ett riktigare uttryck för resp. ekonomiska insatser. Var man än ser sig om i affärlivet finner man att ägarinnehavet är ett uttryck för resp. ekonomiska insatser, men i det här fallet är det definitivt inte så.

Nu har det här också sin finansiella betydelse när det i en framtid, som vi räknar med, gäller utdelningar och vinstfördelning. Att dela vinsterna lika när den ena parten tagit på sig en så dominerande del av de ekonomiska insatserna och påfrestningarna kan svårigen betecknas som ett rättvisande utslag av de förda förhandlingarna.

Det här har ju varit föremål för en ganska ingående diskussion tidigare i dag. Jag skulle avslutningsvis på denna punkt vilja säga att staten hade egentligen den goda förhandlingsstisen vid denna förhandling. Från den utgångspunkten är förhandlingsresultatet dåligt. Ensamt hade i varje fall ett av de här företagen knappast kunnat överleva med sin handels- och stålsida så särdeles många månader till. För båda företagen var de här avsnitten av verksamheten någonting av en ekonomisk blödersjuka. Staten satt under dessa förhållanden med de goda förhandlingskorterna, och regeringen har enligt min mening varit för tillmötesgående, någonting som jag inte skall spekulera över. Möjligen kan man säga att blodet är tjockare än vattnet – vad vet jag. Men jag kan för min del inte se det här resultatet som ett riktigt uttryck för en reguljär förhandling i en viktig ekonomisk fråga.

I den socialdemokratiska reservationen har frågan uppmärksamrats, och vi har betecknat den som en uppgörelse som strider mot sunda affärsprinciper.

När nu SSAB efter dagens beslut i riksdagen kan tillsätta sin styrelse och ta itu med sin verksamhet, så vilar på bolaget en stor och ansvarsfull uppgift att föra verket i hamn. Jag är medveten om alla de svårigheter som uppstår när tre företag, vart och ett präglade av sin ort och präglade av sin speciella

produktionsuppläggning, skall förenas till ett enda företag med gemensam ledning och gemensam produktionsuppläggning. Här involveras ortsintressen, kommunala intressen och naturligtvis lokala fackliga intressen, och vid första påseende kan det synas som om dessa intressen i vissa fall skulle vara rätt svårförenliga. Den enda möjligheten att lösa problemet är, som jag ser det, att det sker i samförstånd med de anställda och de kommunalt ansvariga. För att detta skall lyckas tarvas det framför allt en nära kontakt mellan det nya bolagets ledning, ortsintressena och de kommunala intressena samt en direkt representation för de anställda på de olika platserna. Nu har de anställda sin representation i styrelsen, och i den mån jag har haft möjlighet att träffa dem personligen har jag väl fått intrycket att det är folk som kan tala och svara för sina intressen. Jag tror inte man skall utgå från att de anställdas intressen här säljs för en grynvälling i de fortgående diskussionerna inom styrelsen i SSAB.

Nu går företaget ut med ett antal anställda på totalt 17 000–18 000 personer. Indirekt är det ytterligare ett par tusen, om jag, och det är ju riktigt, till de mellansvenska stålverken lägger de mellansvenska gruvorna.

Redan nu talar man om önskvärdheten av att vid en kommande enhetlig strukturering av verksamheten minska arbetsstyrkan med i runt tal 4 000 personer. Enligt min oförgräpliga mening är det för tidigt att fixera sig vid denna siffra. Frågan hänger samman med vad det finns för möjligheter till en allmän expansion av verksamheten i dess nya och mera funktionella form. Vidare hänger det ihop med i vilken takt man kan bygga ut förädlingsprocessen. Det nya företaget är självfallet inte bundet vid att köra i de gamla hjulspåren, utan har att pröva nya uppslag och idéer i fråga om produktions-sortiment och dess ytterligare förädling. Att det finns sådana uppslag torde redan nu vara ett faktum, om erforderlig utbyggnad enligt planerna – och gärna enligt nya planer – kommer till stånd.

Jag menar att vi har rätt att ställa anspråk på det här företaget, om vi tror på det. Och det gör vi, för annars skulle inte denna kammare vara beredd att satsa 3,1 miljarder kronor plus själva apportegendomen. Vi har anledning att tro på företaget, och därför har vi också anledning att ha anspråk på en expansion i fortsättningen.

Representanter för branschen, i den mån jag har haft tillfälle att personligen tala med sådana under det senaste halvåret, har, som jag nyss sade, varit ganska välgörande optimistiska beträffande näringens förutsättningar i framtiden, om man får den rätta strukturen och anpassningen.

Skulle det emellertid trots alla energiska ansträngningar när det gäller vidareförädling och expansion bli folk över, tar jag för givet att omställningsprocessen hanteras med erforderlig aktsamhet och erforderligt hänsynstagande till de anställda. Det nya SSAB får inte starta sin verksamhet med ett dåligt rykte visavi sina anställda. Även om det kostar pengar att leva upp till en godtagbar anpassningspolitik, får bolaget ta dessa kostnader. Med de starka samhällsinslag som verksamheten har fått de gamla, traditionella vinstmaximeringsprinciperna finna sig i en kompromiss med de principer som ansvaret för de anställda, sett från samhällsynpunkt, kan innebära. Vi

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

satsar dessa stora belopp, därför att vi tror på SSAB. Vi har råd att anständigt hantera de människor som är involverade i denna fråga.

Vid sidan av det stora företaget SSAB ligger sedan en rad smärre handelsstålverk, enligt propositionen 8 stycken med närmare 4 000 anställda. Företrädare för de ifrågavarande orterna kommer, om jag har förstått talarlistan rätt, att längre fram i debatten närmare beröra de speciella frågorna för de specifika orterna. Jag är medveten om den oro som redan har tagit sig uttryck i dessa smärre handelsstålverk och inom ortsbefolkningen inför känslan av att ha kommit på den överblivna kartan, där staten nu går in för att rädda handelsstålsproduktionen i vårt land. Naturligtvis får så inte bli fallet. Vi har ju med tillfredsställelse konstaterat att f. d. riksdagsmannen, LO-ordföranden och Metall-ordföranden Arne Geijer har regeringens uppdrag att inventera problemen och komma med förslag om hur de smärre handelsstålsföretagen eventuellt skall inordnas eller beträffande produktionen eventuellt samordnas med den allmänna planering och framtidsinriktning som vi har anledning att begära när det gäller handelsstålets utveckling i vårt land. Här förväntar vi oss så småningom ett resultat och naturligtvis ett förslag från regeringens sida. I de enskilda fallen är problemen speciellt ömtåliga, då det ofta gäller företag som är så dominanta på sin ort att det därest verksamheten icke fortsätter enkelt uttryckt kan betyda bruksortens undergång och ödeläggelse. När det gäller de smärre handelsstålverken kommer de samhälleliga bedömningarna in i exklusiv grad, och jag föreställer mig att regeringen är helt medveten härom och är beredd att hantera frågorna med hänsyn härtill. Vi ser gruvindustrins problem som ett integrerande problem med handelsstålsindustrins sanering och upprustning.

Vi har en handelsstålsproduktion här i landet som motsvarar ungefär 50 % av vad nationen konsumerar i form av handelsstål. Så var det åtminstone 1976. Vår egen andel av vår konsumtion av handelsstål har sedan sjunkit ytterligare. För dagen har vi en import av denna vara som stannar vid 61,5 %.

Här upplever vi nu hur den industrialiserade västvärlden och också vi möter en import från tredje världens nationer och därmed också ställs inför allvarliga problem i avseende på järn- och ståltillverkningens framtid. Då dessa basindustrier har en så strategisk betydelse vid alla tillfällen – jag har sagt det tidigare – i fred och i ofred för nationerna, har detta på sista tiden föranlett vissa försvarsattityder från de utanförstående industriländerna. Såväl Amerika som de nio EG-staterna försvarar sig mot denna dumping-import med hänsyn till intresset av att bibehålla en egen industri. Jag har tidigare sagt, och jag tillåter mig att upprepa det: Vi kan inte stå med öppna armar och ta emot den lågprisimport utifrån som ökar i takt med att övriga industrinationer i Europa och Amerika försvarar sin egen tillverkning. Det är angeläget att vi hela tiden upphåller den kontroll vi behöver över importens utveckling.

Jag har, herr talman, med detta relativt begränsade inlägg velat framföra några av de mera allmänna och grundläggande funderingarna kring problemet. Jag skall sluta med ett enda inlägg, som kan ha karaktären av en

replik.

Jag lyssnade med en viss förvåning på diskussionen om vem som kom först med Stålverk 80 och vem som i dag vidhåller att man skall arbeta med detta. Frågan gäller alltså, säger de borgerliga representanterna, vem som i dag vågar hävda att det finns en vettig tanke i en utbyggnad av metallurgin uppe i Luleå.

Jag har i min hand en intressant promemoria – eller låt mig för att vara artig kalla den ett dokument – nämligen regeringsförklaringen, avlämnad en av de första dagarna i oktober månad 1976 av den nu sittande regeringen. Där framhålls det längst ned på en sida:

”Norrbottens Järnverk i Luleå skall byggas ut till ett metallurgiskt centrum.”

Skulle vi inte med den deklARATIONEN kunna avstå från att ifrågasätta varandras tidigare uttalanden eller goda vilja när det gäller utbyggnaden av Stålverk 80 eller – om man vill kalla det så – ett metallurgiskt centrum? I det långa loppet och i framtidsperspektivet är vi på denna punkt glädjande nog eniga mellan regeringen och oppositionen.

Industriministern NILS ÅSLING, som meddelat att han i samband med behandlingen av detta ärende ämnade besvara *Lars-Ove Hagbergs* (vpk) den 5 oktober 1977 anmälda interpellation, 1977/78:21, om stålpolitiken, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Med förslaget om bildandet av SSAB, Svenskt Stål AB, har regeringen genomfört en genomgripande strukturförändring i vårt lands stålindustri. Det är ett ofrånkomligt steg med hänsyn till branschens utveckling också internationellt. Det har omvittnats av flera talare här i dag. Förslaget är en nödvändighet finansiellt, kommersiellt och på sikt även tekniskt. Det är en genomgripande rekonstruktion av de tre dominerande handelsstålsföretagen.

Jag noterar med tillfredsställelse att ett enigt näringsutskott stöder regeringens förslag till bildande av detta bolag och även vår hemställan om medel för att genomföra denna väsentliga strukturrationalisering. Jag noterar också att Gunnar Sträng nyss har betonat enigheten i den stora centrala frågan. Jag har också noterat att han säger sig tro på företaget och dess framtid. Även i det avseendet är alltså oppositionen enig med regeringen i sin bedömning.

I motioner har såväl socialdemokraterna som vpk framfört kritik mot den förhandlingsuppställning som ligger till grund för den här bolagsbildningen. Den kritiken har tidigare i debatten utvecklats härifrån talarstolen. Man har också framfört viss kritik mot den av regeringen förda stålpolitiken i allmänhet. Jag vill beröra något av den kritik som har framförts och redogöra för de överväganden som har legat till grund för regeringens förslag i frågan.

Världens stålindustri har under de senaste tre åren drabbats av en vikande efterfrågan och därmed stora och växande avsättningssvårigheter.

Den svenska och västeuropeiska stålindustrin, dvs. industrin i de traditio-

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindus-  
trin, m. m.*

nella stålnationerna, har fått möta en hård konkurrens från nya stålproducerande länder. De nya stålproducerande länderna har fördelar gentemot de äldre industriländerna, både genom modernare produktionsutrustning och genom lägre produktionskostnader.

Den svenska handelsstålsindustrin måste i denna situation anpassas efter de rådande liksom de förväntade framtida förutsättningarna. Det är den reella bakgrunden till de åtgärder vi här diskuterar.

Våren 1977 presenterade handelsstålsutredningen sitt betänkande. Utredningen bedömde att handelsstålsbranschen i Sverige för framtiden måste inrikta sin avsättning på hemmamarknaden. Utredningen fann dessutom att det krävdes en betydande strukturomvandling i branschen för att den skulle kunna bibehålla och stärka konkurrenskraften även på denna marknad. Jag delar naturligtvis utredningens slutsats i fråga om behovet av en strukturomvandling i den svenska handelsstålsindustrin. Med detta vill jag emellertid inte ta ställning till de konkreta förslag om produktionsuppdelning mellan olika enheter som utredningen har framfört. Jag finner att bedömningen om produktionsinriktningen och investeringarna måste göras av branschen själv, dvs. av företag och anställda i samverkan. Att samhällsorganen måste medverka i denna process är emellertid nödvändigt för att säkerställa att omvandlingen sker i för samhället acceptabla former. På olika sätt har regeringen skapat instrument för att tillgodose dessa krav.

Bildandet av detta nya handelsstålsföretag får betraktas som ett första steg i denna strukturomvandlingsprocess.

Det har framförts krav på att bolaget skulle vara helstatligt eller att staten skulle ha större ägarandel än halva aktiekapitalet. Gunnar Sträng har nyss varit inne på den tanken, även om jag kunde notera att det inte var några speciellt övertygande argument han kunde anföra. Han var uppenbart inte beredd att här binda sig för några mer långtgående slutsatser beträffande ägarfördelningen. Jag anser att det finns ett stort värde i att de privata intressenterna, dvs. Gränges och Stora Kopparberg, kvarstår i företaget på det sätt som har föreslagits. Härigenom delas ansvaret lika mellan staten och det privata näringslivet för det dominerande företaget i branschen, som dessutom har tillskapats som en grundläggande industripolitisk åtgärd och därför får bedömas utifrån de alldeles speciella utgångspunkter som detta medför.

Man har också kritiserat regeringen för en alltför pessimistisk syn på den svenska handelsstålsindustrins framtid. Det är en kritik som vi kan ta med viss ro. Regeringens förslag till statligt engagemang i branschen är i stället ett uttryck för betydande tilltro till branschens utvecklingsmöjligheter på sikt. Förslaget innebär att bolaget tillförsäkras mycket betydande resurser. Därmed kan bolaget genomföra behövliga investeringar i syfte att utveckla konkurrenskraftiga produkter. Bolaget ges finansiell styrka även under de svåra rekonstruktionsåren, och det bör kunna hålla en hög nivå på för hela branschens utveckling nödvändig forskning och utveckling, där företaget självfallet har ett dominerande ansvar i svensk industri. På det sättet skapas möjligheter för en konkurrenskraftig stålindustri och därmed trygghet för de anställda.

I jämförelse med de planer som under tidigare år har funnits inom branschen kan de nu angivna investeringsramarna förefalla blygsamma. Jag finner emellertid att de skisserade utvecklingsplanerna inom SSAB befinner sig på en realistisk nivå. Branschen, dess anställda och samhället har inget att vinna på att genomföra en expansion utan att det finns nödvändiga marknadsförutsättningar. Det är bara på det sättet som realistiska investeringar kan komma till stånd. Jag vill också understryka att regeringens förslag ingalunda har begränsat SSAB:s investeringsprogram till en bestämd nivå, i vilken föreställning några av debattörerna tycks leva. De beräknade investeringsramarna baseras på vissa preliminära antaganden om produktionsriktning och resultatutveckling. Inom bolaget skall en definitiv strukturplan utarbetas, som visar det totala investeringsbehovet. Om bolaget uppnår bättre resultat än vad som preliminärt antagits, genereras resurser som kan användas för ytterligare investeringar i verksamheten.

Jag skulle också i all korthet vilja kommentera den kritik som framförts mot förhandlingsresultatet sett från affärsmässig synpunkt. Jag kanske inte behöver uppehålla mig vid detaljerna; det har många tidigare talare gjort i dag, och dessutom är det kanske inte angeläget att diskutera enskildheter i förhandlingsuppgörelsen. Jag vill betona att målet i förhandlingen har varit först och främst att lösa en rad mycket besvärliga problem för svensk stålindustri och att samtidigt skapa ett för framtiden livsdugligt stålföretag, som skulle kunna vara en stomme i den svenska stålindustrin för framtiden.

I det aktuella fallet hade de tre förhandlande företagen inte likvärdig finansiell styrka. Detta bör man kanske notera.

En affärsmässig uppgörelse mellan på detta sätt omaka parter brukar medföra att det svagaste företaget får göra de största eftergifterna. Företaget i fråga tvingas då vanligen till genomgripande förändringar av sin verksamhet, vilket ofta medför stora sysselsättningskonsekvenser. Det är ju detta som har avspeglats i hela det omfattande förhandlingsarbetet – något som nu tyvärr tycks vara glömt. Det är på grund av omsorgen om de anställda på de olika driftsplatserna som förhandlingsresultatet har blivit vad det är. Det ligger i både statens och de anställdas intresse att undvika så drastiska förändringar som hade blivit följderna om man hade gått till verket med ett annat mål för ögonen, med, som Gunnar Sträng sade, målet att skapa en ur alla synpunkter affärsmässigt hållbar och önskvärd uppgörelse. Att regeringen nu har accepterat en förhandlingskompromiss som tryggar fortlevnaden för företaget som haft en utsatt position tycker jag inte borde förefalla så utmanande för oppositionen, eftersom jag hittills har levt i den föreställningen att också oppositionen, liksom regeringen, känner ett ansvar för sysselsättningen på de här stålorterna. Men självfallet anser jag, liksom motionärerna och Gunnar Sträng, att staten måste eftersträva affärsmässighet i sina förhandlingar. I det här sammanhanget har det emellertid inte varit möjligt att bilda ett nytt stålföretag med för samhället acceptabla konsekvenser i övrigt, om vi inte hade haft möjligheter att väga in de här omständigheterna i uppgörelsen och låta förhandlingarna ha den gång de har haft.

I sin reservation till näringsutskottets betänkande säger socialdemokraterna att man har för avsikt att uppta avtalen om Svenskt Stål till nya förhandlingar om partiet kommer i regeringsställning. Det är ett mycket märkligt konstaterande. Jag vill först bara erinra om att regeringspartierna och socialdemokraterna ju är överens om att bolaget skall bildas med det av regeringen föreslagna statliga engagemanget. Detta står inte i samklang med att man nu säger att man ämnar återkomma med en omförhandling. Jag beklagar uppriktigt uttalandet i reservationen, främst därför att det kan komma att verka störande på parterna och de anställda i Svenskt Stål, under en tid då företaget befinner sig i ett känsligt och komplicerat omvandlings-skede.

Jag vill än en gång erinra Gunnar Sträng om att förhandlingsresultatet inte är en affärsmässig uppgörelse i vanlig bemärkelse. Det är en industripolitisk åtgärd som det inte är möjligt att värdera som en annan affär. Om man skulle värdera alla industripolitiska insatser vi har varit tvungna att göra i detta land under det senaste året efter strikta affärsmässiga principer, skulle vi ha varit handlingsförslamade, och då skulle arbetslöshetssiffrorna varit mycket större. Är det det Gunnar Sträng ser som något ideal? I så fall är jag mycket förvånad.

I realiteten försöker reservanterna sitta på två stolar. Men man kan inte både acceptera ett avtal, som man gör nu de facto, och samtidigt säga att om det var en annan situation här i kammaren skulle man bryta upp avtalet, omförhandla avtalet. Ni måste bestämma er om ni vill bli trodda på era ord. Annars är detta en demonstrationspolitik av ganska enkelt märke.

Jag vill nu ta upp de frågor som rör kraven på struktur- och investeringsplaner för handelsstålsindustrin och regional- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder för orter som kan väntas bli drabbade av inskränkningar inom stål- och gruvindustrin.

Jag nämnde tidigare att bildandet av ett nytt handelsstålsbolag först och främst måste betraktas som ett första steg till en strukturomvandling, dvs. en anpassning av produktion och marknadsorganisation till de förändrade marknadsförhållandena. SSAB skall, under medverkan av de anställda, utreda och genomföra en ny inriktning av sin verksamhet. Arbetet pågår f. n. mycket intensivt och med en berömvärd målmedvetenhet från företagets ledning och de anställdas organisationer.

Inom handelsstålsindustrin finns emellertid ett antal företag – Gunnar Sträng erinrade om dem i sitt inlägg – som inte ingår i SSAB. Dessa företags – de mindre handelsstålsföretagens – intressen får naturligtvis inte åsidosättas genom detta nya företags bildande. Det är därför regeringen har föreslagit att statliga lån till SSAB skall beviljas endast under förutsättning att bolaget genomför strukturförändringar i samråd med de utanför stående handelsstålverken. SSAB skall årligen redovisa sin planering och utveckling för industridepartementet. På det sättet kan en uppföljning göras av hur villkoren för lånet uppfylls. Med andra ord: Tillkomsten av SSAB får inte innebära att situationen därigenom försämras för de mindre handelsstålverken och deras möjlighet till överlevnad.

De utanför SSAB stående företagen, berörda kommuner och representer för de anställda har i skilda sammanhang haft överläggningar med mig angående situationen inom denna del av stålindustrin. Man har påvisat behoven av åtgärder för sysselsättningen. Statliga medel till dessa företag har aktualiserats. Vissa företag har också begärt att staten i samband med att medel till SSAB beviljas föreskriver detta företags produktionsinriktning.

Jag vill därför precisera vår ståndpunkt i den här frågan. Som jag tidigare påpekat är det branschens skilda företag som har den bästa kompetensen för beslut när det gäller marknads- och produktionstekniska frågor. Det är inte rimligt att staten genom sina beslut skall föreskriva företagens produktionsinriktning. Jag har, för att underlätta samråd mellan SSAB och de utanförstående företagen, utsett en särskild opartisk ordförande, Arne Geijer, att leda diskussionerna mellan företagen i branschen. Jag väntar att resultatet av dessa diskussioner blir förslag om strukturförändringar, som totalt sett skall stärka branschens konkurrenskraft och alltså inte gå ut över något enstaka företag utan garantera också de mindre företagen överlevnadsmöjligheter.

Jag har noterat att näringsutskottet i likhet med regeringen anser att de utanför SSAB stående handelsstälverkens intressen måste bevakas. Utskottet har också föreslagit att statliga medel ställs till dessa företags förfogande, om behov uppkommer. Min mening är att frågan om statliga medel till dessa företag bör prövas i samband med förslag till bestående förbättring av branschens konkurrenskraft. Denna princip har hittills gällt för de åtgärder för stålindustrin som regeringen föreslagit. Under hand har jag erfarit att det finns goda förutsättningar för att förslag om bättre samordning av produktions- och marknadsorganisation kan komma att presenteras från branschens sida.

En förbättring av konkurrensförmågan inom stålbranschen kommer sannolikt att innebära personalinskränkningar i de berörda företagen, vilket är beklagligt men tyvärr, som det nu ser ut, ofrånkomligt. Avsevärda produktivitetsförbättringar är nämligen angelägna för att stärka branschens överlevnadsmöjligheter. Samtidigt begränsar marknadsförutsättningarna branschens expansionsmöjligheter. En minskning av sysselsättningen inom branschen framstår därför som oundviklig. Både samhället och företagen har att medverka till att dessa sysselsättningsförändringar inte medför oacceptabla konsekvenser för de anställda och att de berörda orternas överlevnad inte äventyras.

Även här har regeringen skapat förutsättningar för en smidig omvandling. Jag tänker här närmast på det arbetsmarknadspolitiska stöd som företagen kan erhålla i samband med att de uppskjuter uppsägningar för att ge arbetsmarknadsmyndigheterna ökat rådrum för angelägna insatser. Regeringen har vidare uppdragit åt länsstyrelserna att bilda särskilda samverkansgrupper i län med stål- och gruvindustri. Gruppernas arbete består i att samordna de arbetsmarknadspolitiska insatserna och medverka till att nya sysselsättningsstillfällen skapas på de orter som drabbas av inskränkningar i stålindustrin. Jag räknar med att de berörda företagen med all kraft medverkar till att sysselsättningsfrågorna finner en tillfredsställande lösning

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

*Om stålpolitiken*

mot bakgrund av det goda samarbete som alltid funnits mellan företag, anställda och samhälle på våra bruksorter. Jag kommer också att aktivt verka för att företagen tar sitt ansvar i detta hänseende.

Slutligen vill jag också ta upp frågan om de anställdas medverkan i samband med strukturomvandlingen i stålindustrin.

I förhandlingarna om Svenskt Stål hade de anställda full insyn. Förhandlingsarbetet underlättades i hög grad genom de anställdas aktiva och konstruktiva medverkan. Jag har erfarit att de anställda i hög grad engagerats i det nu pågående arbetet med SSAB:s framtida produktionsinriktning och organisation. Insatserna från de fackliga organisationerna måste bedömas vara av största värde för företaget när det gäller att lösa de svåra problem som en strukturomvandling medför. Jag tror att de erfarenheter som vunnits inom SSAB kommer att vara av betydande intresse för den framtida tillämpningen av lagen om medbestämmande i arbetslivet. Jag finner det glädjande att företaget funnit en ordning för samverkan mellan företagsledning och anställda som ökar tilltron också till företagets utvecklingsmöjligheter långsiktigt. Därmed har lagts en god grund för att vidmakthålla en konkurrenskraftig svensk stålindustri.

Jag ber därmed, herr talman, att få övergå till att besvara den interpellation om stålpolitiken (1977/78:21) som Lars-Ove Hagberg framställt angående regeringens stålpolitik. Jag har kommit överens med interpellanten att jag skulle besvara frågorna vid detta tillfälle.

Följande frågor har ställts i interpellationen:

1. Vilka garantier är regeringen beredd att ge berörda stålorter och järnbruksarbetare för att inte sysselsättningen skall minska när ett nytt stålbolag bildas?

2. Varför omfattas inte handelsstålsförhandlingarna av alla handelsstålverken?

3. Tänker regeringen tillse att berörda gruvor och berörd kraftförsörjning ingår i ett nytt stålbolag?

4. Är regeringen beredd att satsa det kapital som är erforderligt för att i en snar framtid genom ny teknik och ökad förädling öka sysselsättningen inom stålindustrin?

5. Har regeringen för avsikt att ålägga de nuvarande ägarna till stålindustrin att bidra med investeringsmedel för att gottgöra tidigare investeringsförsummelser?

6. Avser regeringen att verka för att de fackliga organisationerna skall ges vetorätt i det nya bolaget när det gäller investeringar, personalpolitik och löneformer?

7. Kommer regeringen att ompröva sina tidigare ställningstaganden om storfinansens som delägare i ett nytt stålbolag och i stället helt förstatliga handelsstålverken?

Genom propositionen och vad jag tidigare i dag sagt här har Lars-Ove Hagberg fått svar på sina frågor när det gäller de överväganden regeringen gjort i samband med förhandlingarna om bildandet av ett nytt stålföretag. Detsamma gäller frågorna om sysselsättningen och de handelsstålverk som

inte föreläs ingå i SSAB. Vad gäller frågan om vetorätt för de anställda vill jag hänvisa till det goda samarbete som etablerats mellan SSAB och de fackliga organisationerna. Jag finner därför ingen anledning att verka för några ytterligare åtgärder i detta avseende inom SSAB.

**Nr 111**

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindus-  
trin, m. m.*

*Om stålpolitiken*

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Omständigheterna i handelsstålsbranschen har gjort att en interpellation från den 5 oktober 1977 besvaras i det här sammanhanget, vilket kanske kan ses mot bakgrund av att frågeställningarna framstälts i ett läge när avtalsuppgörelse inte hade träffats.

Men i svaret på frågorna i interpellationen utgår industriministern från att den svenska handelsstålsindustrin skall följa den internationella stålindustrins utveckling. Då vill jag kort erinra om att den internationella stålindustrin – den europeiska, japanska, amerikanska osv. – mer och mer förlägger sin verksamhet till länder av typ militärdiktatur. Och om några år kommer det kapitalet att vara i Sydkorea och i ännu större utsträckning i Brasilien. Med den inriktning som industriministern talar om och med den internationella situationen kommer svenskt handelsstål att pressas ännu längre tillbaka. Om man med ännu lägre produktionskostnader i dessa länder pressar priserna på marknaden, menar då industriministern att frihandeln skall gälla för handelsstålet i sådan omfattning att vi också följer med i nästa steg? Vad skall det i så fall bli av svenskt handelsstål? Här måste man ställa frågan: Hur länge kan vi vara med i frihandelssystemet på dessa villkor? Det är ju inte kapital i Sydkorea eller Brasilien som används utan det är redan etablerat stålkapital som etablerar sig i de här länderna, framför allt på handelsstålssidan. Det är grunden för om vi skall ha sysselsättningen kvar.

Detta är också intimt förknippat med expansionen av branschen. Industriministern sade i sitt anförande att det inte blir någon expansion av branschen. Men var kommer då expansionen att ske, var kommer jobben att skapas? Den frågan måste också vara intimt förknippad med frihandeln. Var kommer den vidareförädling som det ibland talas om att ske, var skall produkterna säljas och på vilka villkor skall den komma till stånd? Skall vi då återigen av de internationella kapitalintressena pressas till att strukturrationalisera? Faktum är att varje strukturomvandling har lett till högre kapitalinsatser och färre arbetstillfällen. Fortsätter varje strukturomvandling på detta sätt anmäler sig frågan: I vilket led kan handelsstålet vara med i den svenska industriedjan? Då gäller det jobben.

I svaret och i propositionen säger industriministern att inflytandet för de anställda är mycket bra. Företag och anställda har samverkat. Facket är med i strukturomvandlingen, och allting är frid och fröjd. Jag undrar det, jag. Har de fackliga representanter som kommer senare på talarlistan samma uppfattning om de fackliga representanternas förnöjsamhet med den utveckling som varit i SSAB?

Det pågår nu en dragkamp när det gäller ramarna. Jag vet att de fackliga representanterna i strukturutredningarna, framför allt från Domnarvet, inte

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

*Om stålpolitiken*

alls känner sig tillfreds med den här situationen.

Eftersom jag är anställd i SSAB och tillhör Metalls fackförening i Borlänge är jag en av dem som får rapporter från strukturgruppernas arbete. Jag kan inte alls hålla med industriministern om att detta samarbete mellan fackförening och företagsledning är positivt för utvecklingen i dag. Det är snarare tvärtom.

Huvudfrågan i min interpellation gäller garantin för sysselsättningen och jag har redan berört den. Var kommer de nya jobben att skapas? Ingen i den borgerliga majoriteten i näringsutskottet kunde säga var de nya jobben nu skulle komma, trots att industriministern säger att det var av omsorg om de anställda som man skapade SSAB. Det kan man säga under *en* förutsättning: Om man tillåter en industri att under så lång tid gå så långt ned i botten att den behöver snabb hjälp, då kan detta rädda några sysselsättningstillfällen. Men frågan kvarstår: Var skall de nya jobben skapas? Var finns garantin för dem? Är det AMS-insatserna som är regeringens garanti för sysselsättningen, eller vad är det? Vilken industripolitik och vilken näringspolitik är det som industriministern har som svar till de arbetare som direkt hotas att förlora sina jobb?

GUNNAR STRÄNG (s) kort genmäle:

Herr talman! Industriministern har en benägenhet att tala om för kammarerna vad hans debattmotståndare egentligen tänker och tycker men inte säger. Jag tror att debatten vinner på om var och en talar för sig – då slipper vi en diskussion på litet för subtila och osäkra grunder.

När industriministern motiverar den här rent affärsmässigt skraka och sneda uppgörelsen, gör han det med att man därmed har räddat sysselsättningen och då har man absolution för uppgörelsens innehåll.

Nu tror jag personligen att sysselsättningen inte gärna hade äventyrats om staten hade svarat för två tredjedelar och de privata företagen för en tredjedel av aktiestocken i SSAB. Jag går t. o. m. så långt att jag säger att de anställda inte hade känt sig mer otrygga om staten hade svarat för 100 % av aktiestocken i SSAB. Så det kan inte gärna vara ett hållbart motiv för att man har träffat en uppgörelse där staten och skattebetalarna svarar för de helt dominerande insatserna men där aktieägarna i Bergslagen och i Gränges delar lika med den stat som betalar.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg påminde om att interpellationen ställdes för rätt länge sedan. Det är en korrekt information. Dess värre ställdes den mitt i ett förhandlingsläge där det inte var meningsfullt att ge ett svar. Därav det förfarande som vi här har tillämpat.

Lars-Ove Hagberg refererar till utvecklingstendenserna i den internationella stålindustrin. SSAB bör trots utvecklingstendenserna internationellt ha en hygglig framtid. SSAB har en stor hemmamarknad, man har en industriell tradition att bygga på, man har med den finansiella rekonstruktionen också fått möjligheter att utveckla företaget organisatoriskt, kommersiellt och

tekniskt. Jag tycker därför att Lars-Ove Hagberg är alltför pessimistisk i sin bedömning av SSAB:s framtida utvecklingsmöjligheter.

Sedan ställer Lars-Ove Hagberg den kompletterande frågan: Var kommer då sysselsättningen i framtiden att återfinnas – den sysselsättning som inte kommer att kunna klaras genom en expansion i stålindustrin? Jag ser SSAB som en väsentlig insats för att trygga produktionen av basråvara för svensk verkstadsindustri, som ju ändå även i detta läge i vissa företag är expansiv och som i en mer normal konjunktur bör ha mycket stora möjligheter att expandera och därmed kompensera bortfallet i sysselsättning både i stålindustrin och i andra branscher som nu har bekymmer. Om vi sköter forsknings- och utvecklingsarbetet rätt, om vi ser till att vi har en positiv näringspolitik och en atmosfär som främjar tillkomsten av nya och utveckling av befintliga företag tror jag att vi har att emotse en betydande expansionskraft i svensk verkstadsindustri.

Lars-Ove Hagberg påstår att jag hävdar att de fackliga representanterna har visat förnöjsamhet i detta arbete. Det är en helt felaktig beskrivning. Det har delvis varit mycket hårda tag. De fackliga representanterna har energiskt hävdat sina synpunkter. Men de har ändå besjälats av en vilja att hitta konstruktiva lösningar. Det var den viljan att ändå skapa någonting konstruktivt, något som skulle föra branschens utveckling framåt, som jag tycker är så lovvärd och som har möjliggjort skapandet av detta företag. Jag tror inte att man löser några problem genom att tomta upp svårigheter, genom att eftersträva konfrontation; jag tror att den enda väg på vilken man kan lösa dessa svåra problem är att försöka hitta gemensamma lösningar, konstruktiva lösningar.

Jag är medveten om den regionala dragkamp som finns inom företaget, men jag är också medveten om att de fackliga ledarna samt arbetare och tjänstemän vet att det är problem som så bra som möjligt måste lösas inom företagets ram för att företaget skall få den livskraft som vi eftersträvar. Var inte så pessimistisk, Lars-Ove Hagberg. Jag tror att förnuftet segrar också i den här frågan.

Till Gunnar Sträng vill jag säga att frågan om ägandet är principiell. Har vi här två enskilda intressegrupper och en statlig intressegrupp tror jag fortfarande att det är angeläget att man på ett påtagligt sätt markerar att de enskilda intressenterna har ett ansvar för företagets fortbestånd. Det här företaget får ju en så dominerande roll i svensk stålindustri, att det är angeläget att skilda ägargrupper känner sitt ansvar. Hade man förstatligat detta 100-procentigt, hade man förlorat denna poäng, och eftersom detta i hög grad är en industripolitisk åtgärd som förutsätter en öppen, positiv medverkan också från det enskilda näringslivet, så tror jag att detta är av stort värde.

Gunnar Sträng gör sig sedan möjligen skyldig till en litet förhastad slutsats när han säger att aktieägarna i de enskilda företagen delar lika med staten, även om staten tar på sig svårigheter. Vi skall väl realistiskt bedömt även notera att i varje fall ett av de privata företagen genom den här insatsen räddades från ett öde som vi bara kan gissa graden av men som i varje fall inte

Torsdagen den  
6 april 1978

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

*Om stålpolitiken*

har inneburit att man klarat överlevnad och sysselsättning på de orter där detta företag är verksamt.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord om pessimism och optimism. Herr Åsling är optimist. Han får igenom sin politik. Han tror på den och då är han optimistisk.

Jag tror att detta är en felaktig politik. Därför är jag pessimistisk. Med en annan politik skulle också jag vara optimistisk om svenskt handelsstål. Däri ligger frågan om optimism och pessimism. Det är inte fråga om kunnande och det som finns i svenskt handelsstål.

Industriministern försöker komma undan väl lindrigt när han talar om hur vi skall klara vår framtid i SSAB och med den internationella konkurrens vi har i dag. Hittills har ju varje år nästan 5 % av vår hemmamarknad betats av. Visst skall vi behålla den i den frihandel som omhuldas av den borgerliga regeringen, där svenskt kapital inte kan hävda sig mot det internationella kapitalet som söker sig till de länder, där det kan få den bästa profiten och kan konkurrera bl. a. på vår hemmamarknad. Det är ju ett problem.

Då följer nästa konsekvens. Industriministern sade att vi skulle ha inrättat svenskt handelsstål efter de premisser som vi har i dag. Vad blir då följden i morgon när man har etablerat sig ordentligt i Sydkorea och Brasilien?

Sedan skall vi satsa på vår verkstadsindustri. Det är vår basnäring och basvaran skall vi utveckla. Men jag ställer mig återigen samma fråga som jag ställt till näringsutskottets talsmän: Hur skall denna verkstadsindustri byggas ut i vårt land, när de största verkstadsföretagen i detta land alltmer söker sig utomlands? T. o. m. forskning och utvecklingsarbete söker sig successivt ut ur landet. Hur skall vi då kunna få våra jobb här? Jag tycker att industriministern skall svara också på detta, eftersom det finns ett intimt samband mellan dessa frågor.

Sedan till de anställda och deras möjligheter. Jag har helt klart för mig att de fackliga representanterna har haft en vilja att försöka göra detta så bra som möjligt, framför allt då de representanter som sitter i varje klubb på varje ort och som fått ta huvuddelen av detta ansvar, som fått titta konkret på problemen och kommit in i förhandlingsarbetet på ramar som vi inte har beställt och då försöker försvara det som de har kunnat försvara. Jag tycker att de i flera fall har gjort det mycket bra. Men som det nu ser ut – och det får man också rapporter om – får de inte igenom det de kämpar för. De får ge sig. Då måste man väl ändå bli pessimistisk? Och hur skall det bli om de anställda kommer i direkt konfrontation med den inställning som SSAB nu har i och med att det inte tas hänsyn till de förslag som kommer bl. a. från järnbruksklubben i Domnarvets Jernverk.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Det är riktigt att vi har förlorat marknader hemma när det gäller stålet. Men det är just för att stärka den svenska handelsstålsindustrin också på hemmamarknaden som vi har vidtagit åtgärden att bilda Svenskt

Stål AB, för det kommer naturligtvis att stärka den svenska stålindustrins position också på hemmamarknaden. Dessutom bör Lars-Ove Hagberg notera att vårt konkurrensläge gentemot omvärlden på det här området successivt har förbättrats genom regeringens ekonomiska politik. Det finns alltså anledning till betydande optimism beträffande SSAB:s möjligheter att i framtiden hävda sin hemmamarknad.

När det gäller frågan om verkstadsindustrin är det kanske bara att notera att den industrin här i landet trots allt under senare år successivt har ökat sin andel av exporten. Även om det har skett etableringar utomlands, så har de från den här synpunkten en marginell betydelse.

Jag tycker vidare att Lars-Ove Hagberg skall sluta med att försöka misstänkliggöra de fackliga ledarna. Jag kan vitsorda att de har deltagit i det här förhandlingsarbetet med oegennyttia och med målet för ögonen att stärka företaget och därmed skapa underlag för en trygg sysselsättning för medlemmarna i fackföreningsrörelsen. Det är att gå väl långt att på detta sätt försöka misstänkliggöra det arbete som bedrivits av de fackliga ledarna i de här mycket besvärliga och komplicerade förhandlingarna.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det är viktigt att än en gång slå fast att vi i dag inte fattar några beslut om hur SSAB skall besluta om sin framtida struktur. När man läser tidningarna kan man nämligen få intrycket att det nu skulle beslutas om nedläggningar, men det är alltså inte fallet. Den s. k. strukturgruppen, SSAB 82, arbetar och förhandlar om den lösning som är bäst för alla tre företagen och kommer att presentera den för regeringen. Samverkansgrupperna inom resp. länsstyrelse har också en viktig uppgift att föra in hela regionens intressen i bedömningarna. Några beslut om metallurgins framtid vid Domnarvet i Borlänge har således ännu inte fattats.

Metallurgin har betydelse för många fler än dem som arbetar med den i Domnarvet. Industriministern räknar med att man också i framtiden skall komma att använda malm från de mellansvenska gruvorna. Såvitt jag förstår innebär det att metallurgin måste behållas i Domnarvet. Att ett stålverk är integrerat, dvs. har alla steg från metallurgi till färdig produkt, är betydelsefullt också för att få den goda kvalitet som vi måste ha på vårt stål för att kunna konkurrera. Metallurgin ger också stora mängder överskottsenergi som skulle kunna få god användning just i Borlänge. Genom en ångledning från Domnarvet till Kvarnsvedens pappersbruk för, som det har sagts mig, 40 milj. kr. har det uppskattats att man skulle kunna göra en oljebesparing på 20 milj. kr. per år.

Strukturgruppen håller på med en samhällsekonomisk utvärdering, och mycket talar för att denna kommer att visa att det är helt nödvändigt att behålla metallurgin i Domnarvet. Stålbranschen har hittills varit alltför snävt inriktad på forskning för den stora skalan när det gäller metallurgiska processer. Detta är, kan man tycka, föga framsynt, eftersom Sverige ju aldrig kan tävla med de stora järnproducerande länderna när det gäller skala. Däremot kunde vi förfina metoderna att i mindre skala framställa stål och på

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindus-*  
*trin, m. m.*

*Om stålpolitiken*

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Handelsstålsindu-  
strin, m. m.*

så sätt finna en framtid också för de många mindre orterna. Kunde man dessutom kombinera stålproduktion och t. ex. metanolproduktion, hade man funnit en framtidsmetod.

Utskottet understryker vikten av att sådana nya metoder utvecklas. De forskningsprojekt som pågår bl. a. genom STU och KTH för småskaliga metoder bör kunna få stor betydelse för den framtida järnhanteringen i vårt land. Det är därför mycket viktigt att man ser långt framåt, när man beslutar om strukturförändringarna.

Det är viktigt att människorna i berörda bygder och företag engagerar sig och konstruktivt börjar arbeta för att finna en framtid för sin bygd. Uppvaktningen i går från Domnarvet är ett exempel på att så börjar ske. Studiecirkelverksamheten i Vikmanshyttan och Horndal har inneburit att människor samarbetar tvärs över alla vanliga gränser för att lösa sina problem.

När det finns en stark vilja och en tro på en bygds framtid, då finner man också vägarna. Genom att bygga vidare på de resurser man har kommer det att gå att skapa meningsfulla arbeten. Det gäller också att finna nya produkter att tillverka. Inom energiområdet t. ex. finns många uppgifter. För ett energisystem, som huvudsakligen bygger på inhemska förnyelsebara energikällor, på sol, vind och växter, kommer många nya produkter att behövas, vilka kan tillverkas av stål. En del av detta kan börja projekteras redan nu.

Det går inte att ta fel på regeringens vilja att underlätta nödvändiga omställningar, men arbetet måste utföras av dem som berörs. Det kan inte vara en fördel att centraldirigera besluten från kanslihuset.

Olika organ finns som man kan vända sig till. Universiteten och högskolorna ställer gärna upp för att hjälpa till att strukturera problemställningarna och ge idéer, så att man får bättre grepp om situationen. Inom länen arbetar samverkansgrupper. Den regionala utvecklingsfonden kan finansiera investeringar och ge konkreta råd. Centralt arbetar den förstärkta etableringsdelegationen inom industridepartementet, och statens industriverk har förstärkta möjligheter att ge lån och bidrag för energiinvesteringar.

Beslutet om handelsstålets struktur har alltså inte fattats än. Alla dörrar är öppna. Vi har mycket arbete framför oss.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

#### § 14 Anmälades och bordlades

##### Motioner

1977/78:1873 av *Eric Rejdnell m. fl.* med anledning av propositionen 1977/

78:114 om ett centralt organ för informationsförsörjning, m. m.

1977/78:1874 av *Nils Hjorth* och *Pär Granstedt* med anledning av propositionen 1977/78:141 om kompetensprov för jägare

## § 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 6 april

**1977/78:387** av *Stina Eliasson* (c) till bostadsministern om åtgärder för förbättrad efterlevnad av den nya energihushållningsnormen för byggnader:

Fr. o.m. den 1 juli 1977 gäller en ny och skärpt byggnorm, som bl. a. föreskriver särskilda krav från energihushållningssynpunkt. I några sammanhang har det emellertid kunnat konstateras att efterlevnaden av normen har varit bristfällig.

Med anledning härav vill jag fråga om bostadsministern finner det angeläget att vidta några särskilda åtgärder för att kunna förbättra efterlevnaden av den nya energihushållningsnormen?

**1977/78:388** av *Håkan Winberg* (m) till justitieministern om tidpunkten för ombyggnad av häktet Kronoberg:

Riksdagen beslöt 1976 i samband med antagandet av den nya lagen om behandling av häktade och anhållna vissa ändringar i häktenas utformning och inredning för att den nya lagens principer skulle kunna genomföras i praktiken. Kostnaderna för dessa ombyggnader skulle bestridas från viss särskilt angiven post i statens allmänna fastighetsfond. Under riksdagsbehandlingen betonades särskilt behovet av ändrade utrymmen inom och modernisering av det nya häktet Kronoberg. Någon ombyggnad synes dock ännu inte ha kommit till stånd av detta häkte.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

När kommer den av riksdagen beslutade ombyggnaden av häktet Kronoberg att genomföras?

**1977/78:389** av *Mats Hellström* (s) till statsrådet Ola Ullsten om biståndssamarbetet mellan Sverige och Patriotiska fronten i Zimbabwe:

I en intervju i Aftonbladet den 3 april med Joshua Nkomo, nationalistledare i Zimbabwe och en av den Patriotiska frontens ordförande, kritiserade denne delar av det svenska biståndet till befrielse rörelsen ZAPU. För en tid sedan hade ZAPU bett regeringarna i Sverige, Norge och Danmark att få placera en del av sina ungdomar vid dessa länders universitet. Motivet var behovet av utbildade människor när Zimbabwe blir fritt. Nkomo hävdade i intervjun att inget som helst svar hade kommit på framställan och fortsätter: "Så är det hela tiden. Er hjälp kommer genom SIDA, och där verkar det som om man får dra ut pengarna med tång. Alltid mycket restriktivt och räddhågat. Varför kan ni inte tala och handla rakt på sak?"

Mot denna bakgrund får jag till biståndsministern ställa följande fråga:

Nr 111

Torsdagen den  
6 april 1978

---

*Meddelande om  
frågor*

---

*Meddelande om  
frågor*

Vill biståndsministern redovisa hur han ser på utvecklingen av biståndssamarbetet mellan Sverige och Patriotiska fronten och klargöra vilka principer som gäller för detta bistånd?

**1977/78:390** av *Kurt Hugosson* (s) till bostadsministern om ytterligare statsbidrag för information och rådgivning på energisparområdet:

I enlighet med propositionen 1976/77:107 anvisade riksdagen 15 milj. kr. för bidrag till kommunerna för information och rådgivning på energisparområdet. Av dessa har 11 milj. kr. beviljats till dylik kommunal informationsverksamhet. I bostadsdepartementets anvisningar angavs att verksamheten skulle bedrivas hösten 1977. Många kommuner avstod från att söka bidrag, då man bedömde det omöjligt att på så kort tid hinna med planeringen och genomförandet. De kommuner som beviljats medel har nu i efterhand fått tillstånd att disponera desamma för verksamhet även under 1978.

Den fråga som nu uppstått är hur man skall behandla kommuner, som bedömde det omöjligt att hinna planera och genomföra verksamhet under hösten 1977 och avstod från att söka bidrag. Många av dessa kommuner har nu planerat och genomfört verksamhet våren 1978 utan möjlighet till statsbidrag.

Mot denna bakgrund vill jag till bostadsministern ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet det tillfredsställande att vissa kommuner får statsbidrag för information och rådgivning på energisparområdet, medan andra som kanske förberett denna verksamhet grundligare icke får statsbidrag?

2. Kommer statsrådet att nu i efterhand bevilja statsbidrag även till de kommuner som avstod från att söka bidrag för dylik verksamhet hösten 1977?

**1977/78:391** av *Torkel Lindahl* (fp) till industriministern om skeppsforskningen:

Storvarven med AB Svenska Varv i spetsen är inte längre intresserade av att bidra till det gemensamma arbetet och den gemensamma utvecklingen inom skeppsforskningen. Stiftelsen Svensk Skeppsforskning hotas nu av nedläggning.

Anser statsrådet att det är rimligt att den kollektiva forskningen och utvecklingen avbryts inom branschen?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 17.43.

In fidem  
BENGT TÖRNELL

*/Solveig Gemert*